C.A.N CENTRALFÖRBUNDET FÖR ALKOHOL- OCH NARKOTIKAUPPLYSNING

CAN:s nationella skolundersökning 2025

Ungas erfarenheter av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar

CAN Rapport 239

Johan Svensson & Ulf Guttormsson (red.)

Förord

CAN:s nationella skolundersökning har genomförts årligen sedan 1971. Det innebär att vi i Sverige har en av de längsta årligen återkommande nationella tidsserierna i världen på området. Sedan 2004 har undersökningen även genomförts i gymnasiets år 2. Att följa och ta fram kunskap om ungdomars erfarenhet av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar är viktigt för att kunna vidta rätt förebyggande åtgärder på nationell, regional och lokal nivå.

Johan Svensson och Ulf Guttormsson har varit redaktörer för denna rapport och fyra medarbetare från avdelningen för utredning och forskning har bidragit med innehåll. Vilka dessa är framgår av respektive kapitel. Ida Ömalm Ronvall har språkgranskat rapporten. Till rapporten hör en tabellbilaga och en figurbilaga som återfinns på CAN:s hemsida. Undersökningen och rapporten har finansierats av Socialdepartementet.

CAN är ett nationellt kompetenscentrum som tar fram och sprider kunskap om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar. Vi följer konsumtions- och skadeutvecklingen genom undersökningar och forskning. Myndigheter och organisationer använder kunskap från CAN som underlag för beslut och insatser. CAN är en del av civilsamhället och i styrelsen finns representanter för våra medlemsorganisationer. I styrelsen finns även olika myndigheter representerade.

Avslutningsvis vill vi passa på att rikta ett stort tack till alla elever och lärare som genom åren delat med sig av sin tid och sitt engagemang genom att delta i undersökningen, och därmed också har möjliggjort den här rapporten.

Stockholm, december 2025

Charlotta Rehnman

Direktör CAN

Innehåll

Sammanfattning 4
Summary 8
Inledning 13
Resultat 14

- Alkohol 15
- Tobak och nikotin 25
- Narkotika 32
- Läkemedel 38
- Sniffning/boffning och lustgas 42
- Dopning 46
- Spel om pengar 49
- Tidig debut 53
- En europeisk jämförelse 56

Avslutande kommentarer 61
Referenser 2025 63
Bilaga 1: Om undersökningen 68
Bilaga 2: Formulär 75

Citera gärna publikationen som:
Svensson J, Guttormsson, U. (red.), CAN:s nationella skolundersökning 2025. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN); 2025. Rapport 239.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN

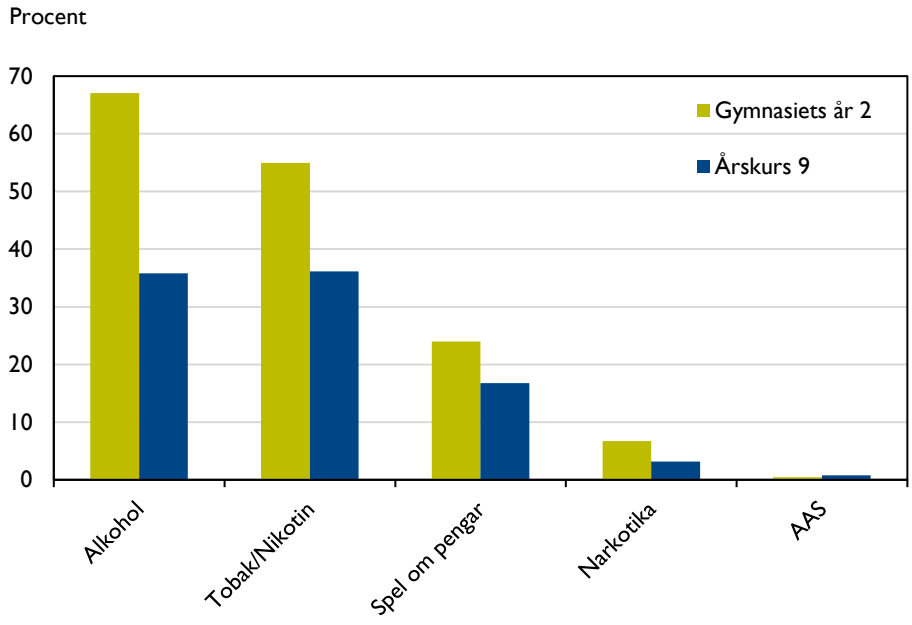
ISBN 978-91-7278-382-9 (pdf)
urn urn:nbn:se:can-2025-10 (pdf)

Sammanfattning

Denna rapport baseras på data från CAN:s nationella skolundersökning, som genomförs årligen i årskurs 9 och gymnasiets år 2. Huvudsyftet med studien är att följa trender i ungas erfarenheter av alkohol, narkotika, dopning, tobak/nikotin och spel om pengar (ANDTS). I denna rapport redovisas även skillnader i användning mellan pojkar och flickor, samt mellan yngre och äldre elever.

Nedan följer ANDTS-specifika sammanfattningar av utvecklingen. Som en inledning ges i figur 1 en sammanfattande bild av årsaktuellt ANDTS-bruk enligt 2025 års undersökning. Bland gymnasieeleverna var alkohol den substans som störst andel (67 procent) uppgav att de använt under de senaste 12 månaderna. Därefter följde tobak/nikotin respektive spel om pengar. I jämförelse framstår årsaktuell användning av narkotika och anabola androgena steroider (AAS) som tämligen ovanligt. Mönstret för niorna är likartat, bortsett från att alkohol och tobak/nikotin uppgavs av lika stora andelar (36 procent vardera).

Det är vanligast att debutera med tobak/nikotin. År 2025 svarade en fjärdedel av niorna att de använt sådana produkter före 14 års ålder. Specifikt nämnde 21 procent vejps och 12 procent snus. Därefter följde alkohol med 16 procent. Fram till 2017 minskade andelen med tidig debut av alkohol respektive tobaks- och nikotinprodukter. Därefter har dock andelen med tidig snusdebut ökat (från 4 till 12 procent), liksom andelen med tidig alkoholdebut (11 till 16 procent).

Figur 1. Andelen elever som använt ANDTS under de senaste 12 månaderna, efter årskurs. Procent. 2025. (Resultaten är rangordnade efter gymnasieeleverna.)

Alkohol

Sammantaget visar konsumtionsmåtten som följs att alkoholkonsumtionen har minskat bland svenska skolungdomar under en längre tid. Dock har nedgången sedan cirka tio år tillbaka stannat av och planat ut i båda årskurserna. Under de senaste två åren ser vi dock en svag minskning i andelen konsumenter i båda årskurserna. I årets undersökning svarade 36 procent i årskurs 9 och 67 procent i gymnasiets år 2 att de druckit alkohol de senaste 12 månaderna. Årskonsumtionen mätt i liter ren alkohol (100 %) uppgick till 0,9 liter i årskurs 9 och 2,6 liter i gymnasiets år 2.

Även bland de elever som klassificerats som alkoholkonsumenter kan man över tid se en minskning av årskonsumtion, intensivkonsumtion samt den alkoholrelaterade självrapporterade problembördan. Under senare år syns dock en svag ökning i konsumtionsmåtten bland alkoholkonsumenterna.

De vanligaste problemen som eleverna rapporterade att de upplevt i samband med alkoholkonsumtion var att ha förstört saker eller kläder, grälat/tjafsat, samt att ha blivit fotad/filmad i en pinsam eller kränkande situation. Det är skillnader i vilka problem som flickor respektive pojkar uppger. Det var till exempel en större andel flickor än pojkar som uppgav att de fått problem med förhållandet till föräldrar och vänner. Bland pojkar var det istället vanligare att ha kört motorfordon eller råkat i slagsmål i samband med alkoholkonsumtion.

Tobak och nikotin

Cigarettrökningen har minskat kraftigt bland svenska skolungdomar under en lång tid. Under de senaste åren har nedgången fortsatt bland niondeklassare, medan den stannat av bland gymnasieelever. I 2025 års undersökning uppgav 7 procent i årskurs 9 att de röker, vilket var historiskt lågt. I gymnasiet uppgav 19 procent att de rökte.

Snusandet har ökat i båda årskurserna under de senaste tio åren. Uppgången har varit särskilt påtaglig bland flickor. I 2025 års undersökning stannade dock uppgången av och en liten, men ej signifikant, nedgång syntes. År 2025 var det 14 procent i årskurs 9 och 27 procent i gymnasiets år 2 som snusade. Det är framför allt vitt snus som ungdomar använder.

Sett ur ett tio årsperspektiv har vejpingen blivit vanligare. Användningen låg relativt stabil fram till 2022 för att sen öka kraftigt. Sedan dess har användningen minskat i alla grupper förutom bland flickor i gymnasiet. År 2025 uppgav 14 procent i nian och 21 procent i gymnasiet att de vejpat den senaste månaden.

Totalt sett är det ungefär lika vanligt att ungdomar använder tobak eller nikotin idag som för tio år sen. År 2022 ökade användningen för att sen minska, framför allt bland elever i nian. År 2025 uppgav 21 procent i nian och 36 procent i gymnasiet att de använt tobak eller nikotin under den senaste månaden.

Narkotika

Sammantaget pekar flera av måtten som används för att mäta narkotikaerfarenhet på en nedåtgående trend under senare år. Tydligast är detta bland pojkarna där narkotikaerfarenheten i båda årskurserna minskat under flera år. Bland flickorna är trenden inte lika tydlig, men de två senaste åren har nivån minskat även bland dem. Under 2025 svarade 5 procent av niondeklassarna att de någon gång använt narkotika. Det var mer än dubbelt så vanligt bland gymnasieeleverna, där 12 procent gjort det någon gång. Det är den lägsta uppmätta nivån bland gymnasieeleverna sedan mätningarna startade 2004.

När det gäller hur ofta elever med narkotikaerfarenhet har använt narkotika visar de senaste tio årens data på en stabilisering. I ett längre perspektiv har det dock skett en ökning i antalet gånger som de narkotikaerfarna eleverna har använt narkotika. Tydligast är uppgången bland niondeklassarna. I genomsnitt har dagens narkotikaerfarna niondeklassare använt narkotika dubbelt så många gånger, jämfört med för 30 år sedan.

I båda årskurserna var cannabis det vanligaste preparatet bland de som hade använt narkotika. I undersökningen ställs även separata frågor om eleverna använt narkotikaklassade läkemedel utan läkarordination. Syftet med frågan är att fånga in icke-förskriven användning av narkotikaklassade läkemedel. Om även de elever som uppgett att de använt den här typen av receptbelagda läkemedel utan läkares ordination definieras som narkotikaerfarna, skulle andelarna i årets undersökning som någon gång använt narkotika uppgå till 9 procent i stället för 5 procent bland niorna. För gymnasieeleverna skulle det vara 15 procent i stället för 12 procent.

Läkemedel

Frågor om centralstimulerande läkemedel infördes i enkäten 2019 och frågor om smärtstillande läkemedel har ställts sedan 2015. Användningen av sömn- och lugnande läkemedel har däremot följts ända sedan 1989. Utvecklingen kan därför bäst följas genom att titta på användningen av sömn- och lugnande läkemedel. Under de senaste tio åren har den icke-förskriven användningen av sömn- eller lugnande läkemedel varierat mellan 3–6 procent i båda årskurserna. Trenden var svagt uppåtgående fram till 2022 i årskurs 9 och fram till 2023 i gymnasiets år 2. Om alla tre läkemedelstyperna slås samman uppgick 2025 den totala andelen som under de senaste 12 månaderna använt narkotikaklassade läkemedel utan recept till 4 procent i båda årskurserna.

Sniffning, boffning och lustgas

Förekomsten av sniffning/boffning har varit tämligen oförändrad under de senaste tio åren. År 2025 uppgav 3 procent av eleverna att de sniffat/boffat någon gång och 1 procent svarade att de gjort detta under de senaste 12 månaderna. Könsskillnaderna är praktiskt taget obefintliga.

Sedan 2022 ställs även separata frågor om användningen av lustgas. Då svarade 6 procent i årskurs 9 att de någon gång använt lustgas. År 2025 hade andelen sjunkit till 3 procent. För gymnasieeleverna har andelen sjunkit från 17 till 7 procent. I senaste mätningen svarade cirka 2 procent att de använt lustgas under senaste året. Konsumtionen är, i grova drag, lika vanlig bland pojkar som bland flickor. En specialanalys från 2022 visade att lustgasanvändningen var större i storstadsområden och att den hade ett tydligt samband med konsumtion av alkohol, narkotika och tobak.

Dopning

Livstidserfarenhet av anabola androgena steroider (AAS) har varit tämligen oförändrad under de senaste tio åren och inte överstigit 1 procent i någon av årskurserna. I årets undersökning svarade 1,0 procent i nian och 0,6 procent i gymnasiet att de använt AAS någon gång. Beteendet är vanligare bland pojkar och tycks i viss grad vara kopplat till elever med lägre socioekonomisk position. Några skillnader mellan kommuntyper går inte att se. Det är tydligt att elever som använt AAS under senaste 12 månaderna också haft en förhållandevis omfattande användning av andra substanser under det senaste året, i synnerhet narkotika.

Spel om pengar

Trots en viss minskning mellan åren 2024 och 2025 av andelen pojkar som spelat om pengar de senaste 12 månaderna är spelandet om pengar bland pojkarna i årskurs 9 och gymnasiet på en hög nivå. 40 procent av pojkarna i gymnasiet och nästan 30 procent av pojkarna i årskurs 9 hade spelat om pengar de senaste 12 månaderna. Samma slutsats kan också dras vad gäller att ha spelat för mer än 100 kronor den senaste månaden och andelen med ett riskabelt spelande. Vad gäller flickornas spel om pengar är den på betydligt lägre nivåer än pojkarnas och mer stabil över tid.

En europeisk jämförelse

Ur ett svenskt perspektiv visar en jämförelse att de svenska eleverna har den högsta andelen bland de nordiska länderna som använt lustgas. Denna andel är också att betrakta som hög ur ett europeiskt perspektiv. De svenska eleverna har den lägsta andelen som använt cannabis i Norden. Även ur ett europeiskt perspektiv är den låg. Andelen som spelat om pengar de senaste 12 månaderna är också låg jämfört med övriga nordiska länder och de europeiska länderna. Beträffande alkoholbruk, cigarett och vejps avviker inte svenska elever ur ett nordiskt perspektiv. Det kan poängteras att de nordiska länderna generellt sett ligger under det europeiska genomsnittet. Två undantag är dock de danska elevernas alkoholbruk och de isländska elevernas spel om pengar.

Summary

This report is based on data from CAN's national school survey, which is conducted annually among students in grade 9 and in the second year of upper-secondary school. The primary aim of the study is to monitor trends in young people's experiences of alcohol, drugs, doping, tobacco/nicotine, and gambling (ANDTS). The report also presents differences in use between boys and girls, as well as between younger and older students.

Below are ANDTS-specific summaries of recent developments. As an introduction, Figure 1 provides an overview of past year ANDTS use according to the 2025 survey. Among upper-secondary students (grade 11), alcohol was the substance most commonly reported, with 67 percent stating that they had consumed alcohol during the past 12 months. This was followed by tobacco/nicotine and gambling. In comparison, past-year use of drugs and anabolic-androgenic steroids (AAS) appears relatively uncommon. The pattern among ninth-grade students is similar, except that alcohol and tobacco/nicotine were reported by equally large proportions (36 percent each).

Tobacco/nicotine is the substance with the earliest onset. In 2025, one quarter of ninth-grade students reported having used such products before the age of 14. Specifically, 21 percent mentioned vapes and 12 percent snus (Swedish snus and nicotine pouches). Alcohol followed, with 16 percent reporting early initiation. Until 2017, the proportion reporting early initiation of alcohol and tobacco/nicotine products declined. Since then, however, the share reporting early initiation of snus has increased (from
4 to 12 percent), as has the share reporting early initiation of alcohol (from 11 to 16 percent).

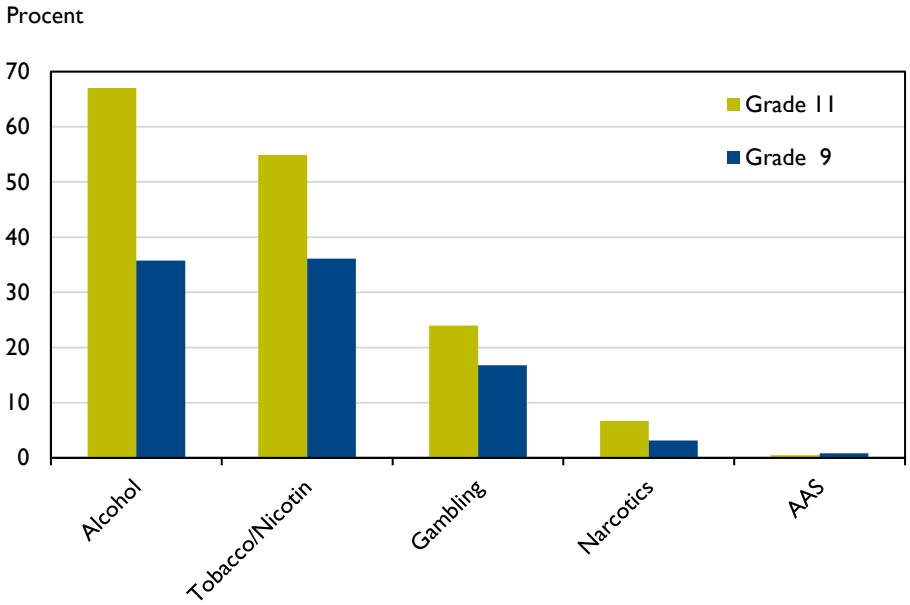

Figure 1. Proportion of students who used ANDTS during the past 12 months, by grade level. Percent. 2025. (Results are ordered according to grade 11 students.)

Alcohol

Taken together, the consumption measures monitored indicate that alcohol use among Swedish school-aged youth has declined over an extended period. However, this downward trend levelled off roughly ten years ago in both grades. Over the past two years, a slight decrease in the proportion of consumers has re-emerged in both cohorts. In the current survey, 36 percent of ninth-grade students and 67 percent of second-year upper-secondary students reported having consumed alcohol during the past 12 months. Annual consumption, measured in litres of pure (100%) alcohol, amounted to 0.9 litres in grade 9 and 2.6 litres in upper-secondary year 2.

Among students classified as alcohol consumers, long-term trends likewise show reductions in annual consumption, heavy episodic drinking, and self-reported alcohol-related problems. In recent years, however, a slight increase in these consumption measures has been observed among consumers.

The most commonly reported problems experienced in connection with alcohol use were damaged belongings or clothing, arguing/quarrelling, and being photographed or filmed in an embarrassing or offensive situation. Differences between girls and boys were evident in the types of problems reported. For example, a larger proportion of girls than boys stated that alcohol use had caused problems in their relationships with parents and friends. Among boys, it was more common to report driving a motor vehicle or being involved in a physical fight in connection with drinking.

Tobacco and nicotine

Cigarette smoking has declined markedly among Swedish school-aged youth over a long period. In recent years, this decline has continued among ninth-grade students, while it has levelled off among upper-secondary students. In the 2025 survey, 7 percent of ninth graders reported smoking—an historically low figure. Among upper-secondary students, 19 percent reported smoking.

The use of snus has increased in both grades over the past decade, with the rise being particularly pronounced among girls. In the 2025 survey, however, this upward trend levelled off, and a small, non-significant decline was observed. In 2025, 14 percent of ninth-grade students and 27 percent of second-year upper-secondary students reported using snus. Nicotine pouches is the product predominantly used by adolescents.

Over a ten-year period, vaping has become more common. Use remained relatively stable until 2022, after which it rose sharply. Since then, usage has declined across all groups except among girls in upper-secondary school. In 2025, 14 percent of ninth graders and 21 percent of upper-secondary students reported vaping in the past month.

Overall, the proportion of youth using tobacco or nicotine today is roughly the same as it was ten years ago. Use increased in 2022 and then declined, particularly among ninth-grade students. In 2025, 21 percent of ninth graders and 36 percent of upper-secondary students reported having used tobacco or nicotine during the past month.

Illicit drugs

Overall, several of the indicators used to measure use of illicit drugs point to a downward trend in recent years. This pattern is most evident among boys, for whom illicit drug use has declined for several consecutive years in both grades. Among girls, the trend is less pronounced, but levels have decreased over the past two years. In 2025, 5 percent of ninth-grade students reported having used illicit drugs at least once. The prevalence was more than twice as high among upper-secondary students, 12 percent of whom reported ever having done so. This represents the lowest level recorded among upper-secondary students since data collection began in 2004.

With respect to the frequency of use among students who have used illicit drugs, data from the past decade indicate a stabilization. From a longer-term perspective, however, the number of times students, who reportedly used illicit drugs, have used drugs has increased. This increase is most evident among ninth graders. On average, today's ninth-grade students with reported drug use have used drugs twice as many times as their counterparts 30 years ago.

In both grades, cannabis was the most commonly used substance among those who reported illicit drug use. The survey also includes separate questions on whether students have used prescription drugs classified as narcotics without a

doctor's prescription. The purpose of this question is to capture non medical use of controlled medications. If students who reported using such prescription drugs without prescription were also classified as having illicit drug use, the proportion of ninth graders who have ever used drugs in the current survey would increase from 5 to 9 percent. Among upper-secondary students, the corresponding proportion would rise from 12 to 15 percent.

Non-medical use of prescription drugs

In the survey three types of prescription drugs, classified as narcotics, are included. Questions regarding the use of central nervous system stimulants (CNS) were introduced into the survey in 2019, while questions on pain-relieving medications have been included since 2015. In contrast, the use of sleep and sedative medications has been monitored since 1989. Trends can therefore be most reliably assessed by examining the use of sleep and sedative medications. Over the past ten years, the non-prescribed use of sleep or sedative medications has ranged between 3 and 6 percent in both grades. The trend was slightly upward until 2022 in grade 9 and until 2023 in the second year of upper-secondary school.

When all three categories of drugs are combined, the total proportion of students engaging in non-medical use of prescription drugs, during the past 12 months, amounted to 4 percent in both grades in 2025.

Sniffing, inhalation and nitrous oxide

The prevalence of students who have sniffed or inhaled substances has remained relatively stable over the past ten years. In 2025, 3 percent of students reported having sniffed/huffed at some point, and 1 percent stated that they had done so during the past 12 months. Gender differences are virtually nonexistent.

Since 2022, the survey has also included separate questions on the use of nitrous oxide. At that time, 6 percent of ninth-grade students reported having used nitrous oxide at least once. By 2025, this share had decreased to 3 percent. Among upper-secondary students, the prevalence declined from 17 to 7 percent. In the most recent measurement, approximately 2 percent reported using nitrous oxide during the past year. Overall, use is roughly equally common among boys and girls. A special analysis conducted in 2022 showed that nitrous oxide use was more prevalent in metropolitan areas and that it was clearly associated with the consumption of alcohol, illicit drugs, and tobacco.

Doping

Lifetime prevalence of anabolic–androgenic steroid (AAS) use has remained relatively stable over the past decade and has not exceeded 1 percent in any grade level. In this year's survey, 1.0 percent of ninth-grade students and 0.6 percent of upper-secondary students reported having used AAS at least once. The behavior is more common among boys and appears to be linked, to some extent, to

students with lower socioeconomic status. No differences were observed between types of municipalities. It is evident that students who used AAS within the past 12 months also reported comparatively extensive use of other substances during the same period, particularly illegal drugs.

Gambling

Despite a slight decrease between 2024 and 2025 in the proportion of boys who gambled for money during the past 12 months, gambling among boys in ninth grade and upper secondary school remains at a high level. Forty percent of boys in upper secondary school and nearly 30 percent of boys in ninth grade had gambled for money during the past 12 months. The same conclusion applies to having spent more than 100 SEK on gambling during the past month and to the proportion exhibiting risky gambling behavior. In contrast, gambling among girls occurs at significantly lower levels than among boys and has remained more stable over time.

A European comparison

From a Swedish perspective, comparative data show that Swedish students have the highest prevalence of nitrous oxide use among the Nordic countries. This prevalence is also considered high in a broader European context. Swedish students report the lowest prevalence of cannabis use in the Nordic region, and it is low from a European perspective as well. The proportion who have gambled for money during the past 12 months is also low compared with other Nordic and European countries. Regarding alcohol consumption, cigarette smoking, and vaping, Swedish students do not differ from their Nordic peers. It should be noted that the Nordic countries generally report levels below the European average. Two exceptions, however, are the high levels of alcohol use among Danish students and gambling among Icelandic students.

Inledning

Ungdomstiden karaktäriseras av utveckling och förändring. En tid av motsägelsefulla förväntningar, framtidstro likväl som oro inför framtiden. Det är också en period där många för första gången testar alkohol eller tobak, och vissa även narkotika (Chen & Kandel 1995; Degenhardt m.fl. 2016). Barn och unga är samtidigt socialt och medicinskt känsligare för substansanvändning (Gruber m.fl., 2012; Monti m.fl., 2005; Silveri, 2012).

I den nya socialtjänstlagen (Prop. 2024/25:89) ges det förebyggande arbetet stor vikt. Det framgår bland annat att socialtjänsten ska arbeta förebyggande och vara lättillgänglig, att kommunen ska väga in behovet av tidiga insatser och förebyggande insatser vid planering, och att socialtjänstens verksamhet ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Det förebyggande arbetet är också något som poängteras i den ANDTS-strategi som fortfarande är aktuell. I denna lyfter regeringen fram att det bör vara en högre prioritet på insatser för att förebygga att unga börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak/nikotin, eller debuterar tidigt med alkohol eller spel om pengar (Skr. 2021/22:213). Eftersom ungas hälsa och välmående är en viktig fråga för samhället är det angeläget att följa utvecklingen vad gäller ungdomars erfarenheter av olika substanser. Det bidrar till att politiker och beslutsfattare kan fatta beslut baserade på tillförlitlig kunskap.

Sverige har en lång tradition av att följa konsumtionsutvecklingen bland unga. Mätningarna av niondeklassares användning av alkohol och andra droger påbörjades 1971, vilket innebär att denna undersökning pågått i över 50 år. Det är en av världens längsta årligen återkommande tidsserier på området. CAN har sedan 1986 uppdraget att genomföra studien i årskurs 9. Sedan 2004 undersöker CAN även konsumtionsutvecklingen bland elever i gymnasiets år 2.

Huvudsyftet med CAN:s nationella skolundersökning är att årligen följa förändringar av ungas erfarenheter av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar. I den här rapporten redovisas de mest centrala trenderna för de substanser och beteenden som mäts i undersökningen. Rapporten belyser också skillnader i användningsmönster mellan pojkar och flickor, samt mellan de yngre och äldre ungdomarna.

Resultat

Resultaten presenteras kapitelvis för alkohol, tobak och nikotin, narkotika, läkemedel, sniffning, boffning och lustgas, dopning, spel om pengar, tidig debut samt en europeisk jämförelse. Ansvarig författare framgår av respektive kapitel.

Resultaten redovisas i de flesta fall uppdelade på kön och årskurs. Normalt presenteras procenttal beräknade på samtliga elever i respektive grupp, inklusive de elever som inte svarat på frågan. Internbortfallet (”ej svar”) ingår alltså då procentandelarna har beräknats. Detta har dock en ytterst marginell betydelse, eftersom det interna bortfallet normalt ligger på en konstant låg nivå. Eventuella avvikelser från detta påtalas i förekommande fall i texten.

När resultat beskrivs som statistiskt signifikanta är de det på minst femprocentsnivån. I urvalet till skolundersökningarna är det klass och inte elev som väljs ut. Det innebär att eleverna i studien är klustrade i skolklasser. Det gör att antagandet om oberoende mellan observationerna inte kan uppfyllas (Hox, 2002). För att inte generera falska signifikanta resultat vid signifikanstestning, används ett signifikanstest som tar hänsyn till dessa klustereffekter.

Resultaten från skolundersökningarna redovisas även i en tabellbilaga i digitalt format på https://www.can.se/. Vid hänvisning till tabeller med nummer är det den digitala tabellbilagan på nätet som avses. Tabeller i texten är försedda med bokstäver och kommer i alfabetisk ordning. I tabellerna används följande beteckningar:

.	Uppgift kan inte förekomma (till exempel att årskursen inte ingått i undersökningen eller att frågan inte ställts).
..	Uppgiften är för osäker för att återges (till exempel att det är för lågt bastal).
–	Ingen elev har angett svarsalternativet.
0,0	Procenttal avrundat till 0 (det vill säga svarsalternativet har angetts av minst en elev men av färre än 0,05 procent).

I diagrammen som visar tidsserier betyder brott i tidsserien att frågan som ligger till grund för redovisningen förändrats på ett sätt så att den inte är direkt jämförbar med tidigare år. För mer detaljerade beskrivningar av de ändringar som gjorts, se 2014 års rapport om Skolelevers drogvanor (Leifman, 2014) och bilaga 2 om enkätutveckling i CAN:s nationella skolundersökning 2024.

Alkohol

Siri Thor

Alkoholkonsumtionen bland svenska ungdomar har följts sedan 1971[1], då den nationella skolundersökningen startade. Konsumtionen bland unga är viktig att följa av flera anledningar. En anledning är att tidig debut och hög konsumtion i unga år kan leda till ökad konsumtion och relaterade skador även senare i livet (Enstad m.fl. 2019; McCambridge m.fl. 2011). En omfattande alkoholkonsumtion kan också leda till mer omedelbara problem, både för den som dricker alkoholen och för personer i hens närhet (Thor m.fl. 2017; Sundin m.fl 2021).

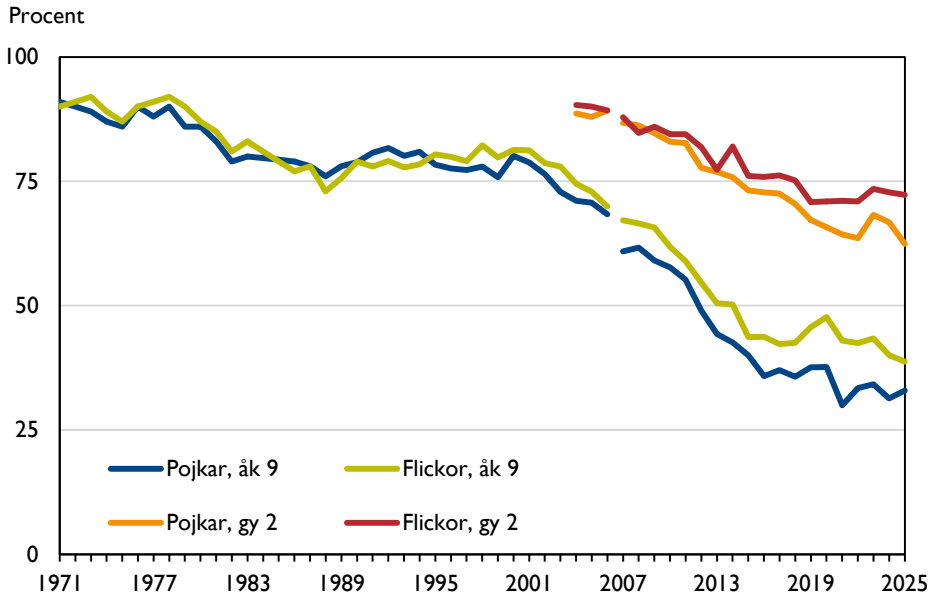
Detta kapitel illustrerar utvecklingen för ett antal alkoholmått, för de tidsperioder som frågorna ställts. Först presenteras andelen alkoholkonsumenter och hur stor mängd som konsumerats. Därefter redovisas trender i intensivkonsumtion, anskaffning av alkohol och uppkomna problem i samband med alkoholkonsumtion.

Alkoholkonsumtion

Att ha druckit alkohol under de senaste 12 månaderna benämns i det följande som ”alkoholkonsument”. Andelen alkoholkonsumenter bland skolelever i Sverige har sjunkit kraftigt under 2000-talet (figur 2). Sedan nästan tio år tillbaka har den nedåtgående trenden dock stannat av i båda årskurserna. I årskurs 9 har andelen alkoholkonsumenter legat på omkring 40 procent och i gymnasiet runt 70 procent.

I den senaste undersökningen var 36 procent av niondeklassarna alkoholkonsumenter, att jämföra med 80 procent i början av 2000-talet. I gymnasiet var andelen konsumenter 67 procent i årets undersökning, en nedgång från 89 procent när det började mätas år 2004 (tabellerna 2–3).

[1] Utvecklingen har följts i årskurs 9 sedan 1971 och i gymnasiets år 2 sedan 2004.

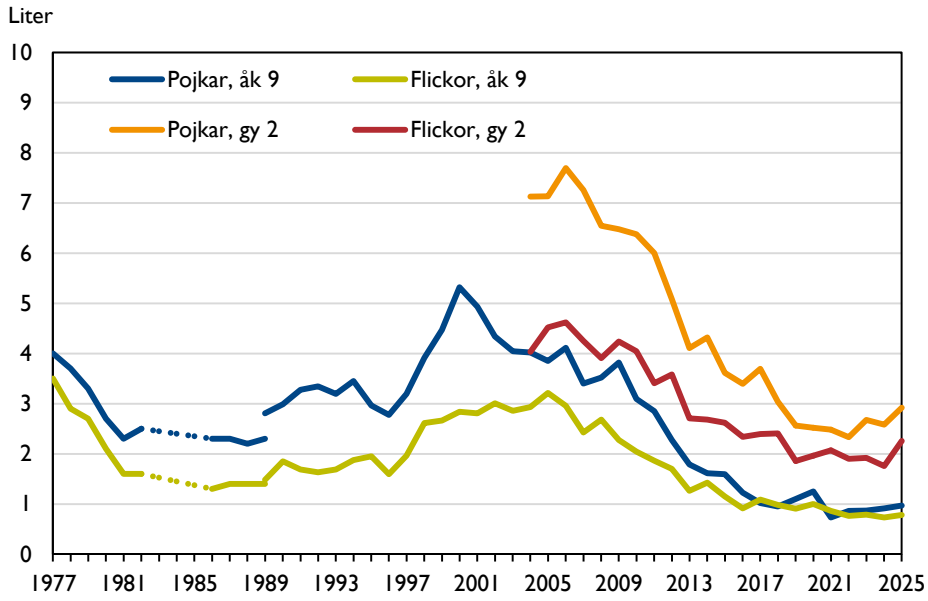

Figur 2. Andelen alkoholkonsumenter, efter kön och årskurs. 1971–2025.

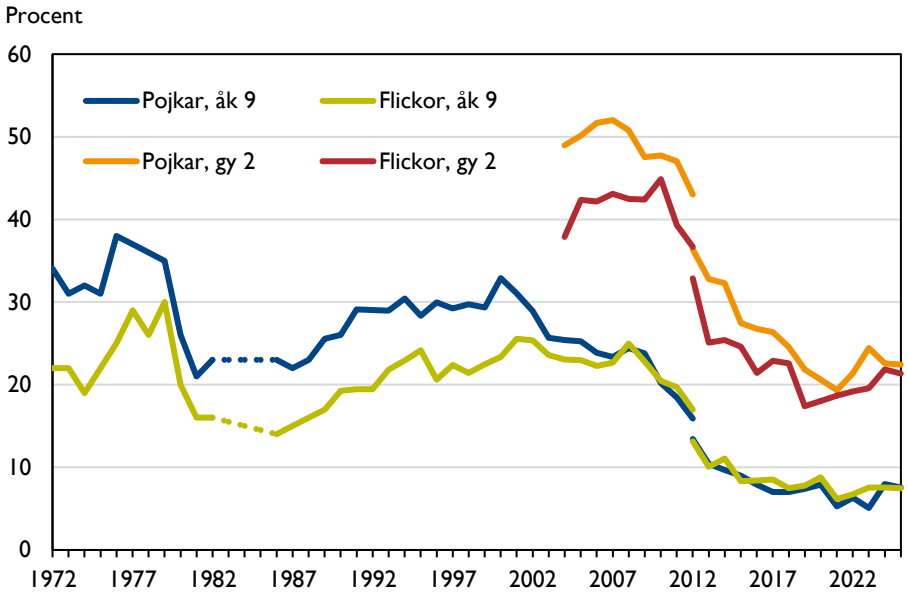
Det är tydliga skillnader mellan pojkar och flickor, både i nian och på gymnasiet. I årets undersökning kategoriserades 39 procent av flickorna och 33 procent av pojkarna i årskurs 9 som alkoholkonsumenter (figur 2). Andelen alkoholkonsumenter bland flickor ökade under åren 2019–2020 och låg på 48 procent år 2020. Därefter har andelen återigen sjunkit. I andra året på gymnasiet var det 72 procent av flickorna och 62 procent av pojkarna som kategoriserades som alkoholkonsumenter i den senaste undersökningen.

Under 2000-talet går det även tydligt att se hur den genomsnittliga årskonsumtionen följer samma nedåtgående trend (figur 3). Nedgången har, i likhet med nedgången av alkoholkonsumenter, även den stannat av. Under de senaste fem åren har konsumtionen i årskurs 9 legat kring 0,8–0,9 liter ren alkohol i årskurs 9. I årets undersökning uppmättes årskonsumtionen till 0,9 liter. Även i gymnasiet har nedgången stannat av och låg kring 2,2 liter ren alkohol flera år i rad. Det är dock en ökning i årets undersökning, till 2,6 liter (tabellerna 6–7).

Tidigare var pojkarnas konsumtion betydligt högre än flickornas. Sedan 2017 i nian har dock pojkarnas och flickornas genomsnittliga konsumtion legat på ungefär samma nivå. Även i gymnasiet har könsskillnaderna minskat. Dock har pojkarna på gymnasiet fortfarande en högre årskonsumtion än flickorna.

Figur 3. Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen mätt i liter ren alkohol (100 %), efter kön och årskurs. 1977–2025.

Figur 4. Andelen elever som intensivkonsumerat alkohol minst en gång i månaden, efter kön och årskurs. 1972–2025.

Måttet intensivkonsumtion följer andelen elever som dricker stora mängder alkohol vid ett och samma tillfälle (minst en flaska vin eller motsvarande). Måttet syftar till att ta reda på hur vanligt det är med drickande som leder till berusning. Andelen som intensivkonsumerat alkohol minst en gång i månaden har sjunkit över tid (figur 4). Även vad gäller intensivkonsumtion har nedgången stannat av. I nian har det legat kring 8 procent de senaste tio åren och i gymnasiet har andelen legat på drygt 20 procent under några år. Vid det senaste undersökningstillfället var det 8 procent i årskurs 9 och 22 procent i gymnasiet som uppgav detta (tabellerna 9 och 11). Historiskt sett har intensivkonsumtion varit vanligare bland pojkar än bland flickor. Numera är det dock endast liten skillnad mellan pojkar och flickor (figur 4).

Den vanligaste dryckessorten bland niondeklassare är sprit, vilket det har varit de senaste tio åren (tabell 6). I den senaste undersökningen utgjorde sprit 29 procent av pojkarnas och 51 procent av flickornas konsumtion. Bland pojkarna utgjorde starköl den näst största delen av konsumtionen (29 procent) och bland flickorna stod blanddrycker för den näst största delen (26 procent).

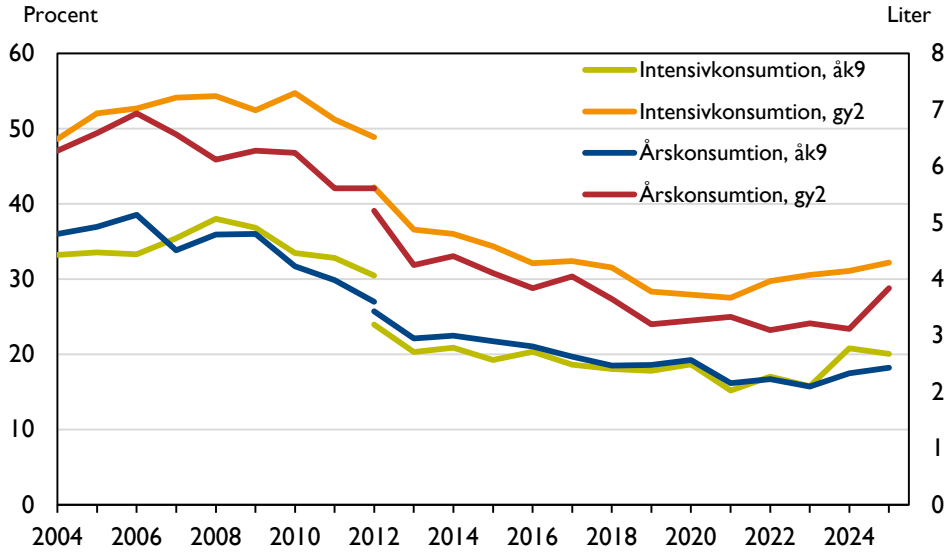
I gymnasiet utgjorde sprit respektive starköl de största delarna (25 procent vardera) av elevernas konsumtion (tabell 7). Det finns dock en del könsskillnader. Sprit stod för den största andelen bland flickor; 30 procent av konsumtionen jämfört med 21 procent för pojkarna. Bland pojkarna var det starköl som stod för den största andelen; 37 procent av konsumtionen jämfört med 8 procent för flickorna.

Utvecklingen bland alkoholkonsumenter

Genom att titta på utvecklingen bland alkoholkonsumenter möjliggörs en djupare förståelse för gruppen elever som dricker alkohol. Detta gör att vi kan se om de förändringar vi ser i hela ungdomsgruppen, enbart drivs av en minskad andel konsumenter eller om förändringar även sker i gruppen konsumenter. Detta är särskilt intressant sett i ljuset av att det numera är en minoritet i nian som dricker alkohol.

Vad gäller genomsnittlig årskonsumtion och månadsvis intensivkonsumtion kan vi se att det även bland alkoholkonsumenter har det skett minskningar över tid, med en utplaning under de senaste cirka tio åren (figur 5). Det går dessutom att se en svag ökning under senare år, åtminstone vad gäller intensivkonsumtion.

Bland alkoholkonsumenterna var det vid senaste undersökningen 20 procent i årskurs 9 som intensivkonsumerat alkohol minst en gång i månaden under de senaste tolv månaderna, jämfört med 8 procent bland alla niondeklassare. I gymnasiet ökade andelen från 22 procent till 32 procent. Årskonsumtionen bland konsumenter i årskurs 9 låg på 2,4 liter ren alkohol i senaste undersökningen jämfört med 0,9 bland alla elever. I gymnasiet uppmättes årskonsumtionen bland konsumenter till 3,8 liter ren alkohol (jämfört med 2,6 liter ren alkohol bland samtliga).

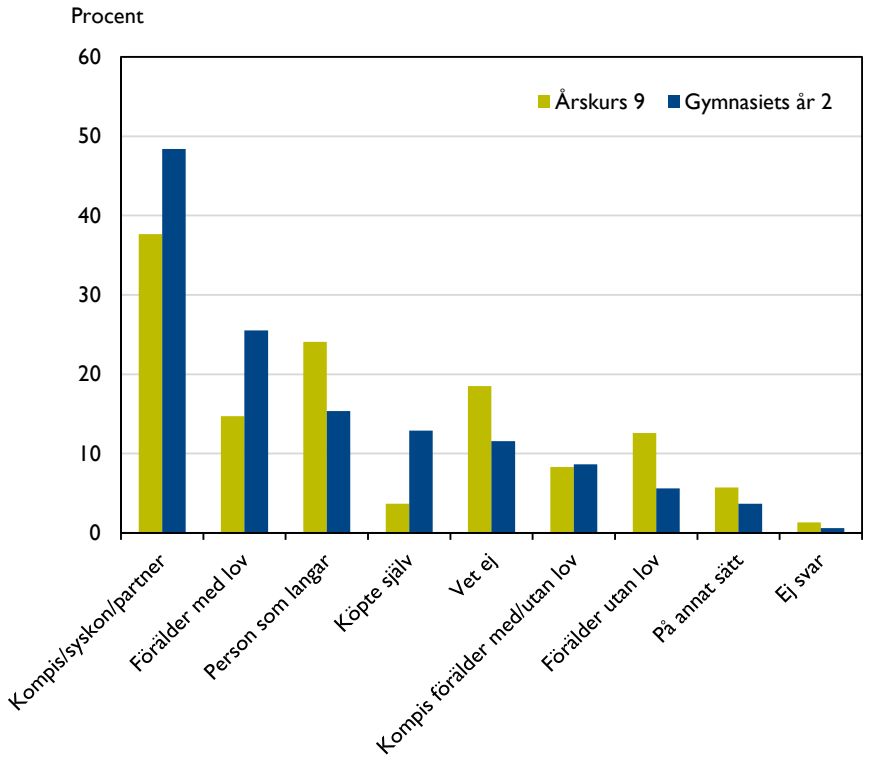

Figur 5. Andelen alkoholkonsumenter som intensivkonsumerat alkohol minst en gång i månaden samt deras genomsnittliga årskonsumtion mätt i liter ren (100 %) alkohol efter årskurs. 2004–2025.

Anskaffning av alkohol

För att ta reda på hur eleverna fått tillgång till den alkohol som dracks vid det senaste dryckestillfället får eleverna svara på en fråga som syftar till att ta reda på vem som förmedlade alkoholen (se figur 6 och tabell 16–17).

Vanligast var att ha fått alkohol från ”kompis, syskon eller partner”. Bland alkoholkonsumenterna var det 48 procent i gymnasiet och 38 procent i årskurs 9 som svarade att de fått tag på alkohol på detta sätt vid det senaste dryckestillfället. Det näst vanligaste sättet bland gymnasieeleverna var att ha fått alkohol med lov från föräldrar (26 procent), medan den näst vanligaste leverantören bland niorna var en langare (24 procent). Det var också en relativt stor andel som svarade att de inte kunde uppge vem som levererat alkoholen till det senaste dryckestillfället (12 procent i gymnasiet och 18 procent i årskurs 9).

Figur 4. Från vem kom alkoholen vid senaste dryckestillfället? Bland alkoholkonsumenter, efter årskurs. Procent. 2025. (Resultaten är rangordnade efter gymnasieeleverna.)

Det framgår av tidigare analyser att nästan en tredjedel av unga vuxna (16–21 år) har sett erbjudanden på sociala medier om att köpa alkohol av en privatperson (Guttormsson & Åström, 2022). Eleverna tillfrågas därför i en separat fråga om de har köpt alkohol via konton på sociala medier. Bland alkoholkonsumenterna uppgav 20 procent i årskurs 9 att de någon gång hade gjort detta. Motsvarande andel på gymnasiet var 16 procent (tabellerna 21 och 22). I båda årskurserna var detta vanligare bland flickor än bland pojkar, särskilt i årskurs 9 där 26 procent av flickorna men endast 13 procent av pojkarna uppgav detta. I årskurs 9 går det även att ana en ökning under de fyra år som frågan ställts. 2022 uppgav 14 procent av alkoholkonsumenterna i nian att de beställt alkohol på detta sätt. Motsvarande siffra för 2025 var 20 procent.

Alkoholrelaterade problem

I samband med den minskande alkoholkonsumtionen under 2000-talet har även den självrapporterade alkoholrelaterade problembördan bland alkoholkonsumenter minskat. Utvecklingen följs med hjälp av ett index, baserat på ett antal olika problem som rapporteras ha uppstått i samband med alkoholkonsumtion:

- Gräl/tjafs
- Råkat i slagsmål
- Råkat ut för en olycka eller skadats

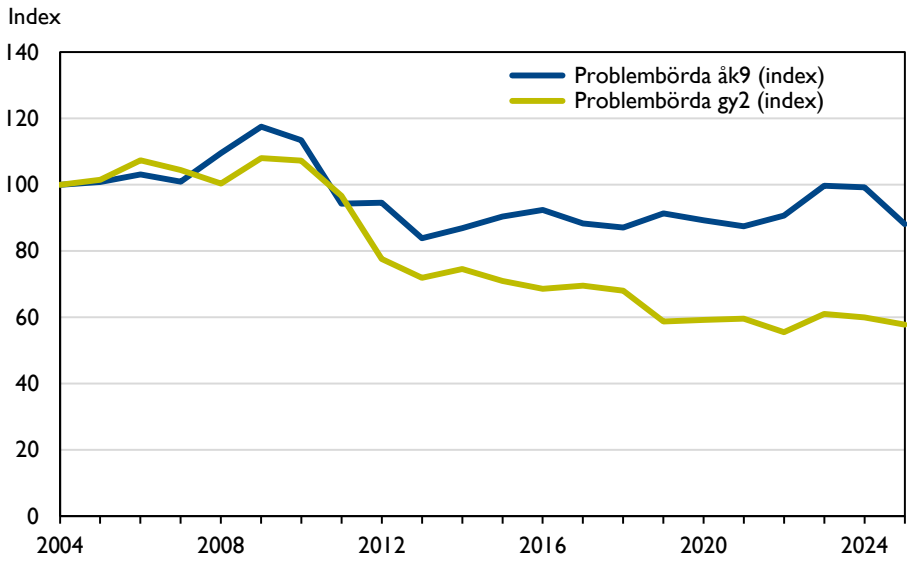
- Tappat pengar eller andra värdesaker
- Haft sex man ångrat efteråt
- Förstört kläder eller saker
- Fått problem med förhållandet till vänner och föräldrar
- Blivit bestulen eller rånad
- Råkat i bråk med polisen

Dessa händelser definieras här som alkoholrelaterade problem och utgör grunden för indexet. Av tabell A framgår övriga omfrågade problem.

Indexets basår är 2004. Alla år förhåller sig till basåret. Om problembördan är lika stor som vid basåret så blir värdet 100. Ett värde mindre än 100 innebär att problembördan är mindre än vad den var vid basåret. Ett värde över 100 innebär att ungdomarna det året rapporterade mer alkoholrelaterade problem än vid basåret.

Bland niondeklassarna har den rapporterade problembördan bland alkoholkonsumenterna sjunkit jämfört med basåret år 2000, dock med vissa tillfälliga ökningar. Sedan 2021 har problem kopplade till alkoholkonsumtion ökat fram till förra året för att sjunka i årets undersökning (figur 7). Årets indexvärde innebär att problembördan är 12 procent lägre än år 2000. I gymnasiet har problembördan sedan 2010 uppvisat en tydligare nedgång, även om vissa variationer förekommit. År 2025 var indexvärdet för gymnasieleverna 58, vilket innebär att problembördan minskat med 42 procent sedan startåret 2004.

Eftersom vi tittar på utvecklingen av alkoholrelaterade problem enbart bland konsumenter hade det varit fullt tänkbart att nivån av problem legat stabilt under hela perioden. Utvecklingen visar ändå på nedgångar i problembördan jämfört med startåren, både i årskurs 9 och i gymnasiet år 2. Att problembördan inte ligger på en konstant nivå bland konsumenterna hänger troligen ihop med att årskonsumtionen och intensivkonsumtionen minskat även bland de som dricker alkohol.

Figur 5. Problemindex bland alkoholkonsumenter, efter årskurs. Basår 2004. 2004–2025.

Problembördan har sjunkit mer bland gymnasieeleverna än den har bland eleverna i nian[2]. En del av förklaringen kan ligga i att det skiljer två år mellan årskurserna. Unga personers sociala och kognitiva färdigheter är inte fullt utvecklade, vilket gör dem extra sårbara för alkohol. Detta innebär att risken för skador och problem i samband med alkoholbruk är högre jämfört med äldre personer (Brown et al., 2008; WHO, 2014). Det skulle kunna vara en förklaring till varför vi inte ser samma tydliga samband mellan utvecklingen i dryckesmönster och alkoholrelaterade problem för båda årskurserna.

En annan förklaring kan ligga i det faktum att det, sedan tio år tillbaka, är färre än hälften av eleverna i nian som dricker alkohol, jämfört med runt 70 procent i gymnasiet. Det skulle kunna innebära att gruppen elever i årskurs 9 som dricker alkohol i större utsträckning utgör en något mer normbrytande eller problemtyngd grupp än den i gymnasiet, som alltså innefattar majoriteten av alla gymnasielever. I nuläget har det dock inte gjorts analyser som kan bekräfta en sådan hypotes.

I tabell A ingår ytterligare självrapporterade alkoholrelaterade problem utöver de som ingår i indexet. Här görs en jämförelse mellan pojkar och flickor över samtliga alkoholrelaterade problem som efterfrågades i undersökningen år 2025.

I båda årskurserna var det vanligast att ha förstört saker eller kläder i samband med att man druckit alkohol (21 procent i årskurs 9 och 25 procent i gymnasiet år 2). I årskurs 9 var det 18–19 procent som rapporterat att ha blivit fotad/filmad i en pinsam/kränkande situation, eller kört moped, bil eller annat

[2] Detta säger inget om den faktiska problembördan. Därför går det till exempel inte att säga att eleverna i nian upplever fler problem än de på gymnasiet.

motorfordon, eller råkat i gräl/tjafs. I gymnasiet var det näst vanligt att ha råkat i gräl/tjafs (24 procent) och därefter blivit fotad/filmad i en pinsam/kränkande situation (20 procent).

Det finns skillnader i vilka problem som flickor respektive pojkar uppger. I båda årskurserna var det en statistiskt säkerställd större andel flickor än pojkar som uppgav att de fått problem med förhållandet till föräldrar och vänner eller medvetet skadat sig själv. Bland pojkar var det istället en större andel som uppgav att de i samband med alkoholkonsumtion kört motorfordon, råkat i slagsmål, råkat i bråk med polisen, medvetet skadat någon annan eller behövt uppsöka sjukhus.

Tabell A. Andelen elever som upplevt olika typer av problem i samband med alkoholkonsumtion de senaste 12 månaderna, bland alkoholkonsumenter 2025.

Årskurs 9	**Pojkar (n = 887)**	**Flickor (n=1016)**	**Alla (n=1956)**
Förstört saker eller kläder	17*	24*	21
Blivit fotad/filmad i en pinsam/kränkande situation	15*	22*	19
Kört moped, bil eller annat motorfordon	21*	16*	18
Råkat i gräl/tjafs	17	20	18
Råkat ut för olycka eller skadats	14*	18*	16
Åkt moped/bil/motorfordon med berusad förare	15	15	15
Tappat pengar eller andra värdesaker	10*	15*	13
Problem med förhållandet till vänner	8*	17*	13
Problem med förhållandet till föräldrar	7*	16*	11
Medvetet skadat dig själv	4*	10*	7
Haft sex du ångrat dagen efter	6	7	6
Råkat i slagsmål	9*	4*	6
Blivit utsatt för våld	7*	5*	6
Råkat i bråk med polisen	8*	3*	5
Behövt uppsöka sjukhus eller akutmottagning	5	4	4
Medvetet skadat någon annan	6*	3*	4
Blivit bestulen eller rånad	2	3	3
Gymnasiet år 2	Pojkar (n=1585)	Flickor (n=1820)	Alla (n = 3472)
Förstört saker eller kläder	24	26	25
Råkat i gräl/tjafs	23	24	24
Blivit fotad/filmad i en pinsam/kränkande situation	19	21	20
Tappat pengar eller andra värdesaker	17	19	18
Råkat ut för olycka eller skadats	16	17	16
Kört moped, bil eller annat motorfordon	21*	10*	15
Åkt moped/bil/motorfordon med berusad förare	14	13	13
Problem med förhållandet till vänner	8*	14*	11
Haft sex du ångrat dagen efter	10	12	11
Problem med förhållandet till föräldrar	6*	10*	8
Blivit utsatt för våld	7	6	6
Råkat i slagsmål	9*	3*	6
Råkat i bråk med polisen	6*	3*	4
Behövt uppsöka sjukhus eller akutmottagning	5*	3*	4
Medvetet skadat dig själv	3*	5*	4
Medvetet skadat någon annan	5*	2*	4
Blivit bestulen eller rånad	3	2	3

* Statistiskt säkerställd skillnad mellan pojkar och flickor ($p<0.05$)

Hur andelen som rapporterat alkoholrelaterade problemen ser ut över tid framgår av tabellerna 26 och 28. I likhet med att problembördan enligt det presenterade indexet har sjunkit över tid, har flera av de självrapporterade problemen minskat i gruppen som dricker alkohol. För vissa problem ser vi dock ökningar, till exempel för att själv ha kört något motorfordon eller ha åkt med en berusad förare.

Sammantaget visar konsumtionsmåtten som följs att alkoholkonsumtionen har minskat bland svenska skolungdomar under en längre tid. Dock har nedgången stannat av sedan cirka tio år tillbaka och planat ut i båda årskurserna. Även om den sjunkande trenden började relativt tidigt i Sverige är den inte unik i ett internationellt perspektiv. Den har tvärtom observerats i flera europeiska och engelsktalande länder (se ESPAD-group, 2025, Pape m.fl. 2018, Miech et al, 2025 och Vashishtha m.fl. 2019).

Även bland de elever som klassificerats som alkoholkonsumenter kan man över tid se en minskning av årskonsumtion, intensivkonsumtion samt den alkoholrelaterade självrapporterade problembördan. Det går emellertid att se en svag ökning i konsumtionsmåtten bland alkoholkonsumenterna under senare år, vilket är viktigt att hålla koll på framöver.

Tobak och nikotin

Martina Zetterqvist

Användningen av tobak och nikotin är utbredd bland svenska ungdomar. Den omfattar både traditionella tobaksprodukter, såsom cigaretter och brunt snus, och nya nikotinprodukter, såsom vitt snus och vejps (e-cigaretter). Det är framför allt de nya nikotinprodukterna som är vanligast bland unga idag.

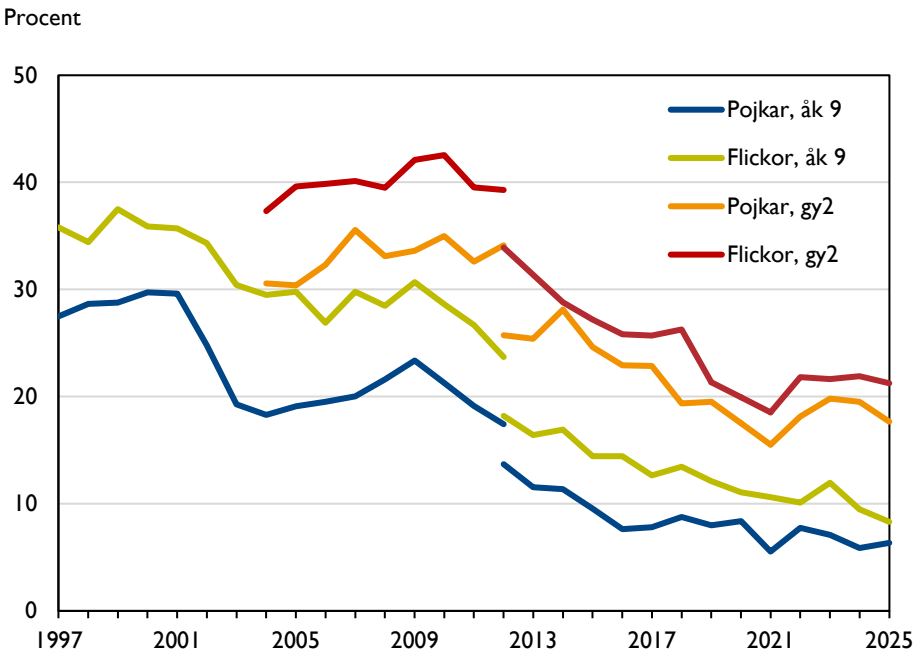
Kunskapen om hälsoriskerna med att använda tobak och nikotin varierar mycket mellan olika produkter. Riskerna med rökning är väl dokumenterade, medan forskningen om de nyare nikotinprodukterna jämförelsevis är begränsad, just eftersom de är nyare. Både brunt och vitt snus innehåller nikotin, vilket bland annat kan höja blodtrycket och tillfälligt försämra blodkärlens funktioner (Folkhälsomyndigheten, 2024). På sikt kan detta bidra till en ökad risk för hjärt- och kärlsjukdomar. Liknande risker finns för användningen av vejps som ofta innehåller nikotin. De långsiktiga effekterna av de nyare nikotinprodukterna är ännu inte kända, men det finns studier som visat på att vejping kan öka risken för bland annat lungsjukdomar (Institute of Environmental Medicine, Karolinska Institutet, 2025). När det gäller vitt snus är kunskapen om riskerna nästan obefintlig. Gemensamt för samtliga produkter är dock att de är starkt beroendeframkallande, och att leva med ett beroende innebär ofta en försämrad livskvalitet.

I följande avsnitt redovisas utvecklingen av skolelevers erfarenheter av tobaks- och nikotinprodukter fram till och med år 2025. Först presenteras trenderna för cigarrettrökning, snusning och vejping. Därefter presenteras utvecklingen av den totala andelen elever som använt någon form av tobaks- eller nikotinprodukt. Avslutningsvis redovisas hur eleverna fått tag på dessa produkter.

I avsnittet används begreppen ”frekventa” och ”sporadiska” användare. Frekventa användare är de som använder tobak eller nikotin dagligen eller nästan dagligen. Sporadiska användare syftar på de som gör det ibland, till exempel på fest. Frågorna som mäter tobaksanvändning har ändrats flera gånger, vilket har påverkat de rapporterade nivåerna. Detta illustreras med linjebrott i figurerna. Från och med år 2012 definieras eleven som rökare, snusare eller vejpare om denne har använt produkten under de senaste 12 månaderna och uppgett att den fortfarande gör det.

Cigarettrökning

Cigarettrökningen var som mest utbredd under mitten av 1970-talet. Då rökte omkring 30 procent av niondeklassarna antingen frekvent eller sporadiskt (tabell 31). Sedan dess har rökningen minskat markant, särskilt under 2010-talet, vilket framgår av figur 8.

Figur 8. Andelen elever som röker (dagligen/nästan dagligen eller sporadiskt), efter kön och årskurs. 1997–2025.

I den senaste undersökningen uppgav 7 procent av niondeklassarna att de rökte, vilket är den lägsta nivån som uppmätts. Det var vanligare att röka sporadiskt (6 procent) än frekvent (1 procent). Under hela mätperioden har det varit vanligare att flickor röker än att pojkar gör det.

Även bland gymnasieeleverna har andelen som röker cigaretter minskat under 2010-talet (figur 8 och tabell 32). År 2012 uppgav 30 procent att de rökte. I 2025 års mätning var nivåerna nere på 19 procent. Under åren 2021–2024 ökade andelen något, men i 2025 års undersökning minskade andelen igen. Nedgången 2025 är dock inte statistiskt signifikant. Precis som i nian var majoriteten av rökarna i gymnasiet sporadiska användare (18 procent) jämfört med frekventa (1 procent). Även bland gymnasieeleverna har det under hela mätperioden varit vanligare med rökning bland flickor än bland pojkar.

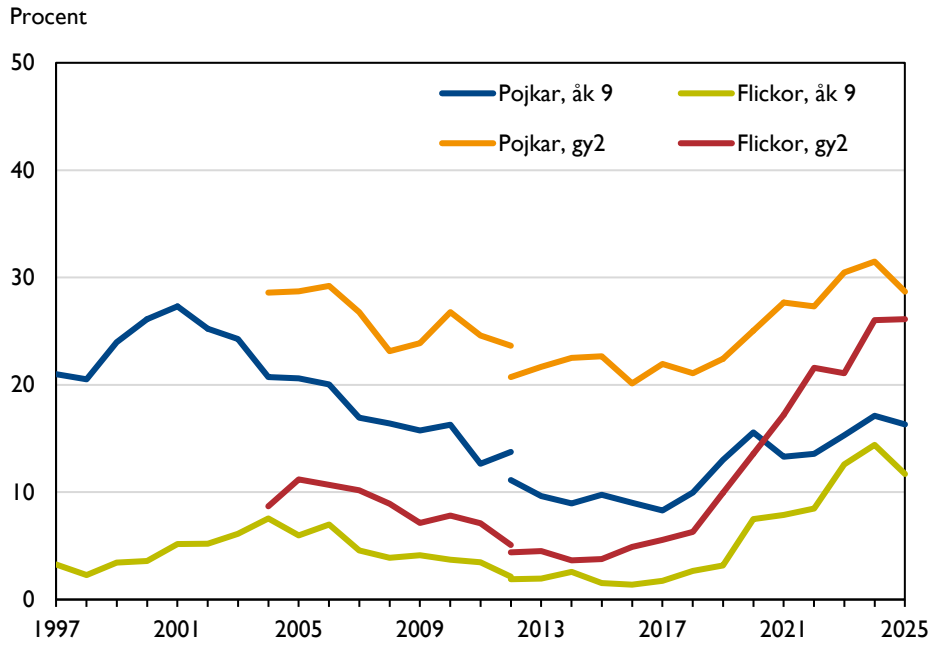
Förutom att svara på sina rökvanor får elever som röker även svara på om de skulle vilja sluta röka cigaretter. Svarsalternativen är ”Ja”, ”Ja men i framtiden” och ”Nej”. När frågan analyserats framkom det att allt färre rökande ungdomar uppger att de vill sluta röka (tabellerna 35–36). Bland elever i årskurs 9 som röker har andelen som inte vill sluta röka ökat från 21 procent år 2012 till 40 procent år 2025. I gymnasiet har andelen ökat från 22 till 48 procent. Parallellt med att allt färre röker är det alltså färre av de som fortfarande röker som vill sluta med det.

Snusning

I detta avsnitt används termen ’snus’ som ett övergripande begrepp som inkluderar både brunt tobakssnus och vitt nikotinsnus. Andelen niondeklassare som snusar minskade under 00-talet (figur 9 och tabell 41). I början av 2010-talet planade nedgången ut och sedan 2017 syns en kraftig ökning. I 2025 års undersökning uppgav 14 procent av niondeklassarna att de snusade. Detta var dock en liten, men ej signifikant, nedgång jämfört med året innan då 16 procent snusade.

Vad gäller könsskillnader är det vanligare att pojkar snusar (16 procent) än att flickor gör det (12 procent). Ökningen sen 2017 har dock varit mer påtaglig bland flickor vilket gör att könsskillnaderna har minskat över tid. Till skillnad från hur det såg ut för rökningen så är det vanligare att niondeklassare snusar frekvent (9 procent) än sporadiskt (5 procent).

Även bland gymnasieeleverna minskade snusandet under 00-talet för att sen öka kraftigt under de senaste åren (figur 9 och tabell 42). År 2025 uppgav 27 procent av gymnasieeleverna att de snusade. Detta kan jämföras med 13 procent år 2012, då användningen var som lägst. Liksom för niondeklassarna innebär 2025 års siffra dock en liten, men ej signifikant, nedgång jämfört med året innan (29 procent).

Figur 9. Andelen elever som snusar (frekvent eller sporadiskt), efter kön och årskurs. 1997–2025.

Vad gäller könsskillnaderna är det även i gymnasiet vanligare att pojkar snusar (29 procent) än att flickor gör det (26 procent). Uppgången har dock varit större bland flickor där andelen snusare under en tioårsperiod har ökat från 4 till 26 procent. Precis som bland niondeklassarna var det i gymnasiet vanligare att använda snus frekvent (20 procent) än sporadiskt (7 procent).

Under de senaste åren har snusets utveckling i hög grad påverkats av det vita snuset, som lanserades år 2016. I tabell B visas hur stor andel som någon gång snusat olika sorters snus. Det framgår då att vitt snus är den absolut vanligaste snussorten bland ungdomar. År 2025 hade 26 procent av eleverna i årskurs 9 endast använt vitt snus, 1 procent endast brunt snus och 5 procent hade använt både vitt och brunt snus. För gymnasiet var motsvarande nivåer 40 procent för vitt snus, 2 procent för brunt snus och 9 procent för både vitt och brunt snus. Endast 2–3 procent av flickorna i respektive årskurs hade använt brunt snus någon gång.

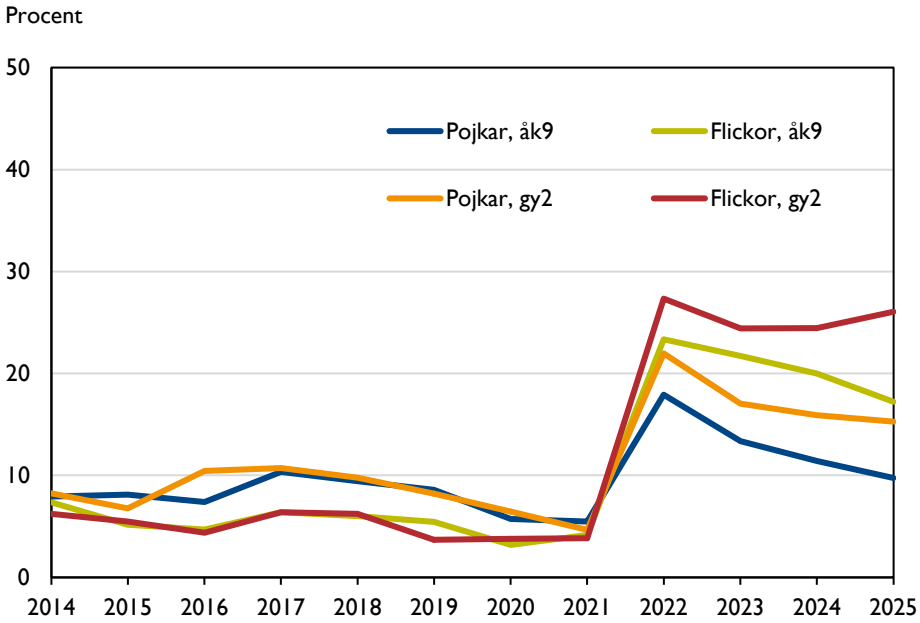
Tabell B. Andelen elever som någon gång snusat vitt snus, brunt snus respektive både och, efter kön och årskurs. 2025.

	Årskurs 9			Gymnasiets år 2		
	Pojkar	Flickor	Totalt	Pojkar	Flickor	Totalt
Endast vitt snus	23	29	26	33	48	40
Endast brunt snus	2	0	1	4	1	2
Både vitt och brunt snus	7	2	5	14	2	9

Vejping

Från och med 2014 har användningen av vejps, även kallat e-cigaretter, följts i CAN:s nationella skolundersökning. En e-cigarett är en apparat som laddas med en vätska som ofta innehåller nikotin och olika smakämnen. Vätskan värms upp med hjälp av ett batteri, vilket genererar en ånga som användaren andas in. På engelska kallas ångan för ”vapour”. Därför benämns användningen av e-cigaretter som ”vejping” eller ”att vejpa”. Det finns både engångsvarianter och produkter som kan laddas på nytt.

I figur 10 framgår hur vejpingen har utvecklats bland pojkar och flickor i årskurs 9 och gymnasiets år 2. Andelen elever som vejpat under den senaste månaden låg åren 2014–2021 inom intervallet 5–10 procent i båda årskurserna. År 2022 skedde en markant ökning då 20 procent av niondeklassarna och 24 procent av gymnasieeleverna uppgav att de vejpat under den senaste månaden (tabellerna 47–48). Därefter har användningen minskat signifikant jämfört med år 2022, och år 2025 var motsvarande nivåer 14 respektive 21 procent. Trots en nedgång sedan 2022 är nivåerna fortfarande betydligt högre än i början av tidsperioden.

Figur 10. Andelen elever som vejpat under de senaste 30 dagarna, efter kön och årskurs. 2014–2025.

Vad gäller könsskillnader var det fram till 2021 vanligare med vejping bland pojkar (figur 10). Men i och med att uppgången år 2022 var störst bland flickor är det numera vanligare i denna grupp. I årets undersökning uppgav 10 procent av pojkarna och 17 procent av flickorna i årskurs 9 att de vejpat under den senaste månaden. I gymnasiet var motsvarande andelar 15 respektive 26 procent. Sedan toppåret 2022 har andelen vejpare minskat i alla grupper utom bland flickor i gymnasiet.

I tabell C redovisas hur fördelningen ser ut mellan frekventa respektive sporadiska vejpare år 2025. Av tabellen framgår att det är absolut vanligast att vejpa sporadiskt. I årskurs 9 vejpade 9 procent sporadiskt och i gymnasiet var det 18 procent. Frekvent användning var mindre vanligt; 4 procent i nian och 3 procent i gymnasiet. Både frekvent och sporadisk användning var vanligare bland flickor än bland pojkar i såväl nian som gymnasiet.

Tabell C. Andelen elever som vejpar sporadiskt, frekvent samt totalt, efter kön och årskurs. 2025.

	Årkurs 9			**Gymnasiets år 2**		
	Pojkar	Flickor	Totalt	Pojkar	Flickor	Totalt
Vejpar sporadiskt	7	12	9	12	24	18
Vejpar frekvent	2	6	4	2	5	3
Vejpar totalt	**9**	**18**	**14**	**14**	**29**	**21**

Majoriteten av ungdomarna som har vejpat någon gång har använt en produkt som innehöll nikotin. I 2025 års undersökning uppgav 61 procent av niorna som vejpat att de enbart vejpat med nikotin, 11 procent både med och utan nikotin, och 3 procent enbart utan nikotin. I gymnasiet var det 66 procent som enbart hade vejpat med nikotin, 11 procent både med och utan, och 3 procent enbart utan nikotin. En relativt stor grupp, 22 procent i nian och 18 procent i gymnasiet, visste inte om produkten innehöll nikotin eller ej.

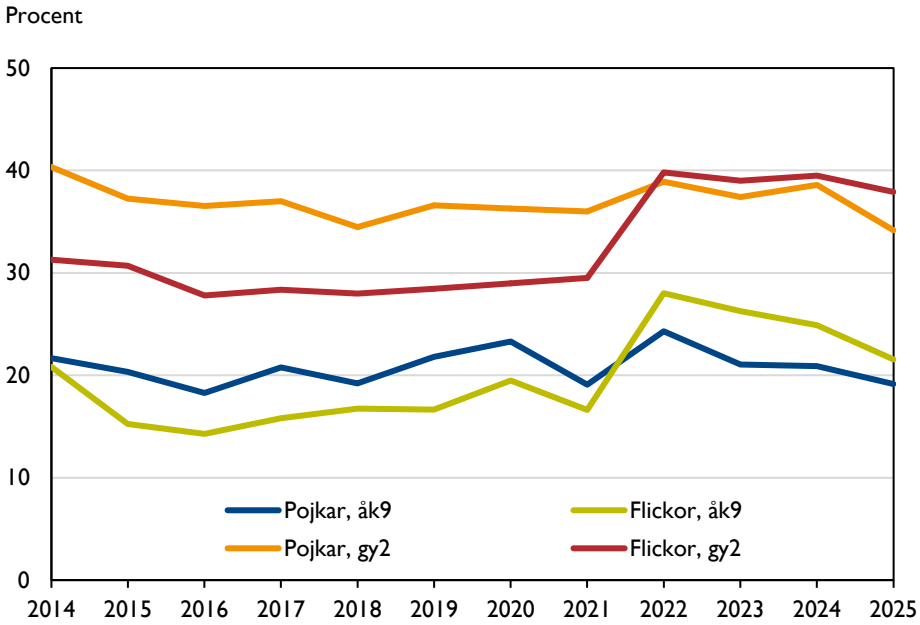
Den totala användningen av tobaks- och nikotinprodukter

I detta avsnitt summeras andelen elever som använt någon form av tobaks- eller nikotinprodukt under de senaste 30 dagarna under perioden 2014–2025 (fortsättningsvis nikotinanvändning/nikotinprodukter). De produkter som ingår i redovisningen är cigaretter, snus och vejps.

Sett ur ett längre perspektiv är nikotinanvändning bland ungdomar lika vanligt idag som för 10 år sen. År 2025 uppgav 21 procent av niondeklassarna och 36 procent av gymnasieeleverna att de använt nikotin under den senaste månaden (tabellerna 53–54). Detta är samma nivå som i början av tidsserien 2014. År 2022 ökade användandet i båda årskurserna, men därefter har den minskat igen. I nian är nedgången sedan 2022 statistiskt signifikant, men inte i gymnasiet. I nian är snus och vejps de vanligaste nikotinprodukterna och bland gymnasieeleverna är det snus som är vanligast.

Av figur 11 framgår hur utvecklingen sett ut när man delar upp det på pojkar och flickor. Det framkommer då att den månatliga användningen bland pojkar i årkurs 9 har fluktuerat runt 20 procent under hela perioden. Bland flickorna i nian ökade användningen relativt kraftigt år 2022 för att sedan minska successivt. Bland pojkarna i gymnasiet låg användningen relativt stabilt under flera år, men minskade signifikant år 2025. Vad gäller flickorna i gymnasiet ökade användningen kraftigt år 2022. Därefter har den legat på en relativt oförändrad nivå.

Under många år var det vanligare att pojkar använde nikotin jämfört med flickor. Men i och med den kraftiga uppgången 2022 bland flickor är nikotinanvändningen numera vanligare i denna grupp. I årets undersökning var det 22 procent av flickorna och 19 procent av pojkarna i nian som använt nikotin den senaste månaden. I gymnasiet var motsvarande siffror 38 respektive 34 procent.

Figur 11. Andelen elever som använt någon tobaks- eller nikotinprodukt under de senaste 30 dagarna, efter kön och årskurs. 2014–2025.

Anskaffning av nikotinprodukter

För att undersöka hur eleverna får tag på nikotinprodukter ställs sedan år 2025 frågan: ”Hur får du vanligen tag på tobaks- eller nikotinprodukter?”. I följande avsnitt redovisas enbart svar från elever under 18 år som röker cigaretter, snusar eller vejpar, eftersom åldersgränsen för köp av nikotinprodukter är 18 år.

Både i nian och gymnasiet är det vanligast att få tag på nikotinprodukter genom kompisar (tabellerna 55–56). Det var 54 procent av nikotinanvändarna i nian och 71 procent i gymnasiet som uppgav detta. Det näst vanligaste alternativet var att köpa cigaretterna själv i fysisk butik, vilket uppgavs av 23 procent i nian och 33 procent i gymnasiet. Bland flickor i nian var anskaffning genom kontakt på sociala medier det tredje vanligaste sättet att få tag på nikotin och uppgavs av 23 procent. Detta var ovanligare bland pojkar i nian (9 procent) och bland elever i gymnasiet (5 procent).

Sammanfattning

Sammanfattningsvis har rökningen minskat markant sedan millennieskiftet. Andelen snusare har ökat kraftigt sedan 2018, men uppgången fortsatte inte år 2025. Vitt snus är fortsatt den absolut vanligaste snussorten. Vejpingen ökade kraftigt 2022. Därefter har den minskat i alla grupper förutom bland flickor i gymnasiet. Sammantaget har andelen nikotinanvändare minskat något sedan 2022. Nedgången är dock endast signifikant i nian.

Narkotika

Isabella Gripe

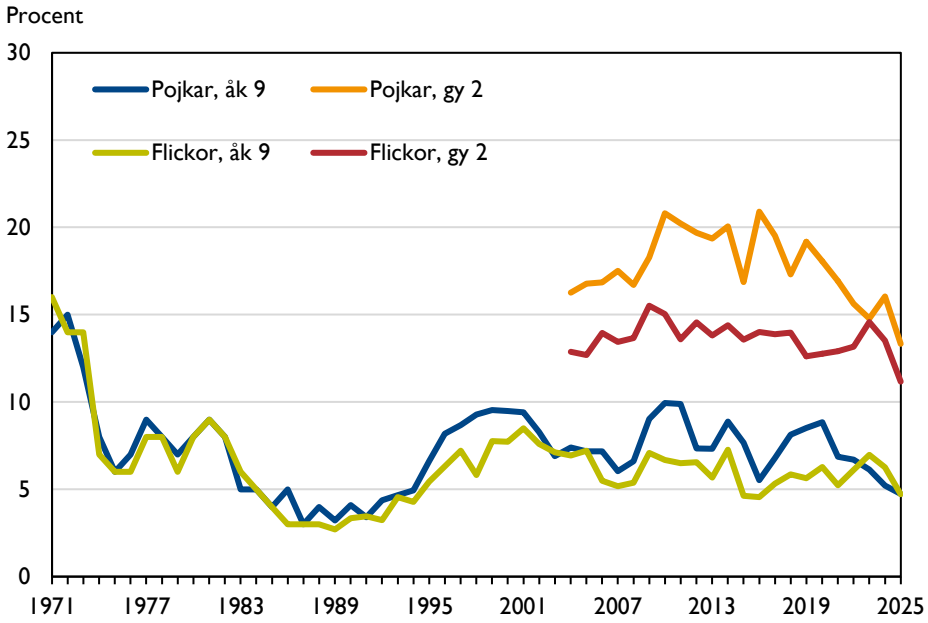
De flesta som provar narkotika gör det för första gången under ungdomsåren (Degenhardt m.fl. 2016). Det är väl känt att användning av narkotika kan leda till beroende och andra hälsoproblem (Folkhälsomyndigheten, 2021). Narkotikaanvändning påverkar inte bara den som använder, utan kan också skapa problem för anhöriga (Sundin m.fl. 2018). Under 1960-talet blev narkotika en viktig politisk fråga i Sverige och ungdomars användning av narkotiska preparat började uppmärksammas alltmer (Olsson (red) 2011). Ungdomars användning av narkotika är fortfarande ett aktuellt ämne. Frågor om narkotikaerfarenheter har funnits med i den nationella skolundersökningen sedan starten 1971.

I följande avsnitt beskrivs hur narkotikaerfarenheten utvecklats över tid bland skoleleverna. Inledningsvis presenteras hur vanligt det var att ha provat narkotika och omfattningen bland de som använt narkotika, därefter redovisas vilka preparat som använts. I kapitlet beskrivs även den totala narkotikaanvändningen, inklusive användning av narkotikaklassade läkemedel. Avslutningsvis redovisas användningen av nya psykoaktiva substanser.

Narkotikaerfarenhet

Under 2025 svarade 5 procent av både pojkarna och flickorna i årskurs 9 att de någon gång använt narkotika (figur 12 och tabell 61). Av diagrammet framgår det även att nivån på niornas narkotikaerfarenhet var som högst i början av 1970-talet, medan periodens lägsta värden uppmättes under slutet av 1980-talet. Sedan mitten av 90-talet har nivån varierat mellan 5–10 procent. Årets resultat är alltså i det lägre spannet. Bland pojkarna har det skett en årlig minskning de senaste fem åren, medan nivåerna bland flickorna har pendlat både upp och ner under samma period.

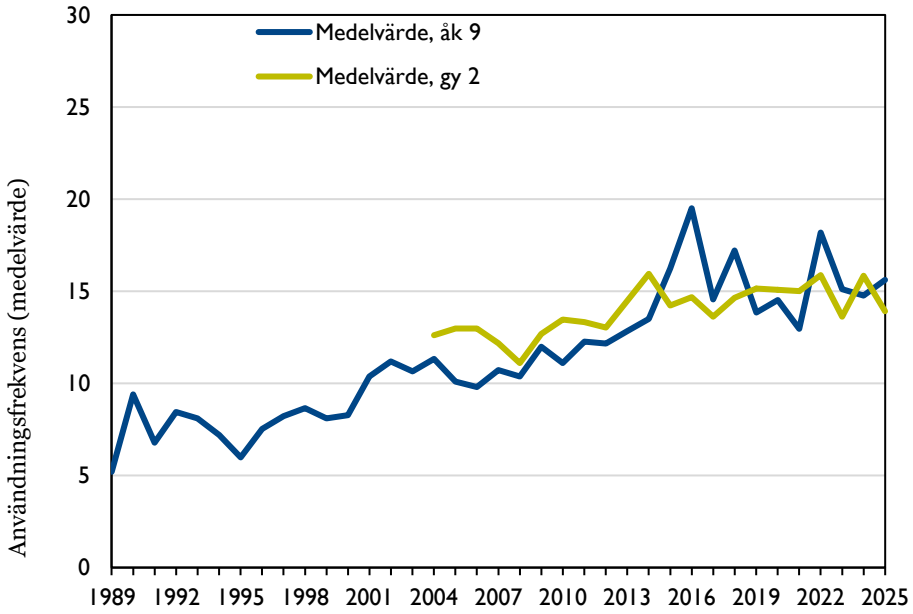
Jämfört med niondeklassarna var det mer än dubbelt så vanligt att eleverna i gymnasiets år 2 hade erfarenhet av narkotika. I årets undersökning svarade 13 procent av pojkarna och 11 procent av flickorna att de använt narkotika någon gång (tabell 62). Bland flickorna var nivån förhållandevis stabil fram till 2023, men har sjunkit något de senaste två åren. Bland pojkarna har nivåerna varierat mer över tid. Mellan 2004 och 2010 ökade de årligen. Därefter har de svängt både uppåt och nedåt. Under de senaste sex åren har trenden, precis som bland de yngre pojkarna, varit nedåtgående (med undantag för 2024). Bland både pojkar och flickor är årets nivåer de lägsta som uppmätts bland gymnasieelever sedan mätningarna startade 2004. Under hela perioden har andelen som använt narkotika varit något större bland pojkarna i gymnasiet jämfört med bland flickorna. Störst var skillnaderna under 2010-talet. De senaste tre åren har skillnaderna varit mindre. 2025 skilde det 2,2 procentenheter, skillnaden var dock inte signifikant.

Figur 12. Andelen elever som använt narkotika någon gång. Efter kön och årskurs. 1971–2025.

I tabell 61–62 redovisas även månadsaktuell användning (”senaste 30 dagarna”), vilket ger en mer aktuell bild av narkotikakonsumtionen. Andelen niondeklassare som använt narkotika senaste 30 dagarna ökade från slutet av 1980-talet fram till slutet av 1990-talet. Mellan slutet av 1990-talet och år 2023 låg andelen runt 2 procent. Därefter har det skett en liten minskning och 2025 uppgav 1 procent av niondeklassarna att de hade använt narkotika de senaste 30 dagarna. För gymnasieeleverna finns motsvarande statistik sedan 2004. Inledningsvis var trenden uppåtgående, för att sedan plana ut några år under slutet av 10-talet. De senaste tre åren har trenden varit nedåtgående och 2025 svarade 1 procent av gymnasieeleverna att de använt narkotika de senaste 30 dagarna. Precis som livstidsprevalensen är det den lägsta nivån som uppmätts bland gymnasieeleverna (tabell 61–62).

Utöver månadsaktuell användning ger frekvensen på narkotikaanvändningen en bild av omfattningen på konsumtionen bland de narkotikaerfarna eleverna. I figur 13 presenteras därför den genomsnittliga användningsfrekvensen bland de elever som uppgett att de använt narkotika. Bland niondeklassarna ökade den genomsnittliga användningsfrekvensen fram till 2016. Därefter har den pendlat mellan 14–18 tillfällen i genomsnitt. I årets undersökning var den genomsnittliga användningsfrekvensen 15,9 tillfällen bland de elever i årskurs 9 som någon gång använt narkotika (figur 13 och tabell 71–72).

Figur 13. Genomsnittlig användningsfrekvens bland narkotikaanvändare. Efter årskurs. 1989–2025.

Även bland gymnasieeleverna ökade den genomsnittliga användningsfrekvensen under början av mätperioden. Ökningen stannade dock av i mitten på 10-talet och har sedan dess legat runt 15 användningstillfällen i genomsnitt. Bland gymnasieeleverna med narkotikaerfarenhet var genomsnittet 13,9 användningstillfällen i 2025 års undersökning. Att det genomsnittliga antalet användningstillfällena i perioder varit något fler bland niondeklassarna kan bero på att det i gymnasiet tillkommer användare som testat ett fåtal gånger. Det kan också vara så att de som hade omfattande narkotikavanor redan i grundskolan inte har fortsatt till gymnasiet (figur 13 och tabell 71–72).

Ett annat sätt att belysa narkotikakonsumtionen bland ungdomar är att titta på hur användningstillfällena fördelar sig inom gruppen med narkotikaerfarenhet. Baserat på frågan om användningsfrekvens under senaste året (Bilaga 1 Fr 48) har svaren räknats om till dagar som narkotika använts under de senaste 12 månaderna. ”Varje dag” har fått värdet 365,” 1 gång i veckan” har fått värdet 52 och så vidare.

I tabell D presenteras hur användningsfrekvensen fördelade sig bland de som använt narkotika under de senaste 12 månaderna. Eftersom narkotikaanvändarna är relativt få, har åren 2023–2025 slagits ihop för att få ett bättre underlag. Användningstillfällena var skevt fördelade. Bland niondeklassarna som hade använt narkotika under det senaste året svarade ungefär 2 av 3 (66%) att de hade gjort det 2–6 gånger eller mer sällan under den aktuella tidsperioden. De stod därmed för 5 procent av användningstillfällena.

Tabell D. Hur ofta har du använt narkotika de senaste 12 månaderna? Procentuell fördelning av användare och användningstillfällen bland dem som använt narkotika. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. 2023–2025 (sammanslagna år).

	Årskurs 9 (n=698)		Gymnasiets år 2 (n=1416)	
	Andel användningstillfällen	Andel av användarna	Andel användningstillfällen	Andel av användarna
Varje dag	52	5	33	2
Varannan dag	15	3	22	2
Två gånger i veckan	12	4	15	3
En gång i veckan	5	4	6	2
2–3 gånger/månaden	8	10	10	7
1 gång/månaden	3	9	6	9
2–6 gånger senaste 12 månaderna	4	36	8	40
1 gång senaste 12 månaderna	1	30	2	35

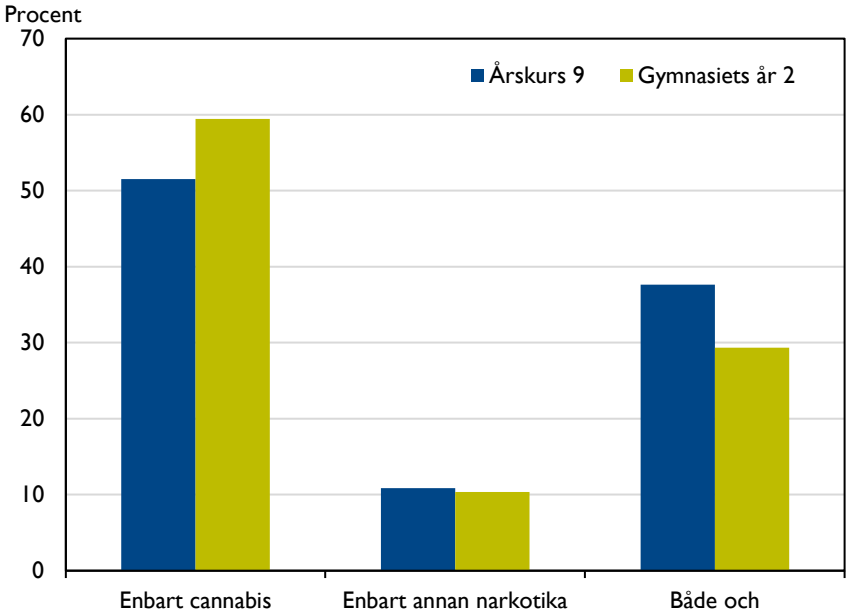
Bland gymnasieeleverna med narkotikaerfarenhet svarade 75 procent att de använt narkotika 2–6 gånger eller mer sällan, vilket motsvarar 10 procent av användningstillfällena bland gymnasieeleverna.

I båda årskurserna var det en liten grupp som stod för majoriteten av konsumtionen; 16 procent av eleverna som använt narkotika senaste året stod för ungefär 85 procent av de rapporterade användningstillfällena. Ett snarlikt mönster, med en liten andel av användarna som står för majoriteten av användningstillfällen, syns också i den vuxna befolkningen när det gäller cannabis (Guttormsson & Ramstedt, 2023).

Erfarenhet av olika narkotiska preparat

De elever som svarat att de använt narkotika får uppge vilket eller vilka preparat de har använt. Av figur 14 framgår hur vanligt det var att ha provat olika typer av narkotika bland de narkotikaerfarna eleverna.

Bland de som använt narkotika hade majoriteten använt enbart cannabispreparat (i form av hasch eller marijuana). Det var 52 procent av de narkotikaerfarna eleverna i årskurs 9 och 59 procent av gymnasieeleverna som uppgav det. Erfarenhet av både cannabispreparat och annan narkotika fanns bland 38 procent av narkotikaanvändarna i årskurs 9. Motsvarande siffra bland gymnasieleverna var 29 procent. Att enbart ha använt annan narkotika än cannabis var det minst vanliga alternativet bland de med narkotikaerfarenhet. Ungefär 1 av 10 i båda årskurserna hade gjort det. Att enbart ha använt annan narkotika än cannabis var alltså ovanligt. Sett till samtliga elever var det endast någon enstaka procent i respektive årskurs som använt exempelvis amfetamin, ecstasy eller kokain (tabellerna 67–68).

Figur 14. Andelen narkotikaerfarna elever som enbart använt cannabispreparat, enbart använt annan narkotika respektive använt både cannabispreparat och annan narkotika. Efter årskurs. 2025.

I enkäten ställs även separata frågor om några specifika syntetiska substanser. Syftet med frågan är att skatta användningen av nya substanser som kanske inte uppfattas som narkotika av eleverna. Narkotikamarknaden utökas ständigt med nya preparat och dessa är ofta syntetiska. Eftersom de vanligen marknadsförs via internet kallas de ibland för ”nätdroger”. Andra benämningar är nya psykoaktiva substanser (NPS), designerdroger eller research chemicals (RC-droger). När nya substanser introduceras på marknaden är de ofta inte reglerade i lagen. Därför är de inte olagliga, vare sig att sälja eller köpa - i alla fall inte från början. Konsumtion av substanserna kan ändå vara hälsofarlig. Under den period då nya syntetiska substanser tillförts marknaden har dödsfall och andra allvarliga skador orsakade av vissa av de nya drogerna rapporterats (se tex. Socialstyrelsen 2016).

Flertalet av de substanser som introducerats på marknaden har efter hand hamnat under någon form av reglering, exempelvis under narkotikalagstiftningen eller lagen om hälsofarliga varor. Det har dock hänt att en substans som klassificerats som något av detta och därmed blivit olaglig att sälja, bytts ut mot en variant som liknar den ursprungliga substansen men med viss kemisk modifikation. Sedan 2012 har CAN ställt frågor om den här typen av preparat, som alltså kan vara såväl narkotikaklassade som oklassade. Under dessa år har det framkommit att användning av den här typen av syntetiska preparat är ovanlig bland skolungdomar. I år efterfrågades användning av syntetiska cannabinoider, 3-CMC och ketamin. Syntetiska cannabinoider var vanligast, 2 procent av niorna och 4 procent av gymnasieeleverna svarade att de hade använt det. Vad

gäller substanserna 3-CMC och ketamin hade mindre än 1 procent av eleverna erfarenhet av dessa.

I skolundersökningen får eleverna uppge om de någon gång, utan recept från läkare, använt receptbelagda narkotikaklassade: sömn- eller lugnade läkemedel, smärtstillande läkemedel eller centralstimulerande läkemedel. Användning av sådana medel beskrivs närmare i kapitlet *Läkemedel*. Dessa läkemedelstyper är narkotikaklassade och efterfrågas också som alternativ i frågan om vilka preparat de narkotikaerfarna eleverna använt (fråga 46 i bilaga 1).

En betydligt lägre andel rapporterade icke-förskriven användning av narkotikaklassade läkemedel när frågorna ställdes i en narkotikakontext. En förklaring kan vara att eleverna inte känner till att detta juridiskt är att betrakta som narkotikaanvändning. En annan förklaring kan vara att nivåerna kan ha överskattats i frågorna om läkemedel (fråga 38–40 i bilaga 1), om eleverna, på grund av missförstånd, rapporterat läkemedel som *inte* är narkotikaklassade eller läkemedel som de använt enligt läkares ordination.

Om de elever som uppgett att de använt receptbelagda narkotikaklassade läkemedel utan läkares ordination definieras som narkotikaerfarna, skulle det innebära att andelen som någon gång använt narkotika blir högre. Bland niorna skulle det i årets undersökning vara 9 procent i stället för 5 procent. Motsvarande siffra för gymnasieeleverna skulle vara 15 procent i stället för 12 procent (tabell E).

Tabell E. Andelen som någon gång använt narkotika och andelen som någon gång använt narkotika och/eller narkotikaklassade läkemedel utan läkares ordination. Efter kön och årskurs. 2025.

	Årskurs 9			Gymnasiets år 2		
	Pojkar	Flickor	Alla	Pojkar	Flickor	Alla
Narkotika och/eller narkotikaklassade läkemedel[a])	8	8	9	17	14	15
Narkotika	5	5	5	13	11	12

a) Svarat "ja" på frågan om de använt narkotika och/eller någon av de narkotikaklassade läkemedelstyper (sömn/lugnande, smärtstillande eller centralstimulerande) som efterfrågas i separata frågor (38–40 i bilaga 1), utanför en narkotikakontext.

Sammanfattningsvis pekar flera av måtten som används för att mäta narkotikaerfarenhet på en nedåtgående trend under senare år. Tydligast är detta bland pojkarna där narkotikaerfarenheten minskat under flera år, i båda årskurserna. Bland flickorna är trenden inte lika tydlig, men de två senaste åren har nivån minskat även bland dem. Den nedåtgående trenden är inte unik för svenska elever. Liknande mönster har rapporterats både bland europeiska (Espad Group 2025) och amerikanska (Miech m.fl. 2025) skolungdomar. När det gäller hur ofta elever med narkotikaerfarenhet har använt narkotika visar de senaste årens data på en stabilisering. I ett längre perspektiv har det dock skett en ökning i antalet gånger som eleverna har använt narkotika. Tydligast är uppgången bland niondeklassarna. I genomsnitt har dagens narkotikaerfarna niondeklassare använt narkotika dubbelt så många gånger, jämfört med för 30 år sedan.

Läkemedel

Isabella Gripe

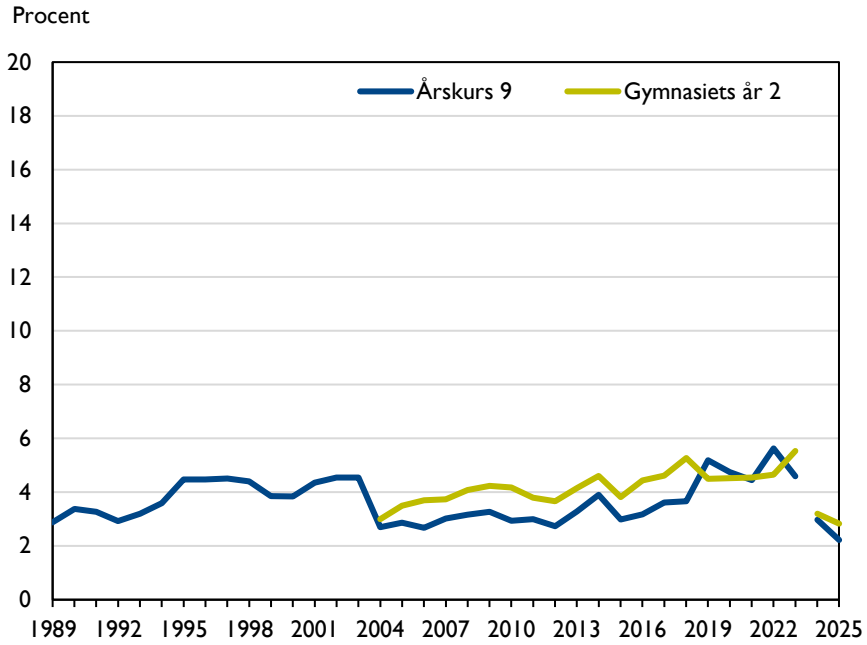
Läkemedel som riskerar att framkalla bland annat rus och beroende kan klassas som narkotika (Läkemedelsverket, 2019). Dessa läkemedel får därför endast användas efter läkarordination (SFS 1992:860). Enligt skattningar av den svenska narkotikamarknaden utgör narkotikaklassade läkemedel cirka 16 procent av omsättningen (Guttormsson, 2023). Därför är det intressant att följa erfarenheten av icke-förskriven användning av narkotikaklassade läkemedel bland ungdomar.

I skolundersökningen mäts användningen av receptbelagda sömn- och lugnande läkemedel (bensodiazepiner), smärtstillande läkemedel (opioider) respektive centralstimulerande medel. Syftet med frågorna och exemplen som ges är att mäta icke-förskriven användning av narkotikaklassade läkemedel. Det kan dock inte helt uteslutas att vissa av eleverna rapporterar användning av läkemedel som inte är narkotikaklassade eller läkemedel som använts i enlighet med läkares ordination.

I följande kapitel redovisas användning av narkotikaklassade läkemedel som använts utan läkarordination, exempelvis i högre doser, oftare eller för ett annat syfte än vad läkaren rekommenderat. Det kan också handla om användning av narkotikaklassade läkemedel som införskaffats utan att en haft ett recept utskrivet. Avslutningsvis presenteras användningen av läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte. I den redovisningen avses alla typer av läkemedel, med andra ord inte bara de som är narkotikaklassade eller receptbelagda.

År 2024 reviderades frågorna om narkotikaklassade läkemedel. Revideringarna gjordes för att bättre anpassa frågan till målgruppen och till dagens språkbruk. Förändringen av frågan gjordes som en del i ett större utvecklingsarbete där några medarbetare från CAN träffade elever från årskurs 9 för att diskutera och samla in synpunkter på enkäten (se Selling (red) 2024, för mer detaljerad beskrivning av utvecklingsarbetet). I samtalen med eleverna framkom att många inte förstod vad som menades med ”utan läkarordination”. Därför ändrades formuleringen till ”utan recept utskrivet till dig” (se Fr 38–40, Bilaga 1, för exakt formulering). Nivåerna av andelen elever som använt narkotikaklassade läkemedel som uppmäts med den ny formuleringen är lägre än tidigare år. Troligtvis har frågeförändringen bidragit till detta. Förhoppningen är att den nya formuleringen bättre mäter den icke förskrivna användningen av narkotikaklassade läkemedel bland ungdomarna.

Frågor om centralstimulerande läkemedel infördes i enkäten 2019 och frågor om smärtstillande läkemedel har ställts sedan 2015. Användningen av sömn- och lugnande läkemedel har däremot följts ända sedan 1989. Utvecklingen över tid kan därför bäst följas genom att titta på användningen av sömn- och lugnande läkemedel (figur 15).

Figur 15. Andelen elever som någon gång använt narkotikaklassade sömn- eller lugnande läkemedel utan recept. Efter årskurs. 1989–2025.

Andelen niondeklassare som någon gång använt receptbelagda sömn- eller lugnande läkemedel utan läkares ordination har legat på omkring 3–5 procent sedan 1989. De första åren låg användningen runt 3 procent. Därefter ökade användningen något, för att sedan sjunka igen under början av 00-talet. Under de senaste 20 åren har användningen varierat från år till år, men trenden var svagt uppåtgående fram till 2022 bland eleverna i årskurs nio. Nivåerna har varit ungefär de samma bland gymnasieeleverna och även där var trenden uppåtgående under hela 2000-talet och fram till 2023.

I och med frågeförändringen 2024 går det inte att jämföra resultaten från de senaste två åren med åren dessförinnan, vilket markeras med ett brott i tidserien i figur 15. I årets undersökning var det 2 procent i årskurs nio och 3 procent i gymnasiets andra år som svarade att de någon gång hade använt narkotikaklassade sömn- eller lugnande läkemedel utan recept utskrivet till sig.

I tabell F redovisas de olika läkemedelstyperna som efterfrågades i enkäten, samt den totala användningen (minst en läkemedelstyp). I 2025 års undersökning var det omkring 4 procent av eleverna som använt narkotikaklassade läkemedel utan recept under de senaste 12 månaderna. Samtliga läkemedelstyper var ungefär lika vanliga.

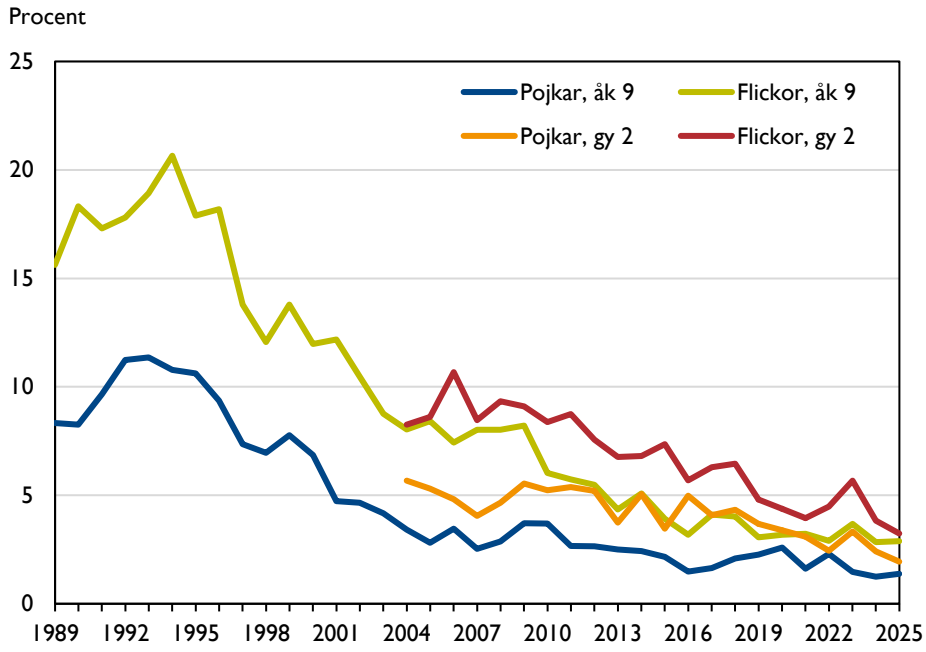
Tabell F. Andelen som använt narkotikaklassade läkemedel utan recept de senaste 12 månaderna. Efter årskurs. 2025.

	Årskurs 9			Gymnasiets år 2		
	Pojkar	Flickor	Totalt	Pojkar	Flickor	Totalt
Totalt	**4**	**4**	**4**	**5**	**4**	**4**
Smärtstillande läkemedel	2	2	2	2	2	2
Sömn- eller lugnande läkemedel	2	2	2	2	2	2
Centralstimulerande Läkemedel	2	1	2	2	2	2

Historiskt sett har den icke-förskrivna användningen av sömn-/lugnande läkemedel varit lite vanligare bland flickor, medan användningen av centralstimulerande läkemedel varit vanligare bland pojkar (tabellerna 77–82). I årets undersökning var det mycket små skillnader mellan pojkar och flickor för samtliga läkemedelstyper, och därmed även för den totala användningen av narkotikaklassade läkemedel.

Läkemedel i kombination med alkohol

Att kombinera alkohol och läkemedel kan orsaka allvarliga och livshotande tillstånd (1177 Region Stockholm, 2023). Användning av läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte har minskat sedan mitten av 90-talet (figur 16). Då uppgav omkring 15 procent av niondeklassarna att de gjort detta någon gång. Under de senaste åren har nivån legat på omkring 2–3 procent.

Figur 16. Andelen elever som någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte. Efter kön och årskurs. 1989–2025.

Bland gymnasieeleverna har användning av läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte minskat från 7 procent år 2004 (när det började mätas) till 3 procent i årets mätning (tabellerna 85–86).

I båda årskurserna har det under hela mätperioden varit vanligare bland flickor än bland pojkar att kombinera alkohol och läkemedel. I årets undersökning uppgav 1 procent av pojkarna och 3 procent av flickorna i årskurs 9 att de någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte. Bland gymnasieeleverna var nivåerna bland pojkarna 2 procent och bland flickorna 3 procent. Skillnaden mellan pojkar och flickor var signifikant i årskurs 9 men inte i gymnasiets år 2.

Vad gäller vilken typ av läkemedel var det vanligast att blanda receptfria smärtstillande läkemedel med alkohol. Både läkemedel med paracetamol som aktiv substans och med ibuprofen som aktiv substans rapporterades. Utöver receptfria smärtstillande läkemedel förekom även läkemedel som används vid behandling av ADHD samt SSRI-preparat (läkemedel för behandling av depression) i rapporteringen. Nivåerna bör tolkas med viss försiktighet eftersom det inte kan uteslutas att vissa elever missförstått frågan och rapporterar samtidig användning av läkemedel och alkohol även i fall där syftet inte har varit att uppnå ett rus.

Sniffning/boffning och lustgas

Ulf Guttormsson

Detta kapitel beskriver hur erfarenheten av sniffning/boffning har utvecklats över tid, samt vilka typer av medel som eleverna har använt. I en avslutande del berörs även användning av lustgas, som har följts sedan 2022. Eftersom vitt skilda substanser kan användas vid sniffning/boffning (gaser, lösningsmedel, etc.) är det svårt att ange specifika skaderisker. Vanliga risker som dock ofta nämns i sammanhanget är syrebrist, som kan ge medvetslöshet, samt hjärtrytmrubbningar (Giftinformationscentralen och Läkemedelsverket, 2025).

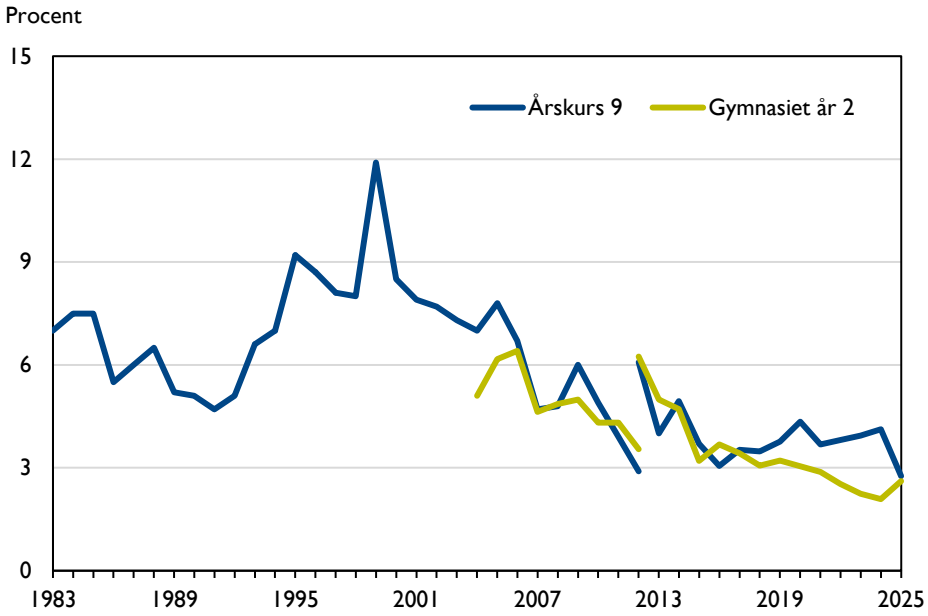
Sniffning har följts i skolundersökningen sedan 1971. Frågeställningen har förändrats under denna femtioårsperiod, bland annat till följd av förändringar i själva beteendet men även i språkbruket. Vid undersökningens start handlade sniffning främst om inhalation av ångor från lättflyktiga lösningsmedel, exempelvis thinner och trikloretylen. Under 2000-talet tillkom att inandas drivgaser från sprayförpackningar eller butangas till cigarettändare. Då började begreppet ”boffning” användas som ett komplement.

Vid formulärrevisionen 2012 uppdaterades sniffningsfrågan till ”Har du sniffat/boffat någon gång (till exempel lim, spray)?”. Att exempel på sniffningsmedel adderades innebar en förändring, liksom tillägget boffning. Ett test som genomfördes i samband med formulärrevisionen visade att detta ledde till signifikant högre resultatnivåer (Raninen & Nyström 2013). Effekten av tidigare frågeförändringar är, i brist på sådana tester, mera oklara. Att formuläret utvecklats under åren innebär att man bör vara försiktig vid jämförelser av resultaten från olika frågeperioder. Av tabellbilagan framgår vilka förändringar som gjorts och när. Sedan 2025 lyder exemplen i enkäten ”lösningsmedel, gas från sprayburkar, butangas”.

Erfarenheter av sniffning/boffning

Sniffningsresultat redovisas i tabellerna 87–88 och i figur 15. I figuren presenteras endast resultat från 1983 på grund av jämförbarhetsproblemen bakåt. Även om de exakta nivåerna är svåra att jämföra över tid kan det ändå fastslås att sniffning var som vanligast under 1970-talet. Detta gäller i synnerhet när man beaktar att erfarenheterna mättes på ett sådant sätt att livstidsprevalensen underskattades 1973–1982 (se tabellkommentarerna).

Även om utvecklingen inte varit helt linjär kan det ändå konstateras att sniffning/boffning har blivit allt mindre vanligt sedan millennieskiftet. Effekten av frågeändringen 2012 ledde som nämnts till förhöjda nivåer, vilket illustreras i figuren genom att dubbla resultat redovisas för 2012. År 2025 svarade 3 procent av eleverna i årskurs 9 och gymnasiets år 2 att de sniffat/boffat någon gång. Även om sniffningsfrågan förändrats flera gånger över tid kan det konstateras att dagens sniffningsnivåer historiskt sett är låga.

Figur 15. Andelen elever som sniffat/boffat någon gång, efter årskurs. 1983–2025.

Livstidsprevalensen av sniffning är ibland lägre bland gymnasieeleverna än bland niorna. Det kan bero på att rapporteringsbenägenheten förändrats hos de äldre eleverna, eller att tonåringar med sniffningserfarenheter i mindre utsträckning deltar i gymnasieundersökningen.

År 2025 hade en procent av eleverna sniffat/boffat senaste 12 månaderna och omkring en halv procent hade gjort det under de senaste 30 dagarna. Månadsaktuell användning är alltså ovanlig för båda årskurserna. Tidigare rapporterade pojkarna högre förekomst av sniffning/boffning, men allteftersom nivåerna totalt sett minskat har könsskillnaderna utjämnats. År 2025 var de så gott som obefintliga.

Av tabellerna 123–124 är det svårt att utläsa några tydliga länsskillnader i sniffningserfarenheten. Det förklaras åtminstone delvis av att andelarna är förhållandevis låga och därmed inte varierar så mycket mellan regionerna.

I USA har frågor om sniffningserfarenhet ställts sedan 1991. År 2024 var det 5 procent av de 16- respektive 18-åriga skoleleverna som sniffat någon gång (Miech et al, 2025). Under 1990-talet var nivåerna tre gånger så omfattande. Även i USA har sniffning alltså blivit mindre vanligt sedan 1990-talet.

Typ av substans

De som uppger erfarenhet av sniffning/boffning får i en öppen fråga skriva vad de använt. I början av 2000-talet var lim det vanligaste sniffningsmedlet, följt av spray (drivgaser från doftspray, hårspray etc.) samt butangas. Sprayer och gaser ökade därefter. Sedan ett antal år nämns även torrschampo i sammanhanget.

År 2025 var lustgas det oftast nämnda medlet (se nedan), följt av torrschampo och (spray-)deodorant. Det förekommer även att substanser som överhuvudtaget inte är att betrakta som sniffningsmedel i sammanhanget rapporteras, exempelvis luktsnus eller kokain. Detta visar att vissa elever missförstår frågan och överrapporterar sniffningserfarenhet. Samtidigt kan naturligtvis underrapportering också förekomma.

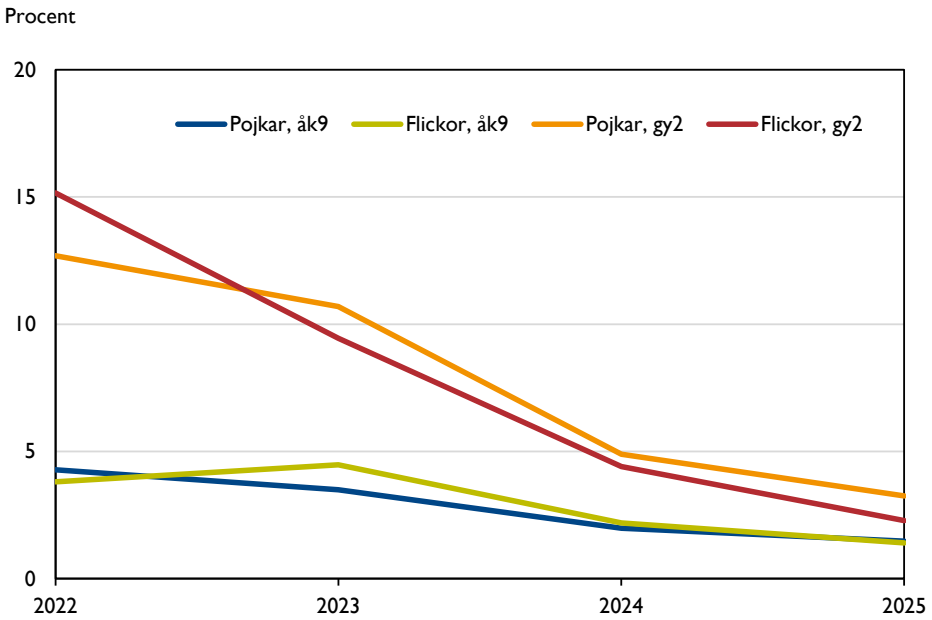
Erfarenheter av lustgas

Lustgasanvändning kan ge en kortvarig berusning. En risk vid tillfällig användning är framförallt syrebrist medan långvarig användning kan medföra allvarliga medicinska komplikationer, bland annat brist på vitamin B12 med åtföljande nervskador (Giftinformationscentralen, 2025).

Som ett resultat av en utredning (SOU 2024:23) antogs en ny lag om lustgas (SFS 2025:621) som trädde i kraft den 1 juli 2025. Denna lag började alltså gälla efter att 2025 års datainsamling hade genomförts. Bland annat infördes 18-årsgräns för inköp och privatpersoner tillåts handla maximalt 18 gram per köptillfälle (2 små patroner).

CAN införde lustgasfrågor i 2022 års skolundersökning. De kommer efter frågorna om sniffning/boffning. År 2025 uppgav 3 procent av niorna och 7 procent av gymnasieeleverna att de använt lustgas någon gång (tabellerna 89–90). Jämfört med sniffning/boffning är lustgas alltså vanligare, i synnerhet bland gymnasieeleverna. I nian svarade 1 procent att de använt lustgas under de senaste 12 månaderna, jämfört med 3 procent i gymnasiet.

Sedan 2022 har såväl livstids- som årsanvändningen av lustgas minskat signifikant och nivåerna är mer än halverade. Nedgången är störst bland gymnasieleverna. Av figur 18 framgår att årsprevalenserna sjunkit både bland pojkar och flickor, och att könsskillnaderna hela tiden varit små.

Figur 18. Andelen elever som använt lustgas under de senaste 12 månaderna, efter kön och årskurs. 2022–2025.

Bland de elever som svarat att de sniffat/boffat var det drygt hälften (53 procent) som också uppgav erfarenhet av lustgas. Om man tittar på det omvänt svarade en tredjedel av de som använt lustgas att de sniffat. Det finns alltså en förhållandevis stor överlappning mellan beteendena. Andelen i nian som någon gång sniffat/boffat och/eller använt lustgas är totalt 4 procent. Motsvarande andel i gymnasiet är 7 procent.

Vid en tidigare publicerad specialanalys av 2022 års data framkom att elever som använt lustgas i högre utsträckning också hade använt andra substanser som alkohol, narkotika och tobak. Analysen visade även att lustgasanvändning framför allt förekom i storstadskommuner och storstadsnära kommuner (Guttormsson & Gripe, 2022).

Dopning

Ulf Guttormsson

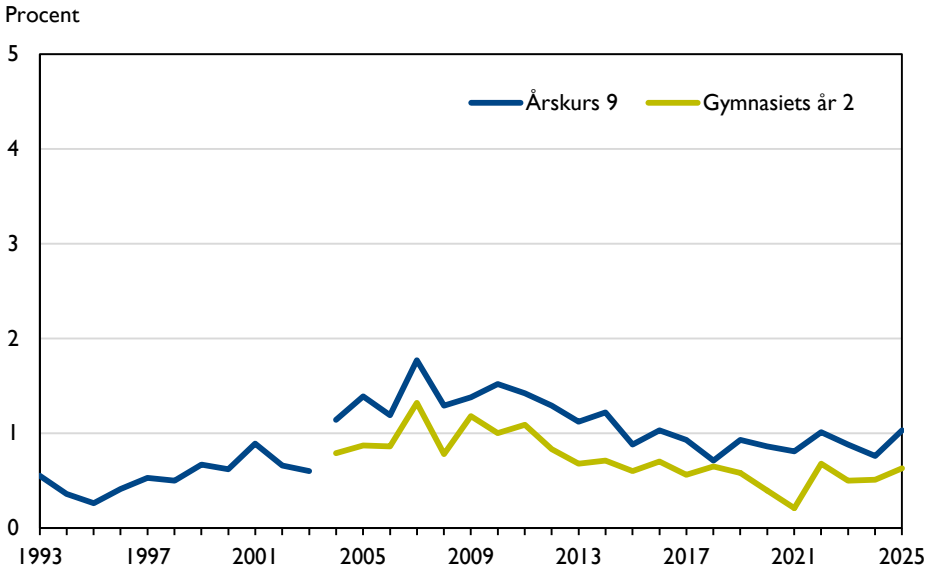
Med dopning avses användning av substanser eller metoder som syftar till att förhöja prestationsförmågan. För idrottens räkning regleras detta av World Anti-Doping Agency, som listar en lång rad förbjudna substanser (WADA, 2025). Eftersom användning av vissa hormondopningspreparat kan leda till allvarliga biverkningar, samtidigt som konsumtionen hade börjat spridas utanför idrotten, instiftade Sverige i början på 1990-talet en särskild dopningslagstiftning (SFS 1991:1969).

Den svenska dopningslagen reglerar användning och hantering av tillväxthormon, testosteron och anabola androgena steroider (AAS). Förutom muskeluppbyggande effekter är det klarlagt att användning av sådana hormondopningsmedel i höga (icke-terapeutiska) doser kan vara förknippat med såväl psykiska som fysiska negativa biverkningar, det sistnämnda i synnerhet för kvinnor (se t ex Kuhn et al, 2014, Börjesson, 2021 och Frank & Nylander (red), 2022). Det är också denna typ av hormondopningsmedel som Sveriges ANDTS-strategi omfattar (Skr. 2021/22:213). Strategin syftar till att minska utbud, användning och skador av bland annat dopningsmedel.

Av de reglerade hormonsubstanserna är det framför allt AAS som används och som därmed också brukar följas i olika enkätstudier. I den nationella skolundersökningen har en fråga om AAS-användning ställts sedan 1993. År 2004 förenklades frågan (alternativen tillväxthormon och testosteron togs bort), vilket tycks ha lett till en något högre rapporteringsnivå 2005. År 2012 utvecklades frågan med fler svarsalternativ för att kunna leverera resultat till uppföljningen av ANDTS-strategin. Det påverkade inte elevernas rapportering.

I årskurs 9 har livstidserfarenheten av AAS legat omkring 1 procent sedan 1990-talet, med en liten puckel runt 2007 om cirka 1,5 procent (tabell 91 och figur 19). Trenden för gymnasieleverna har sedan de inkluderades i undersökningen 2004 varit likartad (tabell 92). Som framgår av figuren rapporterar gymnasieleverna dock genomgående något lägre livstidserfarenhet än niorna. Det kan bero på att rapporteringsbenägenheten förändrats hos de äldre eleverna, eller på att tonåringar med AAS-erfarenheter i mindre utsträckning deltar i gymnasieundersökningen.

I genomsnitt har omkring en halv procent i båda årskurserna använt AAS under de senaste 12 månaderna perioden 2021–2025. I båda årskurserna uppger fler pojkar än flickor erfarenheter av AAS. Ungefär tre gånger så många pojkar har exempelvis uppgett års- och månadsaktuell erfarenhet av AAS under den senaste femårsperioden.

Figur 16. Andelen elever som någon gång använt anabola androgena steroider (AAS), efter årskurs. 1993–2025.

Elever i årskurs 9 som använt AAS under de senaste 12 månaderna har, i jämförelse med övriga elever, i högre grad även använt andra substanser under perioden. Detta visade en specialanalys där data från CAN:s nationella skolundersökning perioden 2013–2023 analyserades sammanslaget. Det framkom att det var signifikant vanligare bland dopningsanvändarna att ha rökt cigaretter, snusat, druckit alkohol, använt narkotika respektive spelat om pengar under de senaste 12 månaderna (Guttormsson, 2024). Förekomsten av dessa beteenden var, med ett undantag, i genomsnitt 2–3 gånger vanligare jämfört med elever som saknade årsaktuell erfarenhet av AAS. Undantaget gällde narkotika, som var tio gånger så vanligt hos de dopningserfarna eleverna (47 jämfört med 5 procent). Bland gymnasieeleverna framkom liknande skillnader, även om de var mindre markanta. Det bör framhållas att gruppen som använt AAS senaste 12 månaderna i hög grad består av pojkar, men även med hänsyn tagen till könstillhörighet kvarstod skillnaderna, dock med något försvagade samvariationer.

Specialanalyserna kunde inte finna några skillnader i AAS-användning med avseende på kommuntyp (enligt SKR:s kommunindelning). AAS-erfarenheter var lika vanliga bland elever i storstadsregioner som i mindre städer, samt i lands- och glesbygdskommuner. Analyser gjordes också med fokus på elevernas socioekonomiska position. Några tydliga resultat framkom inte, även om gymnasieelever på skolor där föräldrarnas utbildning var lägre rapporterade tre gånger så stor årserfarenhet av AAS jämfört med skolor där föräldrarna hade högre utbildning (0,6 jämfört med 0,2 procent). Det konstaterades vidare att elever som var missnöjda med familjens ekonomi i dubbelt så hög grad hade använt AAS de senaste 12 månaderna.

Vissa internationella jämförelser av skolungdomars AAS-erfarenheter kan göras. Frågor om erfarenhet av anabola steroider har ställts i skolundersökningar i USA sedan början av 1990-talet. För drygt 30 år sedan svarade cirka 2 procent av de 16- och 18-åriga (10th och 12th grade) eleverna att de någon gång använt sådana preparat. Andelen ökade till 3–4 procent vid millennieskiftet, men har därefter sjunkit och legat på cirka 1 procent sedan 2021 (Miech et al, 2025). Senare tids nivåer är alltså låga i ett trettioårigt perspektiv. De svenska nivåerna överstiger sällan USA:s, i regel är det tvärtom. Under den senaste tjugoårsperioden har dock andelarna varit relativt likartade för de 16-åriga eleverna, men är alltså alltjämt klart högre bland 18-åringarna i USA.

Sedan 1995 har den europeiska skolundersökningen ESPAD genomförts vid åtta olika tillfällen. I den senaste redovisningen (gällande 2024) svarade 1,5 procent av eleverna att de hade använt anabola steroider någon gång. Denna andel har varit relativt oförändrad sedan starten. De svenska eleverna i ESPAD har i regel rapporterat något mindre omfattande AAS-erfarenheter, i genomsnitt cirka 30 procent lägre än övriga länder. 2024 låg nivån dock på europagenomsnittet (ESPAD Group, 2025).

Spel om pengar

Johan Svensson

Sedan 2000 har CAN följt spelandet om pengar bland elever i årskurs 9 och sedan 2004 i gymnasiets årskurs 2. Spel om pengar samvarierar med att ha konsumerat alkohol, att ha intensivkonsumerat alkohol och att ha använt narkotika. Det kunde CAN bekräfta i två rapporter med fokus på spel om pengar (Svensson & Zetterqvist 2019 och 2022). Dessa resultat har också framkommit i ett antal internationella vetenskapliga artiklar (se exempelvis Barnes m.fl., 2009, Zhai m.fl., 2020). I tidigare rapporter har CAN dessutom visat på ett samband mellan hög fysisk aktivitet och spel om pengar bland gymnasieelever. De som var fysiskt aktiva mer än 7 timmar per vecka hade en högre sannolikhet för att ha spelat om pengar de senaste 30 dagarna (Svensson & Nilsson 2024).

Utöver de risker som kan sammankopplas till spel om pengar, är det faktum att det är ett föränderligt fält ett ytterligare skäl att följa utvecklingen. Riskerna med spel om pengar är inte lika påtagliga som riskerna med exempelvis alkohol. Dock pekar forskningen på att riskabelt spelande i ungdomen samvarierar med ansträngda sociala relationer, försämrade skolresultat, avvikande beteende och kriminalitet, depressioner, självmord, samt ökad risk för problematiskt spelande i vuxen ålder (Messerlian & Derevensky 2005, Dowling, m.fl., 2017, Livazović, G., & Bojčić, K, 2019).

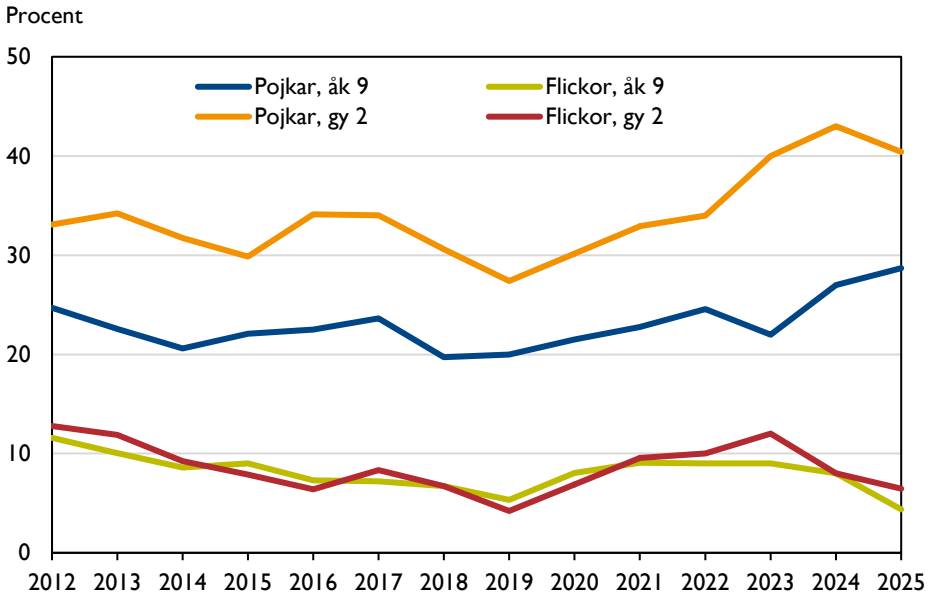
I följande avsnitt beskrivs utvecklingen över tid vad gäller att ha spelat om pengar de senaste 12 månaderna, samt att ha spelat om 100 kronor eller mer de senaste 30 dagarna. Andelen som rapporterar riskabelt spelande under de senaste åren presenteras också.

Trender i spelande

Figur 17 visar generellt en nedåtgående trend i spelande om pengar de senaste 12 månaderna från 2012 fram till 2018–2019. Därefter ökar spelandet, framför allt bland pojkarna i såväl årskurs 9 som på gymnasiet.

Andelen pojkar i årskurs 9 som spelat om pengar de senaste 12 månaderna har ökat sedan 2018, då andelen var 20 procent. Mellan åren 2024 och 2025 ökade andelen från 27 procent till 29 procent. Andelen flickor i årskurs 9 som spelat om pengar har i stort sett varit oförändrad under de senaste åren, men minskade från 8 till 4 procent mellan åren 2024 och 2025.

Andelen pojkar i gymnasiet som spelat om pengar de senaste 12 månaderna har ökat kontinuerligt sedan 2019, då andelen var 27 procent. Den senaste mätningen visade på en minskning från 43 procent år 2024 till 40 procent år 2025. Bland flickorna i gymnasiet har spelandet ökat från år 2019 fram till år 2023. Därefter har det minskat från 12 procent till 7 procent år 2025.

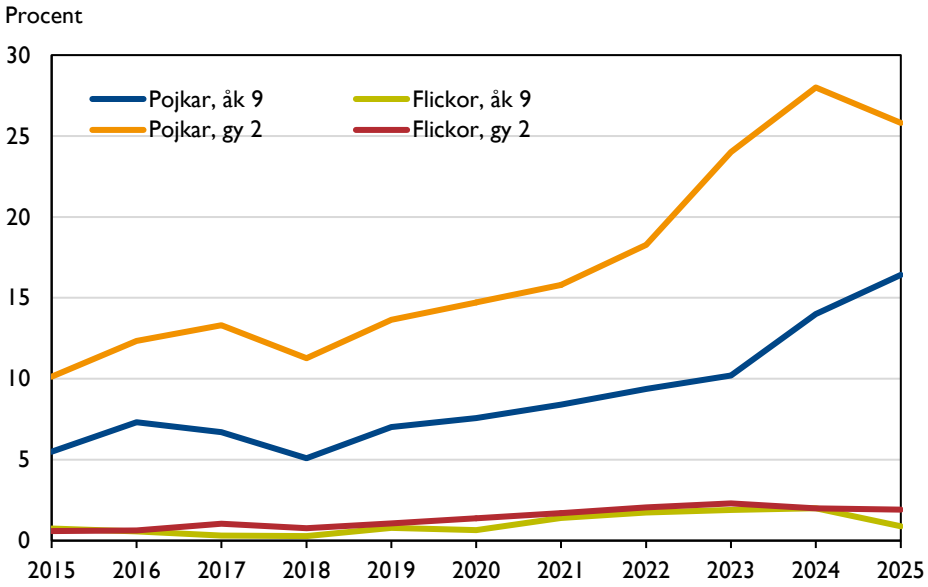
Figur 17. Andelen elever som spelat om pengar de senaste 12 månaderna, efter kön och årkurs. 2012–2025.

De senaste tio åren uppvisar en oroväckande trend vad gäller pojkar som spelat om pengar de senaste 12 månaderna. Bland pojkarna i gymnasiet har denna andel ökat från 30 procent år 2015 till 40 procent år 2025. Motsvarande förändring bland pojkarna i årskurs 9 är från 23 procent till 29 procent. Bland flickorna i gymnasiet och i årskurs 9 är den långsiktiga trenden förhållandevis stabil. Omkring 9 procent av flickorna har spelat om pengar de senaste tio åren, med undantag för den lägsta andelen år 2019 (omkring 4 procent) och den högsta andelen år 2023 (12 procent bland flickorna i gymnasiet).

Genomgående kan det konstateras att pojkarna spelar om pengar i högre utsträckning än flickorna. Mest vanligt att spela om pengar var det bland pojkarna i gymnasiet. Bland flickorna var det små skillnader mellan årskurserna.

Spelat för 100 kronor eller mer senaste 30 dagarna

I figur 18 visas andelen elever som uppgett att de spelat för 100 kronor eller mer de senaste 30 dagarna. Sedan 2015 har andelen pojkar i gymnasiet som spelat för 100 kronor eller mer de senaste 30 dagarna ökat signifikant; från 10 procent 2015 till 26 procent 2025. Sett över hela tidsperioden har andelen pojkar i gymnasiet som spelat för 100 kronor eller mer ökat i princip för varje år. Det senaste året är ett undantag. Då sjönk andelen från 28 procent år 2024 till 26 procent år 2025.

Figur 18. Andelen elever som spelat för 100 kronor eller mer de senaste 30 dagarna, efter kön och årkurs. 2015–2025.

Även bland pojkarna i årskurs 9 har andelen som spelat för mer än 100 kronor de senaste 30 dagarna ökat, från 6 procent 2015 till 16 procent 2025. Bland flickorna i gymnasiet och årskurs 9 var andelen omkring 1–2 procent under hela tidsperioden.

Under 2024 förändrades svarsalternativen på frågan om hur mycket pengar eleverna spelat om till: minde än 100 kronor, 100–300 kr, 301–500 kr, och mer än 500 kronor. Det högsta svarsalternativet, mer än 500 kronor ingick inte i formuläret år 2023 eller tidigare. År 2025 var det 6 procent av pojkarna och mindre än 1 procent bland flickorna i årskurs 9 som spelat om mer än 500 kronor. I gymnasiet var motsvarande andelar 7 procent bland pojkarna och mindre än 1 procent bland flickorna.

Ett rimligt påpekande är att 100 kronor år 2015 inte var lika mycket värt år 2025. Värdeminskningen under denna period var omkring 30 procent. Denna värdeminskning motsvarar dock inte ökningen av spel om 100 kronor eller mer bland pojkarna i årskurs 9 eller gymnasiet. Ökningen av andelen som spelat för 100 kronor eller mer var drygt det dubbla bland pojkarna i gymnasiet och nästan det tredubbla bland pojkarna i årskurs 9.

Riskabelt spelande

För att skatta andelen elever med riskabelt spelande används delar av instrumentet Problem Gambling Severity index (PGSI, för en utförligare beskrivning se till exempel Folkhälsomyndighetens hemsida folkhalsomyndigheten.se). CAN började ställa dessa frågor 2019.

De frågor som ingår i instrumentet är om man:

- Spelat för mer pengar än man haft råd att förlora
- Behövt spela med större summor för att få samma känsla av spänning
- Återvänt en annan dag för att försöka vinna tillbaka pengarna man förlorat
- Lånat eller sålt något för att ha pengar att spela för.

Svarsalternativen på dessa frågor var: aldrig, ibland, ofta eller nästan alltid. Har eleven uppgivit ibland, ofta eller nästan alltid på någon av frågorna bedöms hen uppvisa riskabelt spelande. Frågorna ställs enbart till de elever som spelat om pengar de senaste 12 månaderna.

Bland pojkarna i årskurs 9 har andelen som uppvisat riskabelt spelande fördubblats sedan 2021, från 5 procent till 10 procent (se tabell G). Bland flickorna är andelen 1 procent under samtliga år. I gymnasiet har andelen pojkar med riskabelt spelande också fördubblats, från 7 procent 2021 till 14 procent 2025. Bland flickorna i gymnasiet har andelen med riskabelt spelande varit 1 procent de senaste fyra åren.

Tabell G. Andelen pojkar och flickor i årskurs 9 och gymnasiets år 2 som har riskabelt spelande enligt fyra frågor ingående i PGSI. 2021–2025.

	Årkurs 9		**Gymnasiets år 2**	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
2021	5	1	7	0
2022	5	1	8	1
2023	5	1	10	1
2024	9	1	14	1
2025	10	1	14	1

Sammanfattningsvis har utvecklingen av spel om pengar, framför allt bland pojkar, visat på en ökning av ett flertal indikatorer på såväl kort sikt som under en längre tidsperiod. Särskilt anmärkningsvärt är att det riskabla spelandet ökat bland pojkarna. Bland pojkarna i årskurs 9 ökade denna andel från 5 procent år 2023 till 10 procent 2025, och bland pojkarna på gymnasiet från 10 procent till 14 procent under samma tidsperiod.

Vad gäller flickorna spel om pengar kan det konstateras att denna är på betydligt lägre nivåer än pojkarnas vad gäller samtliga mått på spelande. Den åldersskillnad i spelande som kan konstateras bland pojkarna finns generellt inte bland flickorna.

Trots en viss nedgång i spelandet bland gymnasiepojkarna år 2025 finns det anledning till oro över utvecklingen för spel om pengar bland pojkarna både i årskurs 9 och gymnasiets år 2 då den, sett över en tioårsperiod, är på en hög nivå.

Tidig debut

Ulf Guttormsson

Ungdomar är socialt och medicinskt känsligare för substansanvändning än vad vuxna är (Gruber m.fl., 2012; Monti m.fl., 2005; Silveri, 2012). Studier visar att det finns samband mellan tidig debutålder och fortsatta substansvanor senare i livet (Enstad m.fl., 2019; Gruber m.fl., 2012; Kendler m.fl., 2013). En illustration av detta gavs i en rapport från CAN som visade att gymnasieelever som debuterat med någon substans före 16 års ålder i större utsträckning var regelbundna konsumenter av alkohol, cigaretter och snus jämfört med de som debuterat senare i livet (Guttormsson & Zetterqvist, 2019).

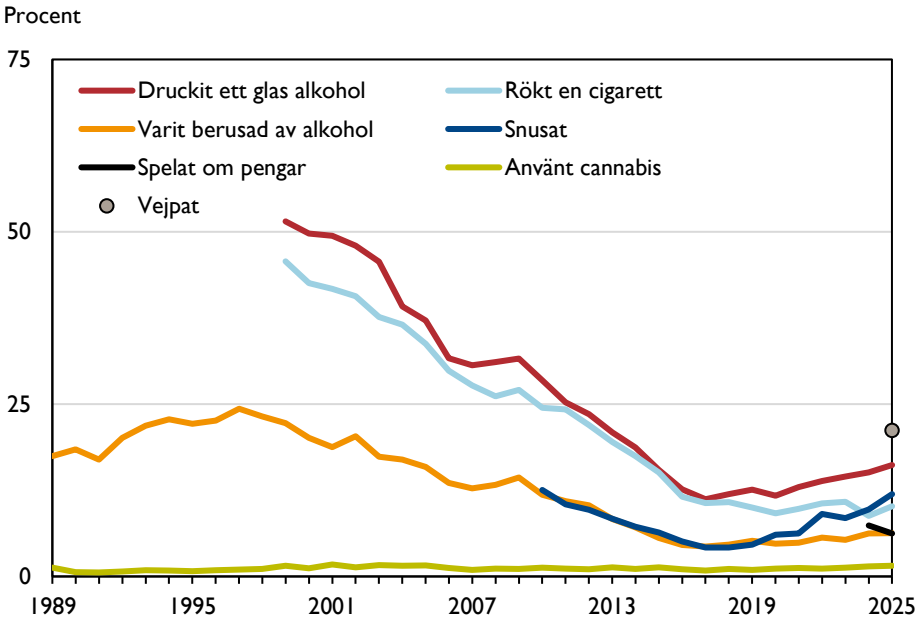
Det bör alltså finnas vinster för både individ och samhälle om en eventuell substansdebut sker vid en senare ålder. Ett av de långsiktiga målen i ANDTS-strategin för 2022–2025 är att minska antalet ungdomar som debuterar tidigt med till exempel alkohol och tobak (Skr. 2021/22:213). Med anledning av detta följer CAN andelen som debuterat med något av följande före 14 års ålder:

- Druckit ett glas alkohol
- Varit berusad av alkohol
- Använt cannabis
- Rökt en cigarett
- Snusat
- Använt tobak totalt (cigaretter eller snus, inkl. vitt snus)
- Vejpat
- Spelat om pengar

En debutfråga gällande sniffning/boffning utgick 2024 till förmån för en ny fråga gällande spel om pengar, medan en debutfråga för vejping lades till 2025.

I figur 22 (tabell 101) redovisas andelen elever i nian[3] som debuterat med ovanstående beteenden före fjorton års ålder för perioden 1989–2025. Som framgår var vejping det beteende som störst andel elever 2025 uppgav hade skett före 14 års ålder (21 procent). Därefter kommer att ha druckit minst ett glas alkohol (16 procent). Sedan följer rökning och snusning, spel om pengar samt alkoholberusning. Allra sist kommer cannabisanvändning, vilket nämndes av 1,5 procent. Dopning efterfrågas inte men eftersom livstidsprevalensen för AAS är cirka 1 procent innebär det att andelen med tidig AAS-debut är ännu lägre än för cannabis.

[3] När det kommer till debutålder används normalt resultaten för elever i årskurs 9, exempelvis i Folkhälsomyndighetens indikatorlabb. Detta eftersom risken för minnesfel är lägre när händelsen ligger närmare i tid. Dessutom kan elever med tidig debut riskerar vara överrepresenterade i den grupp av ungdomar som inte genomför gymnasiestudier. Resultat för debutfrågorna i gymnasiets år 2 återfinns dock i tabell 105.

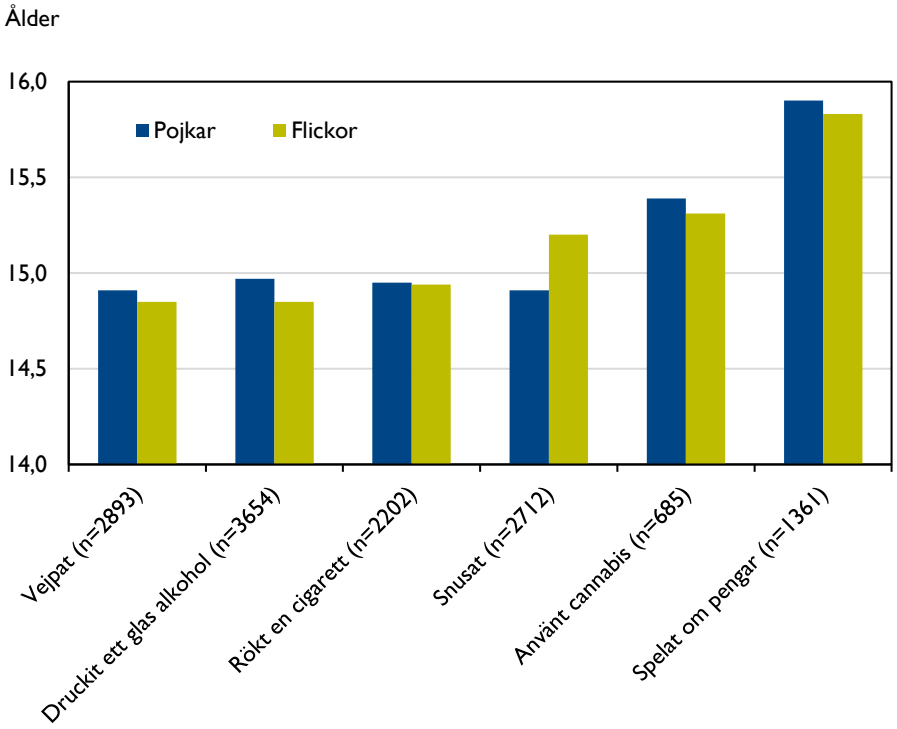

Figur 22. Andelen elever i årskurs 9 som debuterat med respektive beteende före fjorton års ålder. 1989–2025.

Över tid har de har de båda alkoholmåtten sjunkit till klart lägre nivåer, liksom tidig debut för cigarettrökning. Samtidigt har andelen som tidigt druckit alkohol ökat något sedan 2017, även om nivån var betydligt högre vid millennieskiftet då hälften av eleverna druckit minst ett glas före 14 års ålder. Även tidig snusdebut har ökat sedan 2017 och är nu tillbaka på den nivå som gällde när frågan introducerades 2010. Alkoholberusning och cigarettrökning uppvisar å andra sidan mera stabila debutnivåer sedan 2017. Tidig cannabisdebut har alltid varit ovanlig under de närmare 40 år som frågan ställts.

Tidig tobaksdebut (cigaretter eller snus, inklusive vitt snus) är en indikator som bevakas i uppföljningen av ANDTS-strategin. För detta syntes en minskning mellan 2010 och 2020, från 28 till 11 procent. Därefter har en uppgång skett. År 2025 var det 16 procent av eleverna som tobaksdebuterat före fjorton års ålder (se tabell 101). Om vejping skulle räknas in i detta mått stiger andelen till 25 procent, med något högre nivåer för flickor än för pojkar (26 respektive 23 procent).

Några nämnvärda könsskillnader för tidig debut med alkohol, cigaretter eller cannabis syntes inte 2025. Tidig debut med snusning och spel om pengar var dock signifikant vanligare bland pojkar, medan det omvända gällde för vejping som var vanligare bland flickor.

Figur 23. Debutålder bland elever i gymnasiets år 2, efter kön. 2025.

I figur 23 redovisas i vilken ålder som debut med olika beteenden skett. Detta görs med gymnasieelevernas svar från 2025. Att gymnasieelevernas väljs för denna typ av redovisning i stället för niorna beror på att de har haft ytterligare 2 år på sig att debutera. Detta ger således en sannare bild av när ungdomar debuterar (även om tidiga debutanter kan vara underrepresenterade i gymnasieundersökningen samt att debuter sker även efter 18 års ålder). Av figuren framgår också antalet elever som uppgett att de debuterat med respektive beteende.

Resultaten redovisas könsuppdelade och som figuren visar är skillnaderna små. Dock tenderar flickornas debutålder att vara något lägre än pojkarnas, utom för snus där förhållandet är det motsatta. Eleverna rapporter lägst debutålder för alkohol, vejping och cigarettrökning (knappt 15 år) och högst för spel om pengar (närmare 16 år). Vanligare beteenden tenderar alltså att ha lägre debutålder än de som är mindre vanliga.

Sammanfattningsvis har andelen elever med tidig debut av olika substanser sjunkit jämfört med för hur det såg ut för tjugofem år sedan. Detta är i linje med resultat från andra länder (Keyes m.fl., 2019; Livingston, 2020). Efter 2017 har dock de nedåtgående trenderna brutits och för alkohol samt snus syns ökningar. Spel om pengar är det beteende som har högst debutålder, alkohol och tobaks-/nikotinprodukter har de lägsta, och cannabis intar ett mellanläge.

En europeisk jämförelse

Johan Svensson

Under våren 2024 genomfördes den åttonde europeiska skolundersökningen ESPAD, the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD Group, 2025). Tack vare denna undersökning går det att jämföra hur svenska skolelevers konsumtion av alkohol, narkotika, doping, tobak och spel om pengar ser ut i jämförelse med övriga europeiska länder. Det finns flera skäl till att en sådan jämförelse är relevant. Ett skäl är att regleringen i många fall sker på europeisk nivå. Ett annat skäl är att de trender som vi ser bland ungdomar, i många fall, är internationella trender. Detta kan bland annat bero på marknadsföring. För att nå nya, och gärna unga, grupper genomförs marknadsföringen ofta internationellt och via sociala medier. Två exempel på det är marknadsföring av vejpingprodukter och spel om pengar.

ESPAD genomfördes under 2024 i 37 länder och 113 882 studenter deltog. Urvalet i ESPAD är elever som ska fylla 16 år under det kalenderår som undersökningen genomförs (ESPAD Group, 2025). Urvalet skiljer sig med andra ord mot de urval som vi har i de svenska nationella skolundersökningarna, där urvalet är elever i årskurs 9 eller i gymnasiets årskurs 2. ESPAD genomförs med ungefär samma enkätfrågor i samtliga länder. Formuläret innehåller ett antal kärnfrågor som samtliga länder ska inkludera, samt ett antal valbara frågor. Därutöver är det inte ovanligt att vissa länder ställer vissa landspecifika frågor. Från ett internationellt perspektiv kan det vara värt att betona att det i andra europeisk länder är sällsynt med årliga undersökningar som den som CAN genomför i Sverige. Därför är det förståeligt att andra länder gärna har med ytterligare frågor när de genomför ESPAD. Med andra ord kan skillnaderna mellan formulärets längd, i antal frågor, skilja sig åt mellan länderna.

I följande avsnitt presenteras en jämförelse mellan Sverige, de nordiska länderna och ESPAD vad gäller alkohol, narkotika, doping, cigaretter, vejps och spel om pengar under 2024. För att närmare studera trender, även på lands nivå, hänvisas läsaren till ESPAD data portal (https://data.espad.org/).

Alkoholkonsumtion

Bland de nordiska länderna har de danska eleverna rapporterat den högsta andelen som druckit alkohol under de senaste 30 dagarna (64 procent av pojkarna respektive 72 procent av flickorna) (tabell H). Faktum är att de danska eleverna är de som har den högsta andelen i hela ESPAD-undersökningen vad gäller såväl att ha konsumerat alkohol de senaste 30 dagarna som att ha känt sig berusade då de druckit alkohol.

Tabell H. Andelen pojkar och flickor i de nordiska länderna och ESPAD som konsumerat alkohol de senaste 30 dagarna och känt sig berusade av alkohol under de senaste 30 dagarna. ESPAD 2024.

	30-dagars bruk		Berusning	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Danmark	64	72	34	38
Finland	25	29	11	13
Norge	25	36	10	16
Island	9	15	5	7
Sverige	21	28	9	13
ESPAD (medel)	41	43	13	13

Bland de nordiska länderna finns även den lägsta andelen elever som druckit alkohol de senaste 30 dagarna, nämligen Island. Andelen isländska, svenska, finska och norska elever som druckit alkohol de senaste 30 dagarna och känt sig berusade då de druckit är under ESPAD-genomsnittet.

Vad gäller berusning ska det förtydligas att detta är den subjektiva upplevelsen av att känna sig berusad av alkohol under de senaste 30 dagarna. Exempel i den engelska formuleringen är: staggered when walking, not being able to speak properly, throwing up or not remembering what happened.

Det kan också noteras att andelen flickor generellt är högre än pojkar i respektive nordiskt land både vad det gäller att ha konsumerat alkohol de senaste 30 dagarna och att känt sig berusad då de druckit.

Narkotika och lustgas

Danmark utmärker sig även vad gäller att ha rökt cannabis någon gång (14 procent av pojkarna respektive 10 procent av flickorna). Lägst andel bland de nordiska länderna uppmättes bland de svenska och isländska eleverna (tabell I). Vad gäller andelen som någonsin använt lustgas är det mest utbrett bland de svenska eleverna (7 procent av pojkarna respektive flickorna). Andelen svenska elever som någonsin använt lustgas är bland de högsta i hela ESPAD-undersökningen. Det bör dock påpekas att ungefär hälften av alla deltagande länder inte mätte användningen av lustgas, däribland Island.

Andelen flickor som använt cannabis eller lustgas är genomgående lägre i alla länder än andelen pojkar. Undantaget är Sverige där andelen pojkar och flickor som använt lustgas är på samma nivå (7 procent).

Tabell I. Andelen pojkar och flickor i de nordiska länderna och ESPAD som någonsin rökt cannabis, använt lustgas. ESPAD 2024.

	Cannabis		Lustgas	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Danmark	14	10	5	4
Finland	10	9	3	2
Norge	12	8	3	1
Island	8	7	-	-
Sverige	8	5	7	7
ESPAD (medel)	13	11	3	3

Doping

Vad gäller att någon gång använt anabola androgena steroider finns den högsta andelen bland de isländska eleverna (4 procent av pojkarna respektive 1 procent av flickorna) (tabell J). Andelen elever på Island som använt anabola androgena steroider är också högre än ESPAD-genomsnittet (2 procent av pojkarna respektive 1 procent av flickorna). Andelen elever i de övriga nordiska länderna ligger på ungefär samma nivå som EPSAD-genomsnittet. Andelen pojkar i de nordiska länderna som använt anabola androgena steroider är genomgående högre än andelen flickor.

Tabell J. Andelen pojkar och flickor i de nordiska länderna och ESPAD som någonsin använt anabola androgena steroider. ESPAD 2024.

	Anabola androgena steroider	
	Pojkar	Flickor
Danmark	1	0
Finland	2	0
Norge	3	1
Island	4	1
Sverige	2	1
ESPAD (medel)	2	1

Cigaretter och vejps

Andelen elever som rökt cigaretter under de senaste 30 dagarna var högst i Danmark (14 procent av pojkarna respektive flickorna) (tabell K). I Norge är dock andelen pojkar lika hög som i Danmark. Lägst andel som rökt cigaretter återfanns på Island (4 procent av pojkarna respektive flickorna). I Norden är andelen som rökt cigaretter lägre än ESPAD-genomsnittet.

Tabell K. Andelen pojkar och flickor i de nordiska länderna och ESPAD som rökt cigaretter, använt vejps under de senaste 30 dagarna. ESPAD 2024.

	Cigaretter		Vejps	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Danmark	14	14	19	26
Finland	13	11	18	22
Norge	14	12	16	23
Island	4	4	10	14
Sverige	7	9	13	26
ESPAD (medel)	17	18	19	25

Samma mönster återkommer vad gäller vejps. Högst andel som använt de senaste 30 dagarna återfanns i Danmark (19 procent av pojkarna respektive 26 procent av flickorna) och lägst andel på Island (4 procent av pojkarna respektive flickorna).

Beträffande skillnader i kön är användning av vejps de senaste 30 dagarna vanligare bland flickor än bland pojkar i alla nordiska länder och i ESPAD.

Spel om pengar

Andelen som har spelat om pengar de senaste 12 månaderna är högst på Island (42 procent av pojkarna respektive 41 procent av flickorna) och som lägst i Sverige (17 procent av pojkarna respektive 4 procent av flickorna) (tabell L). Spel om pengar som traditionellt sett är ett typiskt manligt beteende, är inte det bland de danska och isländska eleverna. I dessa länder är det en jämförelsevis jämn fördelning mellan könen. Jämfört med Europa är det, med undantag för eleverna på Island, lägre andelar som spelar om pengar bland de nordiska eleverna.

Tabell L. Andelen pojkar och flickor i de nordiska länderna och ESPAD som spelat om pengar de senaste 12 månaderna. ESPAD 2024.

	Spelat om pengar senaste 12-månaderna	
	Pojkar	Flickor
Danmark	24	25
Finland	21	3
Norge	-	-
Island	42	41
Sverige	17	4
ESPAD (medel)	29	16

Sammanfattningsvis kan det konstateras att de svenska eleverna har den högsta andelen som använt lustgas i Norden. Denna andel är också att betrakta som hög ur ett europeiskt perspektiv. De svenska eleverna har den lägsta andelen som använt cannabis i Norden och den är låg även ur ett europeiskt perspektiv. Även andelen som spelat om pengar de senaste 12 månaderna är låg jämfört med övriga nordiska länder och de europeiska länderna. Beträffande alkoholbruk, cigarett och vejps avviker inte de svenska elever ur ett nordiskt perspektiv. Det kan poängteras att de nordiska länderna generellt sett ligger under det europeiska genomsnittet. Undantag finns dock; de danska elevernas alkoholbruk och de isländska elevernas spel om pengar.

CAN har tidigare konstaterat att många mått är högre i ESPAD- undersökningen jämfört med den nationella skolundersökningen (Guttormsson & Leifman, 2016). Det är av vikt att påpeka att syftet med såväl ESPAD som med den nationella skolrapporten är att följa utvecklingen över tid och att jämföra länder. Trots det är det oundvikligt att notera de skillnader som de olika undersökningar visar. Ett skäl till skillnaderna är att det inte är precis samma ålder. Som beskrivits ovan är urvalet i CAN:s nationella skolundersökning att eleverna går i årskurs 9 medan det i ESPAD är de som fyller 16 år under kalenderåret. Detta innebär att ESPAD-urvalet skiljer sig åt från skolurvalet. Andra skäl till skillnader är att hur frågorna är formulerade skiljer sig åt, när i frågeformuläret som vissa frågor kommer, samt frågeformulärets längd. Trots dessa invändningar är skillnaderna förvånande och skulle kräva en djupare analys för en bättre förståelse. Det kan konstateras att det finns skillnader i de olika måtten. Det är därför viktigt att vara försiktig i jämförelser mellan enskilda år och mellan ESPAD-studien och den nationella skolrapporten.

Avslutande diskussion

Huvudsyftet med rapporten är att följa trender i ungas erfarenheter av alkohol, narkotika, dopning, tobak/nikotin och spel om pengar (ANDTS). I rapporten redovisas även skillnader i användning mellan pojkar och flickor, samt mellan yngre och äldre elever.

Inledningsvis kan det konstateras att år 2025 var alkohol den substans som störst andel bland gymnasieleverna uppgav att de använt under de senaste 12 månaderna. Därefter följde tobak/nikotin respektive spel om pengar. Mönstret för niorna är likartat, bortsett från att alkohol och tobak/nikotin uppgavs av lika stora andelar. Å ena sidan visar det att alkoholen har en fortsatt starkt fäste i den svenska ungdomskulturen, å andra sidan visar det också att nya produkter, framför allt nikotinprodukter, fått fäste bland skolungdomar och delvis bland nya grupper. Under en lång period har det kunnat konstateras att cigarrettrökningen gått ned bland skolungdomar, men under de senaste tio åren har andelen flickor som snusar ökat markant. Under samma period har även andelen som vejpar ökat. Beträffande vejping är utvecklingen likartad i många europeiska länder (ESPAD, 2025). Det här är således inget unikt för Sverige utan är en utveckling som syns över stora delar av Europa. Ur ett förebyggande perspektiv finns därför all anledning att följa detta bruk nationellt likväl som internationellt.

Att vejpa är också något som sticker ut då det gäller tidig debut. Bland de olika ANDTS-bruken var det vejping som var vanligast för elever i årskurs 9 att ha debuterat med före 14 års ålder. Det ska dock poängteras att tidig debut av vejping mättes för första gången år 2025 och vi kan därför inte se om detta förändrats över tid. Överlag kan det annars konstateras att andelen i årskurs 9 som debuterat före 14 års ålder med alkohol och cigarrettrökning kraftigt minskat sedan millennieskiftet. Ur ett kortare perspektiv, sedan 2017, visar det sig att andelen som debuterat tidigt med alkohol och snus ökat något, vilket bör följas framöver.

Sett till utvecklingen över de senaste tio åren och de specifika ANDTS-områdena är utvecklingen övervägande positiv. Alkoholkonsumtionen har minskat, både vad gäller andelen konsumenter och intensivkonsumenter. När det kommer till narkotika har erfarenheter av detta minskat de senaste åren. Värt att notera är att år 2025 uppmättes den lägsta nivån bland gymnasieeleverna sedan 2004 gällande att ha använt narkotika någon gång. Även då det gäller lustgas har användningen minskat påtagligt sedan frågan infördes år 2022. Beträffande lustgas ska det noteras att minskningen påbörjades innan den nya regleringen, som infördes den 1 juli 2025.

Trots denna generella positiva utveckling finns det områden där det finns anledning till oro. Ett av dessa är som tidigare nämnts utvecklingen av vejps och snus.

Ett annat område är spel om pengar där andelen pojkar ligger på en jämförelsevis hög nivå. Det gäller spel om pengar de senaste 12 månaderna, som ökat det senaste året bland pojkarna i årskurs 9 och andelen som uppvisar riskabelt spelande som är på den högsta nivån sedan 2021. En möjlig positiv utveckling är att andelen som spelat om pengar bland gymnasiepojkarna minskat det senaste året och att flickornas spelande är på en fortsatt låg nivå jämfört med pojkarna. Det finns en mängd olika sätt att spela om pengar på. Av dessa resultat att döma tycks inte åldersgränserna fungera som de är tänkta. Visserligen är det så att eleverna i årskurs 9 mycket väl kan spela om pengar sinsemellan och rent fysiskt, det vill säga genom kortspel eller att man slår vad om olika händelser. Det förefaller dock osannolikt att denna typ av spel skulle förklara den ökning vi sett sedan 2019.

Den övervägande positiva utveckling vad gäller de flesta ANDTS-bruken till trots, finns det anledning till att reflektera över elevernas vardag i övrigt. Under en rad år har samhället oroat sig för användningen av sociala medier bland unga. Som en tydlig indikation på denna oro kom Folkhälsomyndigheten under år 2024 med rekommendationer för barns och ungas digitala medieanvändning (Folkhälsomyndigheten, 2024). Vad gäller just ANDTS och sociala medier har det kommit ett antal rapporter i media vars huvudsakliga innehåll har varit att sociala medier medfört en ökad tillgänglighet av framförallt alkohol och narkotika. Det är högst rimligt att tillgängligheten ökat, men vi måste samtidigt konstatera att denna utveckling inte tycks ha påverkat bruket av alkohol och narkotika nämnvärt, sett till bruket bland samtliga elever i årkurs 9 eller på gymnasiets årskurs 2. Generellt kan det också noteras att rapporteringen om ungas användning av sociala medier, med viss rätt, domineras av risker med sociala medier. Det finns dock anledning att poängtera att sociala medier också kan ha positiva effekter bland vissa grupper av ungdomar (Nutley & Thorell, 2021).

En annan relevant aspekt av ungdomars vardag som vi inte undersökt i denna rapport är utvecklingen av psykosomatiska besvär och dess eventuella koppling till ANDTS-bruk. Det finns ett antal rapporter som lyfter att de psykosomatiska besvären bland skolever ökat sedan millennieskiftet (se exempelvis Folkhälsomyndigheten 2023). En del i denna utveckling tycks vara de förändringar som skolan genomgått under 2010-talet (Cashman, M., M. Strandh, och B. Högberg, 2023). Oavsett om orsaken till ökningen av de psykosomatiska besvären beror på skolreformer är det otvetydigt så att skolan har en betydande roll att spela för den psykosomatiska hälsan bland skolelever.

Hur elever i årskurs 9 och gymnasiets årskurs 2 mår är en komplex fråga. Årets rapport är en del i denna generella fråga. Det är CAN:s förhoppning att den nationella skolundersökningen bidragit till att öka kunskapen om bruket av ANDTS bland svenska elever i årskurs 9 och gymnasiets årskurs 2.

Johan Svensson, redaktör

Referenser

Barnes, Grace M, Welte, John W, Hoffman, Joseph H, Tidwell, Marie-Cecile O., 2009. Gambling, alcohol, and other substance use among youth in the United States. Journal of studies on alcohol and drugs. Vol 70, 134–142.

Brown, S.A., McGue, M., Maggs, J., Schulenberg, J., Hingson, R., Swartzwelder, S., Martin, C., Chung, T., Tapert, S.F., Sher, K., Winters, K.C., Lowman, C., Murphy, S., 2008. A developmental perspective on alcohol and youths 16 to 20 years of age. Pediatrics 121 Suppl 4, S290-310.

Cashman, M., M. Strandh, and B. Högberg, *Have performance-based educational reforms increased adolescent school-pressure in Sweden? A synthetic control approach*. International Journal of Educational Development, 2023. 103.

Chen, K., and Kandel, D.B. (1995). The natural history of drug use from adolescence to the mid-thirties in a general population sample, Am J Public Health, 85: 41-7..

Börjesson A (2021). *Side effects and experiences of doping with anabolic androgenic steroids in men and women*. Stockholm: Karolinska Institutet.

Degenhardt, L., E. Stockings, G. Patton, W. D. Hall, and M. Lynskey. (2016). The increasing global health priority of substance use in young people, Lancet Psychiatry, 3: 251-64.

Englund A (red) (2014). Skolelevers drogvanor 2014. CAN rapport 146. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Enstad, F., Evans-Whipp, T., Kjeldsen, A., Toumbourou, J. W., & Von Soest, T. (2019). *Predicting hazardous drinking in late adolescence/young adulthood from early and excessive adolescent drinking - A longitudinal cross-national study of Norwegian and Australian adolescents*. BMC Public Health, 19(1), 1–12

ESPAD Group (2025), ESPAD Report 2024: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, EUDA Joint Publications, Publications Office of the European Union, Luxembourg

Folkhälsomyndigheten (2021). Narkotikaanvändningen och dess negativa konsekvenser i Sverige Studier av socioekonomiska skillnader och hälsotillstånd hos användare och deras närstående. Solna: Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndigheten (2024). Nikotinprodukter och hälsorisker. Nedladdat 2025-10-10 från: https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-

levnadsvanor/andts/andts-anvandning-och-ohalsa/skador-till-foljd-av-andts/tobaksoch-nikotinprodukters-skadeverkningar/nikotinprodukter-och-halsorisker/

Folkhälsomyndigheten (2024). Rekommendationer för barns och ungas digitala medieanvändningNikotinprodukter och hälsorisker. Nedladdat 2025-11-10 från: https://www.folkhalsomyndigheten.se/.

Folkhälsomyndigheten (2023). Skolbarns hälsovanor i Sverige 2021/22 Nationella resultat. Nedladdat 2025-11-10 från: https://www.folkhalsomyndigheten.se/

Frank J och Nylander I (red) (2022). *Beroendemedicin*. Lund: Studentlitteratur.

Giftinformationscentralen (2025). *Har du koll på riskerna med lustgas?* https://giftinformation.se/om-giftinformationscentralen-avd/riskerna-med-lustgas/. Faktagranskad 14 februari 2025.

Giftinformationscentralen och Läkemedelsverket (2025). *Information om boffning*. https://giftinformation.se/globalassets/bilder-aktuellt/faktablad-boffning_yrkesgrupper.pdf

Gruber, S.A., Sagar K.A., Dahlgren, M.K., Racine, M. & Lukas, S.E. (2012). *Age of onset of marijuana use and executive function*. Psychol Addict Behav. 26(3):496.

Gripe, I. (2013). Så görs CAN:s skolundersökning. En genomgång av praktiskt genomförande och metodologi. Rapport 135. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Gripe, I. (red.) (2021). CAN:s nationella skolundersökning 2021. Ungas erfarenheter av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel. Rapport 205. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Gripe, I. (2025). Om CAN:s nationella skolundersökning. Praktiskt genomförande och metodologi. Rapport 240. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Guttormsson U. & Ramstedt M. (2023). Cannabiskonsumtionens fördelning i befolkningen. Kortfakta 03. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Guttormsson U. (2023). Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988–2022. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN); 2023. Rapport 219.

Guttormsson, U. (2024). *Dopningsutvecklingen i Sverige 2024*. Rapport 227. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Guttormsson, U. & Gripe, I. (2022). *Lustgasanvändning bland unga*. Kortfakta#01 från CAN. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Guttormsson, U. & Leifman, H. (2016). *ESPAD i Sverige. Europaperspektiv på skolungdomars drogvanor 1995–2015*. CAN-rapport 159. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Guttormsson, U. & Zetterqvist, M. (2019). *Det går uppåt i åldrarna – Substansdebut bland skolungdomar 1999–2019*. Fokusrapport 5. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Guttormsson, U. & Åström, V. (2022). Ungas alkoholanskaffning via sociala medier. En frågeundersökning bland 16–21-åringar. Stockholm: Centralför-bundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Institute of Environmental Medicine, Karolinska Institutet (2025). Health effects of new nicotine and tobacco products - A review of the scientific evidence. IMM report 2/2025.

Johnson T. P. (2014). Sources of Error in Substance Use Prevalence Surveys. International scholarly research notices 2014: 2014: p.923290.

Kendler K.S, Myers J., Damaj M.I. & Chen X. (2013). *Early Smoking Onset and Risk for Subsequent Nicotine Dependence: A Monozygotic Co-Twin Control Study*. Am J Psychiatry. 170(4):408–413.

Keyes, K., Rutherford, C. & Miech, R. (2019). *Historical trends in the grade of onset and sequence of cigarette, alcohol, and marijuana use among adolescents from 1976–2016: Implications for "Gateway" patterns in adolescence*. Drug and alcohol dependence, volume 194, p. 51 – 58.

Kuhn C, Swartzwelder S and Wilson W (2014). *Buzzed: the straight facts about the most used and abused drugs from alcohol to ecstasy*. Fourth edition. New York: W.W. Norton & Company.

Livingston, M. et al (2020). *Trends in the sequence of first alcohol, cannabis and cigarette use in Australia, 2001–2016*. Drug and Alcohol Dependence, volume 207.

Läkemedelsverket (2019). Narkotikaförklaring av ämnen. Besökt 2025-10-01. https://www.lakemedelsverket.se/sv/narkotika/narkotikaforklaring-av-amnen.

McCambridge, J., McAlaney, J. & Rowe, R. (2011). *Adult consequences of late adolescent alcohol consumption: A systematic review of cohort studies*. PLoS Med, 8(2): p. e1000413.

Miech, R. A., Johnston, L. D., Patrick, M. E., & O'Malley, P. M. (2025). *Monitoring the Future – National survey results on drug use, 1975–2024: Overview and detailed results for secondary school students*. Monitoring the Future

Monograph Series. Ann Arbor, MI: Institute for Social Research, University of Michigan.

Monti, P.M, Miranda Jr, R., Nixon, K., Sher, K.J., Swartzwelder, H.S., Tapert, S.F., White, A. & Crews, F.T. (2005). *Adolescence: booze, brains, and behavior*. Alcohol Clin Exp Res, 29(2): p. 207–20.

Nutley, S & Thorell, L. (2021). Digitala medier och psykisk ohälsa hos barn och ungdomar: En forskningsöversikt. Statens medieråd.

Olsson, B. (red.) & Blomqvist, J. (2011). Narkotika: om problem och politik. 1. uppl. Stockholm: Norstedts juridik.

Pape, H., Rossow, I., & Scott Brunborg, G. (2018). Adolescents drink less: How, who and why? A review of the recent research literature. Drug Alcohol Rev 2018;37:S98–S114.

Raninen, J. & Nyström, S. (2013). *Reviderad enkät 2012. En analys av resultatskillnaderna*. Rapport 134. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Regeringens proposition 2024/25:89, *En förebyggande socialtjänstlag –för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter*.

Selling L. (red.), CAN:s nationella skolundersökning 2024. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN); 2024. Rapport 230.

SFS 1991:1969. *Lag om förbud mot vissa dopningsmedel*. Svensk författningssamling. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS 1992:860. Lag om kontroll av narkotika. Svensk författningssamling. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS 2025:621. *Lag om lustgas*. Svensk författningssamling. Stockholm: Socialdepartementet.

Silveri, M. (2012). *Adolescent Brain Development and Underage Drinking in the United States: Identifying Risks of Alcohol Use in College Populations*. Harv Rev Psychiatry. 2012 Jul-Aug; 20(4): 189–200.

Skr. 2021/22:213. *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025*.

SOU 2024:23. *En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas*. Betänkande av Utredningen om lustgas och vissa frågor inom alkohol- och tobaksområdet. Stockholm: Elanders Sverige AB.

Socialstyrelsen (2016). Narkotikarelaterade dödsfall – En analys av 2014 års dödsfall och utveckling av den officiella statistiken. http://www.socialstyrelsen.se/publikationer.

Sundin E, Galanti MR, Landberg J, Ramstedt M. Severe harm from others' drinking: A population-based study on sex differences and the role of one's own drinking habits. Drug Alcohol Rev. 2021 Feb;40(2):263-271. doi: 10.1111/dar.13202. Epub 2020 Oct 20. PMID: 33084138; PMCID: PMC7894316.

Sundin, E., Landberg, J. & Ramstedt, M. (2018). Negativa konsekvenser av alkohol, narkotika och tobak – en studie med fokus på beroende och problem från andras konsumtion i Sverige 2017. Rapport nr 174. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Thor, S., Raninen, S. & Landberg, J. (2017). More Drinking, More Problems—Stable Association Between Alcohol Consumption and Harm Among Swedish Youth 1995–2012. Alcohol Alcohol. 2017 May 1;52(3):358-364. doi: 10.1093/alcalc/agw099. PMID: 28052857.

Thor, S. & Gripe, I. (2019). ”Visst är man anonym?” – En jämförelse av pappers- och webbenkät i den nationella ANDT-undersökningen. Rapport 188. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Thor, S. & Gripe, I. (2022). Nya perspektiv - Erfarenhet av alkohol, narkotika, tobak och spel om pengar på gymnasiets introduktionsprogram. Fokusrapport 14. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Vashishtha, R. m.fl. (2019). Why is adolescent drinking declining? A systematic review and narrative synthesis. Addiction Research & Theory, DOI: 10.1080/16066359.2019.1663831.

WADA (2025). *World Anti-Doping Code, International Standard, Prohibited List 2025-01-01*. https://www.wada-ama.org/en/resources/world-anti-doping-code-and-international-standards/prohibited-list#resource-download.

WHO (2014). Global Status Report on Alcohol and Health 2014 Geneva.

1177 Region Stockholm (2023). *Läkemedel och alkohol*. Besökt 2025-10-01. https://www.1177.se/Stockholm/behandling--hjalpmedel/behandling-med-lakemedel/rad-om-lakemedel/lakemedel-och-alkohol/

Zhai, Zu Wei, Duenas, Georgina L, Wampler, Jeremy, Potenza, Marc N., (2020) Gambling, substance use and violence in male and female adolescents. Journal of gambling studies (36) 1301-1324.

Bilaga 1: Om undersökningen

I det här kapitlet ges en beskrivning av hur undersökningen har genomförts, samt av bortfallet. Även större förändringar av formuläret och undersökningens genomförande beskrivs. För den som vill läsa mer hänvisas till rapporterna *Så görs CAN:s skolundersökning* (Gripe 2013), *Om CAN:s nationella skolundersökning* (Gripe 2025), *”Visst är man anonym?”* (Thor & Gripe, 2019) samt bilaga 2 i CAN:s nationella skolundersökning 2024 (Selling (red.), 2024).

Metodutveckling

Fram till 2018 besvarades CAN:s skolundersökning genom att eleverna fyllde i varsin pappersenkät. År 2019 introducerades möjligheten för skolorna att välja om de ville låta eleverna besvara enkäten i pappersform eller via ett formulär på webben. Sedan 2021 genomförs undersökningen helt digitalt. Övergången till webformulär beskrivs närmare i *”Visst är man anonym?”* (Thor & Gripe, 2019) och *CAN:s nationella skolundersökning 2021* (Gripe (red.), 2021).

Genomförande

Varje år görs ett slumpmässigt urval om 350 skolor i årskurs 9 och gymnasiets år 2. Antalet skolor utökades 2017 för att möjliggöra länsredovisningar. Sedan dess är urvalet stratifierat utifrån Sveriges län. Förfarandet med stratifieringen görs för att möjliggöra en översampling av län med få invånare. Syftet är att få tillräckligt stora elevunderlag och på så sätt möjliggöra att redovisa resultat även från mindre län. Varje år är det ett fåtal skolor i urvalsramen som inte skulle ha varit med, exempelvis för att skolan lagts ned. Av den anledningen korrigeras urvalet i efterhand och antalet skolor blir något färre. I år utgick fyra skolor i årskurs 9 och åtta i gymnasiets år 2. I tabell M är dessa skolor dock inkluderade, men antalet skolor i det slutgiltiga urvalet är alltså något färre i vissa län.

Innan undersökningsmaterialet skickades ut informerades rektorerna på de utvalda skolorna om undersökningens syfte och genomförande. Ambitionen var, liksom tidigare år, att genomföra 2025 års datainsamling mellan elevernas sport- och påsklov. För årets undersökning innebar detta att enkäten i första hand skulle besvaras under veckorna 10–13. Enkäten var dock möjlig att besvara fram till den 30 april.

Tabell M. Antal skolor i urvalet i vardera årskurser i respektive län. 2025.

Län	Antal	Län	Antal
Stockholms län	50	Kalmar län	10
Västra Götalands län	50	Blekinge län	10
Skåne län	50	Södermanlands län	10
Västernorrlands län	16	Värmlands län	10
Västerbottens län	16	Örebro län	10
Norrbottens län	16	Västmanlands län	10
Jönköpings län	15	Dalarnas län	10
Hallands län	12	Gävleborgs län	10
Uppsala län	11	Jämtlands län	10
Östergötlands län	11	Gotlands län	3
Kronobergs län	10		

Enligt CAN:s instruktioner ska enkäten besvaras i klassrummen under provliknande förhållanden. För att skydda elevernas anonymitet används deras svar endast för statistiska bearbetningar. Inga resultat från enskilda klasser redovisas, vilket eleverna informeras om. Eleverna får dra en lapp med ett engångslösenord för att logga in på enkäten. Lösenordet är kopplat till en klass men inte till en enskild individ. Eleverna får även information om att medverkan inte är obligatorisk och att de kan avstå medverkan genom att skicka in webbformuläret tomt.

Bortfall

Ett problem i samband med enkätundersökningar utgörs av bortfallet. Bortfallet är de personer som skulle ha besvarat formuläret, men som av olika anledningar inte gjorde det. I skolundersökningar finns i regel två huvudtyper av bortfall. Den ena utgörs av eleverna i de klasser som inte deltog i undersökningen (klassbortfall), och den andra av elever som var frånvarande när deras klass genomförde undersökningen (elevbortfall).

Bortfallet av hela klasser har ökat något sedan 1990-talet. Det beror förmodligen på att skolor belastas med allt fler undersökningar. I ett försök att reducera bortfallet läggs numera extra tid mot slutet av insamlingsperioden på att kontakta och påminna de skolor som inte inkommit med svar. I den sammanfattande tabell N redovisas 2025 års klassbortfall, elevbortfallet samt antalet elever som ligger till grund för resultatredovisningarna. På CAN:s hemsida (www.can.se) finns redovisning av bortfallet över tid tillgängligt i tabellbilagan som hör till denna rapport.

Tabell N. Antal elever som ligger till grund för resultatredovisningarna, klassbortfallet samt elevbortfallet i procent. 2025.

	Antal elever[a)]			Klassbortfall[b)]	Elevbortfall[c)]
	Pojkar	Flickor	Alla		
Årskurs 9	2 726	2 661	5 534	14%	22%
Gymnasiets år 2	2 503	2 520	5 140	18%	19%

a) Antal elever som ligger till grund för resultatredovisningarna.
b) Klasser som ej deltog.
c) Elever i medverkande klasser som ej deltog.

I årskurs 9 var klassbortfallet 14 procent. Det är något lägre nivå än de senaste årens undersökningar. I gymnasiet var klassbortfallet 18 procent, vilket är på samma nivå som år 2024. År 2025 uppgick elevbortfallet till 22 procent i årskurs 9 och 19 procent i gymnasiets år 2. Antalet formulär som låg till grund för analyserna uppgick till 5 534 i årskurs 9 och 5 140 i gymnasiets år 2.

Klassbortfallet i gymnasiet har sannolikt större betydelse för resultaten än i årskurs 9 eftersom sammansättningen av elever i gymnasieklasserna i högre grad sker utifrån elevernas intressen och egenskaper. Om de klasser som inte svarade på enkäten utmärker sig på något särskilt sätt kan detta ha betydelse för resultatens representativitet. I 2014 års rapport gjordes en ingående analys av undersökningens bortfall på klassnivå. Resultatet visade att det i gymnasiets år 2 var färre skolor med enskild huvudman som deltog. I årskurs 9 var det högre bortfall av skolor med färre elever i årskursen. Analysen visade också att undersökningens täckning gav representativa resultat trots att inte alla klasser deltog (Englund (red.) 2014).

I den nationella skolundersökningen ingår vanligtvis inte gymnasiets introduktionsprogram, trots att var tionde elev på gymnasiet går på ett sådant program. Detta har väckt frågor om det är så att ANDTS-erfarenheterna i denna grupp utmärker sig på något sätt, och om vi i så fall under- eller överskattar användningen bland gymnasieelever. Därför gjordes en extra satsning på introduktionsprogrammen år 2021, parallellt med den nationella undersökningen. Resultaten redovisas i sin helhet i rapporten *Nya perspektiv* (Thor & Gripe, 2022).

Sammanfattningsvis visade studien att elever på introduktionsprogrammen hade lägre erfarenheter av alkohol, narkotika och tobak, jämfört med på de nationella programmen år 2. När man lade samman resultaten bland dessa elever med elever på de nationella programmen, för att visa en total siffra för unga i 17–18 års åldern, sjönk prevalenserna något för samtliga mått, med undantag för rökningen. Skillnaderna var dock små och påverkade inte den totala siffran i någon avgörande grad. En slutsats är därför att den ordinarie undersökningen på de nationella programmen ger en tillförlitlig bild av ANDTS-erfarenheterna bland elever i gymnasiets år 2 i Sverige.

Tabell O. Antal elever i urvalet, elever i deltagande klasser och elever som ligger till grund för resultatredovisningen samt individbortfallet. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. 2025.

	Årskurs 9		Gymnasiets år 2	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Antal elever i urvalet	8 704		8 094	
Antal elever i deltagande klasser [a)]	7 171		6 388	
Antal elever som ligger till grund för redovisningen	5 534		5 140	
Frånvarande elever (rapporterat av lärarna) [a)]	1 547	22%	1 190	19%
Avstått från att delta	8	0%	2	0%
Bortsorterade enkäter	82	1%	56	1%

a) Antal elever i deltagande klasser och antal frånvarande elever har beräknats genom inkomna enkäter samt lärarnas rapportering av frånvarande elever. Informationen om frånvarande elever rapporteras ibland inte in av lärare, därför har antalet elever räknats upp för att motsvara antal deltagande klasser.

Elevbortfallet i årskurs 9 och i gymnasiets år 2 redovisas i detalj i tabell O. Elevbortfallet inkluderar frånvarande elever och elever som avstått från att delta.

Undersökningen är frivillig. I de deltagande klasserna var det åtta elever i årskurs 9 och två i gymnasiets år 2 som valde att inte delta i undersökningen. Även antalet enkäter som sorterats bort genom den filtrering som beskrivs i efterföljande avsnitt redovisas i tabell O.

Av tabell P framgår att det var vanligast att elever som var frånvarande vid undersökningstillfället hade rapporterat giltig frånvaro, vilket inkluderar frånvaro på grund av sjukdom. Andelen elever med giltig frånvaro var 16 procent i årskurs 9 och 14 procent i gymnasiets år 2. Vid undersökningstillfället var andelen med ogiltig frånvaro 5 procent i årskurs 9 och 4 procent i gymnasiets år 2.

Tabell P. Frånvarande elever, rapporterat av lärarna. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. 2025.

	Årskurs 9	Gymnasiets år 2
Giltig frånvaro (inkl. sjukdom)	16%	14%
Ogiltig frånvaro	5%	4%

Ett stort bortfall kan vara problematiskt om det finns en systematik i vilka elever som deltar och inte. Till exempel om det är så att elever som är frånvarande vid undersökningstillfället tenderar att använda mer narkotika. Det skulle i så fall kunna innebära att vi underskattar nivåerna. Som redovisat ovan var elevbortfallet i 2025 års skolundersökning 22 procent i årskurs 9 och 19 procent i gymnasiets år 2. Det är alltså ungefär en femtedel av eleverna som är frånvarande då deras klass besvarar enkäten. Vi vet inte om de frånvarande eleverna har mer omfattande ANDTS-erfarenheter än övriga elever. För att illustrera hur totalnivåerna skulle kunna förändras om man antar att konsumtionen bland de frånvarande eleverna är högre, gjordes i 2022 års rapport ett räkneexempel.

I exemplet gör vi ett grovt antagande om att elever som var frånvarande vid undersökningstillfället i dubbelt så stor utsträckning intensivkonsumerat alkohol, använt narkotika eller rökt, jämfört med elever som besvarade enkäten 2022. Detta antagande ligger dock sannolikt i överkant. Trots den invändningen skulle totalnivån för respektive årskurs och substans i räkneexemplet stiga något (tabell Q). Till exempel skulle andelen som använt narkotika stiga från 6,4 procent till 7,6 procent i årskurs 9 och från 14,5 procent till 17,6 procent i gymnasiets år 2. Det är visserligen en ökning, men trots att vi alltså har gjort ett högt antagande stiger inte totalnivån med mer än någon procentenhet. Slutsatsen blir alltså att resultaten från undersökning bedöms vara representativa för elever i årskurs 9 och gymnasiets år 2 i Sverige.

Tabell Q. Räkneexempel på elevbortfallets möjliga betydelse för totalnivåerna. Procent. 2022.

	Årskurs 9		**Gymnasiets år 2**	
	Ordinarie redovisning	Alternativ uppräkning	Ordinarie redovisning	Alternativ uppräkning
Intensivkonsument	6,6	7,8	20,3	24,6
Narkotika någon gång	6,4	7,6	14,5	17,6
Röker frekvent/sporadiskt	9,0	10,7	19,9	24,1

Hantering och tvättning av data

De inkomna svaren genererar en rå-datafil. Därefter exkluderas de formulär som bedöms vara otillräckligt eller uppenbart oseriöst ifyllda. Bedömningen görs utifrån fasta kriterier. Detaljerna i hur bedömningen görs beskrivs närmare i *Om CAN:s nationella skolundersökning* (Gripe 2025). I årets undersökning exkluderades 1 procent vardera av formulären i årskurs 9 och gymnasiets år 2 (tabell O). Andelen exkluderade formulär har legat runt denna nivå sedan den systematiska filtreringen tillkom 2012. Efter filtreringen av datamaterialet sänks dessutom de elever vars alkoholkonsumtion uppgick till mellan 51–100 liter ren alkohol/år ned till 50 liter.

Viktning

Datamaterialet viktats baserat på länstillhörighet (se tabell M). Från och med 1989 års undersökning görs vikten separat för pojkar respektive flickor. Det bör påpekas att även om viktning är nödvändig eftersom urvalet är icke-proportionellt och dessutom kompenserar för eventuella skevheter i bortfallet på länsnivå, så påverkar viktningsförfarandet i mycket liten utsträckning de redovisade resultaten.

Svarens tillförlitlighet

Vid flera studier av den vuxna befolkningen har man funnit en ovilja att redovisa känsliga förhållanden samt en tendens att, medvetet eller omedvetet, underskatta sin konsumtion. Det kan naturligtvis inte uteslutas att vissa elever i denna studie har rapporterat en för låg konsumtion (underrapportering). Det kan inte heller uteslutas att motsatsen förekommer, det vill säga att elever uppger en högre konsumtion jämfört med den verkliga (så kallad överrapportering) (Johnson 2014). En alltför högt redovisad konsumtion skulle exempelvis kunna bero på att eleverna upplever sin konsumtion som större än vad den faktiskt varit under en längre tidsperiod. Dessa respondenter befinner sig i en ålder då exempelvis erfarenheter av alkohol för vissa börjar etableras och kan tänkas rapportera en aktuell situation som var annorlunda några månader tidigare.

För att minska risken att eleverna inte svarar sanningsenligt genomförs undersökningen anonymt. När enkäten besvaras ska en lärare vara närvarande för att se till att undersökningen genomförs enligt instruktionerna från CAN och för att motverka störande moment. Detta ger dock ingen fullständig garanti för att en del inte angett en över- eller underkonsumtion av alkohol, narkotika eller andra droger. Denna problematik kan delvis hanteras med hjälp av tvättning av data som beskrivits ovan, åtminstone i de fall uppenbar överrapportering förekommit.

Förändringar av formuläret

Under åren som gått har enkätformulären genomgått olika revideringar. De större förändringar som genomförts omnämns i de olika kapitlen utifrån vilken betydelse de haft för det som ska beskrivas och analyseras. Mindre ändringar omnämns dock inte alltid. Det kan vara till exempel smärre språkliga justeringar i frågor eller svarsalternativ. I analyserna som redovisas i respektive kapitel har dock ambitionen varit att alltid beakta de förändringar som bedöms som relevanta för just den aktuella analysen, även om inte alla förändringar omnämns i texten.

En omfattande omarbetning av formuläret i samband med 2006 års undersökning gjordes för att kunna möta önskemål om fler bakgrundsvariabler. För att inte bryta tidsserier gjordes en så kallad ”split-half”. Två formulär användes: den nya reviderade och den gamla enkäten. Varannan elev i varje klass fick besvara det gamla formuläret och varannan det nya. Det visade sig att den nya enkäten, framför allt utformningen av alkoholvanefrågorna, inte fungerade. Detta ledde till att 2007 års enkät inte blev en fortsättning på den nya reviderade enkäten 2006. I stället blev den en blandning av 2006 års gamla och nya enkät. Detta innebar också att den nya enkäten 2006 inte kunde användas som länk mellan den gamla och den nya enkäten. Med anledning av det har vi för år 2006 valt att endast redovisa resultaten baserat på den gamla enkäten, vilket i praktiken innebär att brytpunkten mellan den gamla och den nya är 2007 års enkät. För en detaljerad beskrivning avseende de allra flesta ändringar som gjorts i

enkäten över tid hänvisas till tidigare rapporter, till exempel Henriksson & Leifman (2011) samt den tillhörande tabellbilagan till denna rapport.

Inför 2012 års undersökning genomfördes återigen en stor omarbetning av formuläret. Syftet var denna gång att förkorta och förenkla formuläret, samt att anpassa formuläret till att innefatta de centrala indikatorerna som fastställts i regeringens ANDT-strategi (Socialdepartementet 2013). Även denna gång gjordes en ”split-half” för att kunna följa effekten av det nya formuläret. Den här gången föll formulärbytet väl ut. I de flesta fall uppmättes små eller inga skillnader mellan det nya och gamla formuläret. Där signifikanta skillnader kunde uppmätas, fanns också rimliga förklaringar. För en närmare beskrivning av 2012 års formulärrevidering, se *Reviderad enkät. En analys av resultatskillnaderna* (Raninen & Nyström 2013). I de fall inga signifikanta skillnader uppmätts mellan det nya och gamla formuläret 2012 redovisas inte svaren från det gamla formuläret i diagrammen. I tabellbilagan redovisas dock alltid resultaten från båda formulären (2012A och 2012B). I de fall signifikanta skillnader uppmätts mellan det nya och gamla formuläret markeras detta i tabellen.

Inför 2024 års datainsamling genomgick enkäten något fler revideringar än de små årliga justeringarna. Dessa revideringar har gjorts efter ett enkätutvecklingsarbete som några medarbetare från CAN arbetat med under hösten 2023. Revideringarna grundar sig på feedback, dialog och diskussion med elever från en del av målgruppen, se bilaga 2 i CAN:s nationella skolundersökning 2024 (Selling, L,).

Sammanfattningsvis bör de representativitets- och tillförlitlighetsproblem som behandlats alltid beaktas, såväl vid jämförelser av grupper av individer som vid jämförelser över tid. Det förefaller dock troligt att bortfallets och andra faktorers inverkan på möjligheterna att göra jämförelser över tid är begränsad. Betydelsen av enstaka värden från enskilda år ska dock inte överdrivas.

Bilaga 2: Formulär

Mark as shown: ☐ ☒ ☐ ☐ ☐ Please use a ball-point pen or a thin felt tip. This form will be processed automatically.
Correction: ☐ ■ ☐ ☒ ☐ Please follow the examples shown on the left hand side to help optimize the reading results.

Hej!

Syftet med den här undersökningen är att öka kunskapen om ungas erfarenheter av bland annat alkohol, tobak och narkotika. I Sverige deltar ca 10 000 elever.

Den här undersökningen är helt anonym! Det innebär att vi garanterar att dina svar inte kommer kunna spåras tillbaka till dig. Din vårdnadshavare, lärare eller andra i din närhet kommer alltså inte kunna se vad just du eller din klass har svarat. Dessutom uppger du aldrig vem du är eftersom du loggat in med en anonym engångskod.

Genom att besvara frågorna hjälper du oss att få reda på mer om hur unga har det idag. Resultaten kan även komma att användas i forskning. Det är frivilligt att delta och du kan hoppa över frågor som du inte kan eller vill svara på.

När du är klar är det viktigt att du klickar på "submit/skicka" på sista fliken, annars sparas inte dina svar. Om du vill avsluta i förtid eller inte delta alls går du till sista fliken och klickar på "submit/skicka".

Stort tack för din medverkan!

Årskurs

Går du i ...?

☐ Högstadiet ☐ Gymnasiet

Frågor om dig och din familj

1. Är du ...? ☐ Man ☐ Kvinna ☐ Annan könsidentitet

2. Har du fyllt 16 år?
☐ Ja ☐ Nej

2. Har du fyllt 18 år?
☐ Ja ☐ Nej

Frågor om dig och din familj

3. Har dina föräldrar/vårdnadshavare studerat på universitet eller högskola?
Markera ett alternativ på varje delfråga.

a) Pappa/annan vårdnadshavare	☐ Ja	☐ Nej	☐ Vet ej/Ej relevant
b) Mamma/annan vårdnadshavare	☐ Ja	☐ Nej	☐ Vet ej/Ej relevant

Frågor om dig och din familj

4. Hur nöjd är du vanligtvis med ...
Markera ett alternativ på varje delfråga.

	Mycket nöjd	Nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Missnöjd	Mycket missnöjd
a) ... din familjs ekonomiska situation?	☐	☐	☐	☐	☐
b) ... din hälsa?	☐	☐	☐	☐	☐
c) ... dig själv?	☐	☐	☐	☐	☐

Frågor om tobak och nikotin

5. Har du rökt cigaretter någon gång?
Räkna ej med vejps/e-cigaretter. Markera ett eller flera alternativ.

☐ Nej
☐ Ja, under de senaste 30 dagarna
☐ Ja, under de senaste 12 månaderna
☐ Ja, för mer än 12 månader sedan

6. Röker du fortfarande cigaretter?

☐ Nej, har bara provat
☐ Nej, har slutat
☐ Ja, varje dag
☐ Ja, nästan varje dag
☐ Ja, men bara när jag festar
☐ Ja, men bara ibland

7. Vill du sluta röka cigaretter?

☐ Ja
☐ Ja, men i framtiden
☐ Nej

Frågor om tobak och nikotin

8. Har du vejpat någon gång?
Även kallat e-cigarett.
Markera ett eller flera alternativ.

☐ Nej
☐ Ja, under de senaste 30 dagarna
☐ Ja, under de senaste 12 månaderna
☐ Ja, för mer än 12 månader sedan

9. Var det med eller utan nikotin?

☐ Bara med nikotin
☐ Bara utan nikotin
☐ Både med och utan nikotin
☐ Vet ej

10. Vejpar du fortfarande?

☐ Nej, har bara provat
☐ Nej, har slutat
☐ Ja, varje dag
☐ Ja, nästan varje dag
☐ Ja, men bara när jag festar
☐ Ja, men bara ibland

Frågor om tobak och nikotin

11. Vill du sluta vejpa?

☐ Ja
☐ Ja, men i framtiden
☐ Nej

Frågor om tobak och nikotin

12. Har du snusat någon gång?
Räkna med både vitt och brunt snus.
Markera ett eller flera alternativ.

☐ Nej
☐ Ja, under de senaste 30 dagarna
☐ Ja, under de senaste 12 månaderna
☐ Ja, för mer än 12 månader sedan

13. Snusar du fortfarande?

☐ Nej, har bara provat
☐ Nej, har slutat
☐ Ja, varje dag
☐ Ja, nästan varje dag
☐ Ja, men bara när jag festar
☐ Ja, men bara ibland

14. Vilken typ av snus har du använt?
Markera med ett eller flera kryss.

☐ Vitt snus (med nikotin)
☐ Brunt snus (med nikotin)
☐ Nikotinfritt snus (t ex "Onico")

Frågor om tobak och nikotin

15. Vill du sluta snusa?

☐ Ja
☐ Ja, men i framtiden
☐ Nej

Frågor om tobak och nikotin

16. Hur får du vanligen tag på tobaks- eller nikotinprodukter?
Markera ett eller flera alternativ.

☐ Från kompisar/syskon/partner
☐ Från föräldrar/vårdnadshavare
☐ Köper själv i fysisk butik (t ex mataffär, kiosk, bensinmack)
☐ Köper själv i onlinebutik
☐ Köper själv via kontakt på sociala medier
☐ Köper själv från annan person som langar (utan kontakt via sociala medier)
☐ Annat sätt

Frågor om tobak och nikotin
[Continue]

Annat, nämligen:

Frågor om alkohol

17. Har du någon gång druckit alkohol?
Räkna inte med t ex svag cider, lättöl eller andra drycker under 2,8%.
Markera ett eller flera alternativ.

☐ Nej
☐ Ja, under de senaste 30 dagarna
☐ Ja, under de senaste 12 månaderna
☐ Ja, för mer än 12 månader sedan

Frågor om alkohol

18. Ungefär hur ofta har du druckit folköl (2,8-3,5%) under de senaste 12 månaderna?

☐ Dricker inte folköl
☐ 3 gånger i veckan eller oftare
☐ 2 gånger i veckan
☐ 1 gång i veckan
☐ 2-3 gånger i månaden
☐ 1 gång i månaden
☐ 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
☐ 1 gång de senaste 12 månaderna
☐ Har ej druckit folköl de senaste 12 månaderna

19. Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Ungefär hur mycket folköl har du druckit vid varje tillfälle?

☐ 1 glas eller mindre
☐ 1 liten burk/ flaska (33 cl)
☐ 1 stor burk/flaska (2 små burkar/ flaskor)
☐ 2 stora burkar/ flaskor (3 små burkar/flaskor)
☐ 3-4 stora burkar/ flaskor (4-6 små burkar/flaskor)
☐ 5-7 stora burkar/ flaskor (7-11 små burkar/flaskor)
☐ 8-10 stora burkar/ flaskor (12-15 små burkar/flaskor)
☐ 11 stora burkar/ flaskor eller mer (16 små burkar/ flaskor eller mer)
☐ Har ej druckit folköl de senaste 12 månaderna

Frågor om alkohol

20. Ungefär hur ofta har du druckit starköl (mer än 3,5%) under de senaste 12 månaderna?

☐ Dricker inte starköl
☐ 3 gånger i veckan eller oftare
☐ 2 gånger i veckan
☐ 1 gång i veckan
☐ 2-3 gånger i månaden
☐ 1 gång i månaden
☐ 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
☐ 1 gång de senaste 12 månaderna
☐ Har ej druckit starköl de senaste 12 månaderna

21. Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Ungefär hur mycket starköl har du druckit vid varje tillfälle?

☐ 1 glas eller mindre
☐ 1 liten burk/ flaska (33 cl)
☐ 1 stor burk/flaska (2 små burkar/ flaskor)
☐ 2 stora burkar/ flaskor (3 små burkar/flaskor)
☐ 3-4 stora burkar/ flaskor (4-6 små burkar/flaskor)
☐ 5-7 stora burkar/ flaskor (7-11 små burkar/flaskor)
☐ 8 stora burkar/ flaskor eller mer (12 små burkar/ flaskor eller mer)
☐ Har ej druckit starköl de senaste 12 månaderna

Frågor om alkohol

Frågor om alkohol [Continue]

22. Ungefär hur ofta har du druckit starkcider, alkoläsk eller liknande (mer än 3,5%) under de senaste 12 månaderna?

- ☐ Dricker inte starkcider, alkoläsk eller liknande
- ☐ 3 gånger i veckan eller oftare
- ☐ 2 gånger i veckan
- ☐ 1 gång i veckan
- ☐ 2-3 gånger i månaden
- ☐ 1 gång i månaden
- ☐ 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- ☐ 1 gång de senaste 12 månaderna
- ☐ Har ej druckit starkcider, alkoläsk eller liknande de senaste 12 månaderna

23. Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Ungefär hur mycket starkcider, alkoläsk eller liknande har du druckit vid varje tillfälle?

- ☐ 1 glas eller mindre
- ☐ 1 liten burk/ flaska (33 cl)
- ☐ 1 stor burk/flaska (2 små burkar/ flaskor)
- ☐ 2 stora burkar/ flaskor (3 små burkar/flaskor)
- ☐ 3-4 stora burkar/ flaskor (4-6 små burkar/flaskor)
- ☐ 5-7 stora burkar/ flaskor (7-11 små burkar/flaskor)
- ☐ 8 stora burkar/ flaskor eller mer (12 små burkar/ flaskor eller mer)
- ☐ Har ej druckit starkcider, alkoläsk eller liknande de senaste 12 månaderna

Frågor om alkohol

24. Ungefär hur ofta har du druckit vin under de senaste 12 månaderna?

- ☐ Dricker inte vin
- ☐ 3 gånger i veckan eller oftare
- ☐ 2 gånger i veckan
- ☐ 1 gång i veckan
- ☐ 2-3 gånger i månaden
- ☐ 1 gång i månaden
- ☐ 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- ☐ 1 gång de senaste 12 månaderna
- ☐ Har ej druckit vin de senaste 12 månaderna

25. Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Ungefär hur mycket vin har du druckit vid varje tillfälle?

- ☐ Mindre än 1 vinglas
- ☐ 1 vinglas (15 cl)
- ☐ 2 vinglas (30 cl)
- ☐ En halv vinflaska (37 cl)
- ☐ 3-4 vinglas (45-60 cl)
- ☐ 1 hel vinflaska/5 vinglas (75 cl)
- ☐ En och en halv vinflaska
- ☐ 2 vinflaskor eller mer
- ☐ Har ej druckit vin de senaste 12 månaderna

Frågor om alkohol

26. Ungefär hur ofta har du druckit sprit under de senaste 12 månaderna?
Med sprit menas t ex vodka, gin, rom, whisky och liknande. Räkna även med sprit utblandat i drinkar, shots, samt hembränt och smuggelsprit.

- ☐ Dricker inte sprit
- ☐ 3 gånger i veckan eller oftare
- ☐ 2 gånger i veckan
- ☐ 1 gång i veckan
- ☐ 2-3 gånger i månaden
- ☐ 1 gång i månaden
- ☐ 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- ☐ 1 gång de senaste 12 månaderna
- ☐ Har ej druckit sprit de senaste 12 månaderna

27. Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Ungefär hur mycket sprit har du druckit vid varje tillfälle?

- ☐ Mindre än 1 snaps/shot (mindre än 4 cl)
- ☐ 1 shot/snaps (4 cl)
- ☐ 2 shots/snapsar (8 cl)
- ☐ 3 shots/snapsar (12 cl)
- ☐ En halv "kvarting" (18 cl)
- ☐ 1 "kvarting" (35 cl)
- ☐ 50 cl eller mer
- ☐ Har ej druckit sprit de senaste 12 månaderna

Frågor om alkohol

Frågor om alkohol [Continue]

28. Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Hur ofta har du, vid ett och samma tillfälle, druckit alkohol motsvarande minst:
- 4 stora burkar starköl/starkcider eller
- 25 cl sprit eller
- 1 hel flaska vin eller
- 6 stora burkar folköl?

- ☐ Någon gång i veckan eller oftare
- ☐ 2-3 gånger i månaden
- ☐ 1 gång i månaden
- ☐ 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- ☐ 1 gång de senaste 12 månaderna
- ☐ Ingen gång de senaste 12 månaderna

Frågor om alkohol

29. Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Hur många gånger har du druckit ...
Markera ett alternativ på varje delfråga.

	Någon gång/vecka el. oftare	2-3 gånger i månaden	1 gång i månaden	2-6 ggr de senaste 12 mån.	1 gång de senaste 12 mån.	Ingen gång de senaste 12 mån.	Dricker inte
a) ... smugglad alkohol?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) ... hemtillverkad sprit (hembränt)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Frågor om alkohol

30. Tänk på den senaste gången du drack alkohol. Från vem fick du tag på alkoholen?
Räkna inte med t ex svag cider, lättöl eller andra drycker under 2,8%.
Markera ett eller flera alternativ.

- ☐ Från kompis, syskon eller partner
- ☐ Från förälder/vårdnadshavare med lov
- ☐ Från förälder/vårdnadshavare utan lov
- ☐ Från en kompis förälder/ vårdnadshavare (med eller utan lov)
- ☐ Från person som langar alkohol
- ☐ Köpte själv (livsmedelsaffär/ restaurang/bar etc)
- ☐ Annan
- ☐ Vet ej

Annan, nämligen:

Frågor om alkohol

31. Har du under de senaste 12 månaderna beställt alkohol från konton som säljer det via sociala medier?
Räkna både med om du har beställt själv eller tillsammans med andra.

- ☐ Nej
- ☐ Ja, 1-2 gånger
- ☐ Ja, 3 gånger eller fler

32. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar/ vårdnadshavare?
Räkna inte med drycker under 2,8% t ex lättöl eller svag cider.

- ☐ Nej
- ☐ Ja, fått smaka ur deras glas
- ☐ Ja, enstaka glas
- ☐ Ja, mer än enstaka glas

32.1. Har du någon gång före din 18-årsdag serverats alkohol på restaurang, bar eller liknande i Sverige?
Räkna inte med drycker under 2,8% t ex lättöl eller svag cider.

- ☐ Nej
- ☐ Ja, 1-2 gånger
- ☐ Ja, 3 gånger eller fler

Frågor om alkohol

33. Har något av följande hänt dig i samband med att du druckit alkohol under de senaste 12 månader
Markera ett alternativ på varje delfråga.

	Nej	En gång	Två gånger eller mer
a) Råkat i gräl/tjafs	☐	☐	☐
b) Råkat i slagsmål	☐	☐	☐
c) Råkat ut för en olycka eller skadats	☐	☐	☐
d) Medvetet skadat dig själv	☐	☐	☐
e) Medvetet skadat någon annan	☐	☐	☐
f) Blivit utsatt för våld	☐	☐	☐

	Nej	En gång	Två gånger eller mer
g) Tappat pengar eller andra värdesaker	☐	☐	☐
h) Förstört saker eller kläder	☐	☐	☐
i) Fått problem med förhållande till föräldrar	☐	☐	☐
j) Fått problem med förhållande till vänner	☐	☐	☐
k) Haft sex du ångrat dagen efter	☐	☐	☐
l) Blivit bestulen eller rånad	☐	☐	☐

	Nej	En gång	Två gånger eller mer
m) Råkat i bråk med polisen	☐	☐	☐
n) Behövt uppsöka sjukhus eller akutmottagning	☐	☐	☐
o) Kört moped, elsparkcykel, bil eller annat motorfordon	☐	☐	☐
p) Åkt moped, elsparkcykel, bil eller annat motorfordon med berusad förare	☐	☐	☐
q) Blivit fotad/filmad i en pinsam eller kränkande situation	☐	☐	☐

.

34. Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Har något av följande hänt när du inte druckit alkohol?
Markera ett alternativ på varje delfråga.

	Nej	En gång	Två gånger eller mer
a) Råkat i slagsmål	☐	☐	☐
b) Medvetet skadat någon annan	☐	☐	☐
c) Blivit utsatt för våld	☐	☐	☐

Frågor om bland annat sniffning och narkotika

35. Har du sniffat/boffat någon gång?
T ex lösningsmedel, gas från sprayburkar, butangas
Markera ett eller flera alternativ.

☐ Nej ☐ Ja, under de senaste 30 dagarna ☐ Ja, under de senaste 12 månaderna
☐ Ja, för mer än 12 månader sedan

Skriv här vad du använt:

Frågor om bland annat sniffning och narkotika

36. Har du tagit lustgas någon gång?
Räkna ej med användning inom vården.
Markera ett eller flera alternativ.

☐ Nej ☐ Ja, under de senaste 30 dagarna ☐ Ja, under de senaste 12 månaderna
☐ Ja, för mer än 12 månader sedan

Frågor om bland annat sniffning och narkotika

37. Har du någon gång använt anabola androgena steroider (AAS) utan recept utskrivet till dig?
Markera ett eller flera alternativ.

☐ Nej ☐ Ja, under de senaste 30 dagarna ☐ Ja, under de senaste 12 månaderna
☐ Ja, för mer än 12 månader sedan

Skriv här vad du använt:

Narkotikaklassade läkemedel

Följande frågor handlar om användning av narkotikaklassade läkemedel utan recept utskrivet till dig.
Dvs. att du använt läkemedlet utan en läkares rekommendation eller att du använt mer eller oftare än rekommenderat.

38. Har du använt narkotikaklassade sömn- eller lugnande läkemedel utan recept utskrivet till dig?
T ex Stesolid, Imovane, Xanor, bensodiazepiner.

☐ Nej ☐ Ja, under de senaste 30 dagarna ☐ Ja, under de senaste 12 månaderna
☐ Ja, för mer än 12 månader sedan

39. Har du använt narkotikaklassade smärtstillande läkemedel utan recept utskrivet till dig?
T ex Tramadol, Citodon, Oxycodone, Morfin.

☐ Nej ☐ Ja, under de senaste 30 dagarna ☐ Ja, under de senaste 12 månaderna
☐ Ja, för mer än 12 månader sedan

40. Har du använt narkotikaklassade centralstimulerande läkemedel utan recept utskrivet till dig?
T ex ADHD-läkemedel som Concerta, Elvanse.

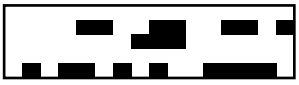
☐ Nej ☐ Ja, under de senaste 30 dagarna ☐ Ja, under de senaste 12 månaderna
☐ Ja, för mer än 12 månader sedan

Frågor om bland annat sniffning och narkotika

41. Har du i berusningssyfte använt läkemedel tillsammans med alkohol?
Markera ett eller flera alternativ.

☐ Nej ☐ Ja, under de senaste 30 dagarna ☐ Ja, under de senaste 12 månaderna
☐ Ja, för mer än 12 månader sedan

Skriv här vilket läkemedel du använt:

Frågor om bland annat sniffning och narkotika

42. Har du använt någon av följande syntetiska substanser?
Markera ett eller flera alternativ.

☐ Ja, syntetiska cannabinoider (t ex K2, HHC el liknande)
☐ Ja, 3-CMC (även kallat klofedron, synt, kristall)
☐ Ja, ketamin
☐ Nej, inget av ovanstående

Frågor om narkotika

43. Har du någon gång under de senaste 12 månaderna blivit erbjuden att prova eller köpa narkotika?
Med narkotika avses t ex hasch, marijuana, amfetamin, kokain, ecstasy.

☐ Ja ☐ Nej

44. Har du någon gång haft lust att prova narkotika?
Med narkotika avses t ex hasch, marijuana, amfetamin, kokain, ecstasy.

☐ Ja ☐ Tveksam ☐ Nej

Frågor om narkotika

45. Har du någon gång använt narkotika?
Med narkotika avses t ex hasch, marijuana, amfetamin, kokain, ecstasy.
Markera ett eller flera alternativ.

☐ Nej
☐ Ja, under de senaste 30 dagarna
☐ Ja, under de senaste 12 månaderna
☐ Ja, för mer än 12 månader sedan

Frågor om narkotika

46. Vilket eller vilka slag av narkotika har du använt?
Markera ett eller flera alternativ.

☐ Hasch
☐ Marijuana
☐ Syntetiska cannabinoider (t ex K2, HHC el liknande)
☐ Amfetamin
☐ Kokain
☐ Narkotikaklassade sömn-/lugnande läkemedel utan eget recept (t ex Stesolid, Imovane, Xanor, bensodiazepiner)
☐ Narkotikaklassade smärtstillande läkemedel utan eget recept (t ex Tramadol, Citodon, Oxycodone, Morfin)
☐ Narkotikaklassade centralstimulerande läkemedel utan eget recept (t ex ADHD-medicin som Elvanse, Concerta)
☐ Ecstasy/MDMA
☐ LSD, svamp (psilocybin) eller andra hallucinogener
☐ Heroin
☐ Annan typ:
☐ Vet ej

Skriv här vad du använt:

Frågor om narkotika

47. Hur många gånger har du använt ...
Markera ett alternativ på varje delfråga.

	Ingen gång	1 gång	2-4 gånger	5-10 gånger	11-20 gånger	21-50 gånger	51-100 gånger	Mer än 100 gånger
a) ... hasch och/eller marijuana?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) ... annan narkotika än hasch/marijuana?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Följande frågor handlar om bland annat sniffning och narkotika

48. Ungefär hur ofta har du använt narkotika under de senaste 12 månaderna?

- ☐ Varje dag
- ☐ Varannan dag
- ☐ Två gånger i veckan
- ☐ En gång i veckan
- ☐ 2-3 gånger i månaden
- ☐ 1 gång i månaden
- ☐ 2-6 gånger de senaste 12 månaderna
- ☐ 1 gång de senaste 12 månaderna
- ☐ Ingen gång de senaste 12 månaderna

Fråga om riskuppfattning

49. Hur stor risk tror du det är att människors hälsa skadas, fysiskt eller på annat sätt, om de ...
Markera ett alternativ på varje delfråga.

	Ingen risk	Liten risk	Måttlig risk	Stor risk	Vet ej
a) ... röker 10 cigaretter eller mer per dag?	☐	☐	☐	☐	☐
b) ... snusar 3 dosor per vecka?	☐	☐	☐	☐	☐
c) ... berusar sig på alkohol varje helg?	☐	☐	☐	☐	☐
d) ... provar marijuana eller hasch 1-2 gånger?	☐	☐	☐	☐	☐
e) ... använder marijuana eller hasch varje helg?	☐	☐	☐	☐	☐
f) ... provar heroin 1-2 gånger?	☐	☐	☐	☐	☐
g) ... provar att sniffa/boffa 1-2 gånger?	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga om tillgänglighet

50. Kan du få tag på något av följande inom 24 timmar (från och med nu)?
Markera ett eller flera alternativ.

- ☐ Ja, folköl (2,8-3,5%)
- ☐ Ja, alkohol starkare än 3,5%
- ☐ Ja, cigaretter
- ☐ Ja, snus
- ☐ Ja, hasch/marijuana
- ☐ Ja, anabola androgena steroider (AAS)
- ☐ Nej, inget av ovanstående

Frågor om spel om pengar

51. Har du någon gång spelat om pengar, online eller på annat sätt?
T ex köpt lotter, spelat poker om pengar, bettat på sport mm.
Markera ett eller flera alternativ.

- ☐ Nej
- ☐ Ja, under de senaste 30 dagarna
- ☐ Ja, under de senaste 12 månaderna
- ☐ Ja, för mer än 12 månader sedan

52. Hur mycket har du spelat för de senaste <u>30 dagarna</u>?

- ☐ Har inte spelat om pengar de senaste 30 dagarna
- ☐ Mindre än 100 kronor
- ☐ 100-300 kronor
- ☐ 301 - 500 kronor
- ☐ Mer än 500 kronor

Frågor om spel om pengar

53. Tänk tillbaka på de senaste 12 månaderna. Har du spelat om pengar online eller på annat sätt?
Markera en ruta på varje rad.

	Inte senaste 12 månaderna	1 gång/mån el. mer sällan	Flera gånger i månaden	Flera gånger i veckan
a) Online	☐	☐	☐	☐
b) På annat sätt	☐	☐	☐	☐

Frågor om spel om pengar

54. När du spelar om pengar online, vilket konto använder du oftast?

☐ Eget spelkonto ☐ Förälders spelkonto ☐ Kompis spelkonto
☐ Vet ej ☐ Vill ej uppge

Frågor om spel om pengar

55. Har du under de senaste <u>12 månaderna</u> ...

	Aldrig	Ibland	Ofta	Nästan alltid
a) ... spelat för mer än du verkligen har råd att förlora?	☐	☐	☐	☐
b) ... behövt spela med större summor för att få samma känsla av spänning?	☐	☐	☐	☐
c) ... återvänt en annan dag för att försöka vinna tillbaka pengarna du förlorat?	☐	☐	☐	☐
d) ... lånat pengar eller sålt något för att ha pengar att spela för?	☐	☐	☐	☐

Fråga om debutålder

56. Hur gammal var du när du (om någonsin) gjorde följande saker första gången?
Markera ett alternativ på varje delfråga.

	Aldrig	11 år eller yngre	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	17 år	18 år eller äldre
a) Drack minst ett glas alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Blev berusad av alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Rökte en cigarett	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Snusade	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Använde marijuana eller hasch	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Spelade om pengar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Vejpade	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Frågor om skola, fritid och familj

57. Hur nöjd är du vanligtvis med ditt förhållande till din familj?

☐ Mycket nöjd ☐ Nöjd ☐ Varken nöjd eller missnöjd
☐ Missnöjd ☐ Mycket missnöjd

Frågor om skola, fritid och familj

58. Hur trivs du i skolan?

☐ Mycket bra ☐ Ganska bra ☐ Varken bra eller dåligt
☐ Ganska dåligt ☐ Mycket dåligt

Frågor om skola, fritid och familj

59. Brukar du skolka/ha ogiltig frånvaro?

☐ Nej ☐ Ja, någon gång per termin ☐ Ja, en gång i månaden
☐ Ja, 2-3 gånger i månaden ☐ Ja, ungefär en gång i veckan ☐ Ja, flera gånger i veckan

Frågor om skola, fritid och familj

60. Har du blivit mobbad de senaste 12 månaderna?
Räkna även med nätmobbning.

☐ Nej ☐ Ja, någon enstaka gång ☐ Ja, 2-3 gånger i månaden
☐ Ja, ungefär en gång i veckan ☐ Ja, flera gånger i veckan

Frågor om skola, fritid och familj [Continue]

61. Har du varit med och mobbat någon de senaste 12 månaderna?
Räkna även med nätmobbning.

☐ Nej
☐ Ja, någon enstaka gång
☐ Ja, 2-3 gånger i månaden
☐ Ja, ungefär en gång i veckan
☐ Ja, flera gånger i veckan

Frågor om skola, fritid och familj

62. Hur ser du på din framtid?

☐ Mycket positivt
☐ Ganska positivt
☐ Ganska negativt
☐ Mycket negativt

Frågor om skola, fritid och familj

63. Vet dina föräldrar/vårdnadshavare vilka kompisar du umgås med?
Svara för den/de du bor mest hos.

☐ Ja, alla
☐ Ja, de flesta
☐ Ja, några
☐ Nej, ingen
☐ Vet ej

64. Vet dina föräldrar/vårdnadshavare var du är på fredags- och lördagskvällar?
Svara för den/de du bor mest hos.

☐ Alltid
☐ För det mesta
☐ Ibland
☐ För det mesta inte
☐ Vet ej

Frågor om utsatthet för brott

65. Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för något av följande?
Markera ett alternativ på varje delfråga.

	Nej	Ja, en gång	Ja, flera gånger
a) **Stöld** (t ex att någon stulit din cykel, betalkort, mobiltelefon eller något annat värdefullt)	☐	☐	☐
b) **Våld** (tex att någon slagit, sparkat eller utsatt dig för annat våld)	☐	☐	☐
c) **Att någon tagit på dig på ett sexuellt sätt mot din vilja eller tvingat dig till något sexuellt.**	☐	☐	☐
d) **Hot om våld** (räkna även hot för att få pengar eller få dig att göra något)	☐	☐	☐
e) **Blivit kränkt online** (tex förtalat dig eller att någon skickat sexuella bilder mot din vilja)	☐	☐	☐

Frågor om brott och straff

66. Tänk dig två personer som är 15-17 år som råkar i slagsmål på en fest. Båda får ont men ingen skadas allvarligt. Tycker du att det ska vara lagligt eller olagligt?

☐ Det ska vara lagligt
☐ Det ska vara olagligt

67. Vad tycker du är en rimlig reaktion från samhället för en person i exemplet ovan?

☐ Ingen reaktion
☐ En straffvarning (prick i belastningsregistret)
☐ Böter
☐ Öppen ungdomsvård
☐ Sluten ungdomsvård/ fängelse
☐ Annat, nämligen...

Frågor om brott och straff [Continue]

68. Vad tycker du är det viktigaste syftet med ett straff för två personer som råkat i slagsmål som i exemplet i fråga 66?
Dra högst två svarsalternativ till den andra boxen. Nr 1 som det viktigaste och 2 som det näst viktigaste.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Just denna typ av handling ska inte följas av straff	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att avskräcka människor i allmänhet från brottslighet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att avskräcka den som begått brottet att begå brott igen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att skydda samhället från personen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att återanpassa personen till samhället	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att ge personen vård	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att personen sonar sitt brott	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att offret får upprättelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att uttrycka vad samhället inte tolererar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Frågor om brott och straff

69. Tycker du att det ska vara lagligt eller olagligt att använda cannabis (hasch/marijuana)?

☐ Det ska vara lagligt ☐ Det ska vara olagligt

70. Vad tycker du är en rimlig reaktion från samhället för en person mellan 15–17 år som använder cannabis någon gång, t ex på en fest?

☐ Ingen reaktion ☐ En straffvarning (prick i belastningsregistret) ☐ Böter

☐ Öppen ungdomsvård ☐ Sluten ungdomsvård/ fängelse ☐ Annat, nämligen...

Frågor om brott och straff

71. Vad tycker du är det viktigaste syftet med ett straff för den som har använt cannabis någon gång t ex på en fest?
Dra högst två svarsalternativ till den andra boxen. Nr 1 som det viktigaste och 2 som det näst viktigaste.

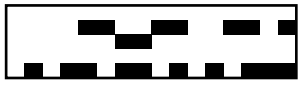
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Just denna typ av handling ska inte följas av straff	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att avskräcka människor i allmänhet från brottslighet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att avskräcka den som begått brottet att begå brott igen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att skydda samhället från personen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att återanpassa personen till samhället	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att ge personen vård	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att personen sonar sitt brott	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att uttrycka vad samhället inte tolererar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tack!

Här är formuläret slut, klicka på knappen "submit/skicka" för att avsluta.

Stort tack för din medverkan! Dina svar kommer bidra till ökad kunskap om hur unga har det idag.

Om det är något du skulle vilja tillägga så kan du använda utrymmet nedan.

C.A.N

CAN är ett nationellt kompetenscentrum som tar fram och sprider kunskap om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar.

Vi följer konsumtions- och skadeutvecklingen genom undersökningar och forskning. Myndigheter och organisationer använder kunskap från CAN som underlag för beslut och insatser. Vi är en del av civilsamhället och i vår styrelse finns representanter för våra medlemsorganisationer. Där finns även olika myndigheter representerade.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning – www.can.se